

TIIBETINTERRIERI

Jalostuksen tavoiteohjelma

2018 – 2022

Ch. Jana of Lamleh

rodun ensimmäinen valionarttu v. 1939

Voimassaoloaika 1.1.2018-31.12.2022

Tiibetinterrierit ry hyväksynyt xx.2.2017
Suomen Kennelliitto hyväksynyt xx.x.2017

Sisällys

1. YHTEENVETO.....	4
2. RODUN TAUSTA	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	9
4. RODUN NYKYTILANNE	11
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	11
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos.....	11
4.1.2 Jalostuspohja.....	18
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa.....	27
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta.....	28
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	28
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	29
4.2.2 Jakautuminen näyttely-/käyttö-/tms. linjoihin.....	29
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen tai käyttäytymisen arviointi.....	29
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	29
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet.....	32
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen.....	33
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta.....	33
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	34
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet.....	34
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet.....	36
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	41
4.3.4 Lisääntyminen.....	42
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	43
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	43
4.4. Ulkomuoto.....	44
4.4.1 Rotumääritelmä.....	44
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset.....	46
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	48
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista.....	49

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	51
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	51
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	53
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	54
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	54
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille.....	56
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet.....	58
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	60
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta.....	62
7. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	64
8. LIITTEET	65

TIIBETINTERRIERIT

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Tiibetinterrierin jalostuksen tavoiteohjelmaan on koottu tiibetinterrierin jalostukseen liittyviä ohjeita ja suosituksia. Jalostuksen tavoitteena on säilyttää rotu sellaisena kuin se nykyään on. Tiibetinterrieri on kautta aikojen ollut ihmisen seuralainen. Alkuperämaan paimen-, vahti-, karavaani- ja seurakoirasta on länsimaissa tullut seurakoira, johon tehtävään rotu erittäin hyvin soveltuu. Tiibetiläiset kunnioittavat tätä rotua nimityksellä pikku ihminen. Tavoitteena on säilyttää tämän nelijalkaisen pikku ihmisen koko olemus; niin terveys, luonne kuin ulkonäkö sellaisena, että se vastaisuudessakin voi kulkea kaksijalkaisen ihmisen seuralaisena.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun jalostuspohja tulee saada laajemmaksi. Usea uros on ylittänyt suositellut jälkeläisrajat sekä itse että isovanhempina. Lisäksi useat käytetyimmistä uroksista ja nartuista ovat sukua keskenään. Jalostuspohjaa tulee laajentaa käyttämällä uroksia jalostukseen monipuolisemmin sekä kiinnittämällä huomiota suunniteltujen yhdistelmien sukulinjojen yleisyyteen suomalaisessa kannassa, mm. tarkkailemalla toisen polven jälkeläismääriä.

Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Tiibetinterrieri on seurakoira. Luonteet ja hermorakenteet ovat pääsääntöisesti hyvät. Jonkin verran rodussa esiintyy tänä päivänä heikkoa hermorakennetta, joka ilmenee arkuutena.

Terveys ja lisääntyminen

Tiibetinterrieri on terve, elinvoimainen ja lisääntymiskykyinen rotu. Kasvattajat ovat käyttäneet kiitettävästi uusia geenitestejä, joiden ansiosta PLL-, PRA- ja NCL-sairaudet on saatu erinomaisesti hallintaan. Katarakta-tapauksia on kuitenkin viime vuosina tullut esiin enenevässä määrin. Kyynär- ja lonkkavikoja esiintyy maltillisesti, molempia n. 15%:lla tutkituista.

Terveyskyselyvastausten mukaan suomalainen tiibetinterrieri on melko terve. Rodun sairaudet ovat yleensä lieviä tai keskivaikeita terveydellisiä ongelmia, jotka vaativat asianmukaista hoitoa, mutta eivät uhkaa koiran elämää. Suurin ongelmaryhmä on allergioihin ja immunologisiin ongelmiin liittyvät oireet. Jalostustoimikunta suunnittelee jatkokyselyä, jonka avulla voidaan perehtyä tarkemmin näihin ongelmiin.

Ulkomuoto

Suomalaisten tiibetinterrierien enemmistö on tyyppikkäitä, rodunomaisia, terverakenteisia ja hyväluonteisia. Nartut ovat pääsääntöisesti oikean kokoisia ja neliömäisiä, uroksissa menestyy näyttelyissä turhan kookkaat, hieman pitkärunkoiset, ravaajatyypillisesti liikkuvat näyttävät urokset. Uusi haaste – kenties jopa uhkakuva – suomalaiselle tiibetinterrierikannalle on kapeiden, liioiteltujen tyyppien rantautuminen suomalaiseen jalostuskantaan.

Uutena tyyppinä tekevät tuloaan ns. alkuperäiskoirat eli Tiibetin autonomiselta alueelta tuodut koirat, joita on otettu rotuun länsimaissa. Näissä koirissa ja niiden jälkeläisissä on esiintynyt vieraita rotutyyppejä, suuria koon vaihtelua ja niukkaa, epätyypillistä karvapeitettä.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

Ikäraajat

Nartut: Nartun tulee olla täyttänyt vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta, suositellaan, että narttu olisi täyttänyt kaksi vuotta, eikä sitä käytettäisi jalostukseen sen täytettyä 8 ikävuotta.

Urokset: Uroksen tulee olla täyttänyt vähintään 12 kuukautta ennen jalostukseen käyttämistä, suositellaan, että uros olisi täyttänyt kaksi vuotta.

Laatuvaatimukset

Luonne

Jalostukseen käytettävän uroksen ja nartun tulee olla luonteeltaan moitteeton ja rotumääritelmän mukainen. Vihaista, varautunutta tai arkaa tiibetinterrieriä ei saa käyttää jalostukseen.

Terveys

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla fyysisesti ja psyykkisesti terve. Sekä uroksella, että nartulla tulee astutushetkellä olla PEVISA:n mukainen silmätarkastuslausunto.

PLL (primary lens luxation, primaari linssiluksaatio): Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu PLL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suosittellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PLL:n suhteen.

PRA (progressive retinal atrophy, etenevä verkkokalvon surkastuma): Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu saatavilla olevilla geenitesteillä (tällä hetkellä PRA3 ja rcd4) PRA:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PRA:n suhteen.

NCL (neuronal ceroid lipofuscinosis, neuronaalinen seroidi-lipofuskiinosis): Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu NCL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan NCL:n suhteen.

Katarakta (perinnöllinen harmaakaihi): katarakta-sairaaksi todettua yksilöä ei tule käyttää jalostukseen. Suositellaan, että yksilö, jonka vanhemmalla tai jälkeläisellä on todettu kaihi, yhdistetään yksilöön, jolla ei ole kahdessa polvessa kaihiin sairastuneita lähisukulaisia.

Lonkat: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava lonkkatulokset. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan lonkkien suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta.

Kyynärät: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava kyynärtutkimustulos. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan kyynärten suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta.

Polvet: Suositellaan, että yhdistelmän molemmilla osapuolilla on polvitutkimustulos.

Monimuotoisuus

Yhdistelmän sukusiitoksen suositellaan olevan enintään 4 % viidessä sukupolvessa ja sukukatokertoimen vähintään 0,85. Jalostukseen käytettävällä koiralla saa olla jälkeläisiä enintään 5 % viimeisimmän sukupolven pentumäärästä.

2. RODUN TAUSTA

Tiibetinterrieri on Himalajan ylänköalueelta kotoisin oleva ikivanha rotu, jonka alkuperä ja historia ovat pitkälti hämärän peitossa. Viimeaikaiset DNA-tutkimukset osoittavat sen olevan yhden maailman vanhimmista roduista. Tiibetinterrieristä on kehittynyt sitkeä ja kestävä rotu Tiibetin eristäytyneen vuoristoalueen ankarissa olosuhteissa, jossa ravinto on yksipuolista ja niukkaa, vuoristoilman happipitoisuus alhainen, talvet purevan kylmiä ja ympäristö vaikeakulkuista ja vaarallista.

Vanhoissa matkakertomuksissa on kuvauksia Tiibetin koirista ja niihin on liitetty tarunhohtoisiakin merkityksiä *onnentuojina* ja *Tiibetin Pyhinä Koirina*. Näitä koiria ei myyty, mutta saatettiin antaa arvostettuina lahjoina kiitollisuuden osoituksena. Varmaa on, että Tiibetin yhteiskuntarakenteessa tiibetinterrierillä on ollut sijansa niin luostarilaitoksessa kuin paimentolaiskulttuurissakin. Tiedetään myös, että länsimaisen tiibetinterrierikannan juuret ulottuvat sekä luostari-, että paimentolaiskoiriin. Tiibetiläinen nomadielämä perustuu vuohien, lampaiden, jakkien ja hevosten kasvatukseen. Tiibetinterrierit ovat toimineet paimennustehtävissä eläimiä laidunnettaessa. Kauppakaravaanit ovat pitäneet näitä rohkeita, ketteriä koiria mukanaan turvana vaarallisilla vuoristopoluilla ja lisäksi niillä on ollut vahdin tehtävä niin luostareissa, kylissä kuin leireissäkin.

Tiibetinterrierin tie länsimaihin alkoi Kanpurissa vuonna 1922. Englantilainen kirurgi, tohtori Agnes Greig, työskenteli 12 vuotta lääkärinä Pohjois-Intiassa. Pelastettuaan leikkauksella tiibetiläisnaisen hengen, kiitollinen perhe lahjoitti hänelle kultavalkoisen narttupennun, Buntin. Tri Greig ihastui lahjaansa siinä määrin, että tarjosi sitä rekisteröitäväksi Intian Kennelklubissa, jonka sihteeri arveli sen olevan Lhasa terrieri. Tuomarikollegio kuitenkin totesi, ettei kysymyksessä ollut Lhasa terrieri - nykyisin Lhasa apso – ja suositteli tohtori Greigiä kasvattamaan kolme sukupolvea näitä koiria, jotka tuomareista koostuva paneeli aikanaan arvioisi. Tohtori Greigin tiibetiläiset ystävät hankkivat hänelle Tiibetistä koiria jalostukseen ja vuonna 1930 rotu hyväksyttiin sekä Intian että Englannin Kennelklubeissa ja sille laadittiin ensimmäinen rotumääritelmä. Entuudestaan outoa rotua ei osattu sijoittaa brittiläisen kennelmaailman perinteiseen ryhmäjakoon ja näin tiibetiläinen paimen- ja vahtikoira – Dhokhi Apso - sai virheellisen nimen Tibetan Terrier, jonka korjaamista on usein toivottu.

Englannissa tohtori Greigin koiria kasvatti hänen äitinsä kennelnimellä of Ladkok ja palattuaan kotimaahansa tri Greig itse jatkoi kasvatustyötään 40 vuoden ajan kennelnimellä of Lamleh. Kiinnostus uutta rotua kohtaan virisi nopeasti ja vuonna 1934 perustettiin The Tibetan Breeds Association yhdessä muiden tiibetiläisrotujen kasvattajien ja harrastajien kanssa. Tiibetinterrierit menestyivät näyttelyissä ja rodun ensimmäiset valionarvot saavutettiin jo 30-luvun lopulla. Tohtori Greigiltä ostettiin koiria myös ulkomaille, mm. Italiaan, Tanskaan, Saksaan, Kanadaan, Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin.

Englannissa syntyi eriytynyt tiibetinterrierilinja 1957, kun pointterikasvattajina tunnetut herra ja rouva Downey löysivät Pohjois-Englannin satamasta kulkukoiran, jolle he antoivat nimen Trojan Kynos ja jonka he rekisteröivät tiibetinterrieriksi. He hankkivat myös puoliksi tuntematonta alkuperää olevan nartun ja näille kantakoirille he loivat oman

tiibetinterrierilinjansa kennelnimellä Luneville. Tohtori Greig ei hyväksynyt näitä koiria aitoina tiibetinterriereinä, mutta kauniisti harjatut, näyttävät Luneville-koirat menestyivät näyttelyissä ja saavuttivat suosiota.

Tiibetin naapurimaista, Bhutanista ja Nepalista on tuotu myöhemmin lisää alkuperäiskoiria jalostukseen ja viime vuosina myös Tiibetistä, joka 1950-luvulta alkaen on kuulunut autonomisena alueena Kiinaan.

Suurin osa nykyisistä kasvattajista ympäri maailmaa kasvattaa tiibetinterriereitä, joiden sukutauluissa esiintyvät kennelnimet of Laddok, of Lamleh ja Luneville. Mutta on myös joukko kasvattajia, jotka uskovat, että yhä löytyy puhtaana säilyneitä Lamleh-linjan koiria ja kasvattavat näitä lisäten usein omaan kennelnimeensä Lamleh-nimen.

Ensimmäisen tiibetinterrierin toi Suomeen rouva Ester Dugin vuonna 1960. Ruotsalaisen kasvattajatuomarin Carin Slättnen kasvattamasta FI MVA V-62,-63 Slättängs Chrysantemum-nimisestä nartusta tuli meillä myös rodun ensimmäinen valio. Rodun ensimmäisen pentueen Suomessa kasvatti vapaaherratar Eva Wrede vuonna 1963. Pentueen isä oli vapaaherratar Wreden Saksasta tuoma uros, FI & SE MVA V-64,-65 Dordsche vom Gaurisankar ja emä Slättängs Dorinda. Tästä pentueesta ostivat majuri ja rouva Paasio nartun FI MVA Nyima av Rabbelugn, joka astutettiin isällään ja pentueesta syntyneestä FI & SE MVA Kisamäki Jamilasta tuli rouva Anna-Liisa Paasion Millan-kennelin kantanarttu. Rouva Paasio tuotti koiria Englannista ja Ruotsista ja ensimmäinen Millan-kennelnimellä rekisteröity pentue syntyi vuonna 1965. Rouva Paasiosta tuli rodun kasvattajatuomari ja 1960- ja 1970-lukujen johtava kasvattaja. Kasvatustyön painopiste oli tuolloin Kymenlaakson kenneleissä, mm. Kei-Kan (Kankaanpää), Matinsuon (Valle), Tomakon (Koivuperä), Sau-Rein (Salminen) ja Zamzave (Save). 1960-luvulla rekisteröitiin 19 pentuetta ja tuontikoirat mukaan lukien yhteensä 63 tiibetinterrieriä.

1970-luvun alussa kasvatustyön painopiste alkoi vähitellen siirtyä pääkaupunkiseudun pieniin kotikenneleihin. Silloin syntyivät kennelit Karamain (Plathan), Kaut-Zun (Kautto) ja Sadi-Ya's (Carlson), jotka kasvattavat yhä ja jo toisessa sukupolvessa. Näiden lisäksi mm. kennelit Tseman (Manner), Redseeker (Hakkinen) ja Yamdok (Hämäläinen) olivat aktiivisesti vaikuttamassa rodun ja rotuyhdistyksen kehitykseen. Näyttelyharrastus lisääntyi ja rotu löi lopullisesti itsensä läpi suomalaisen koiraharrastuskentän tietoisuuteen. 1970-luvulla rekisteröitiin 201 pentuetta, 880 koiraa.

1980-luku oli suomalaisen tiibetinterrierin kulta-aikaa. Rodun tunnettavuus alkoi vakiintua ja perusterveenä, pitkäikäisenä ja seurallisena perhekoirana tunnettu tiibetinterrieri saavutti suosiota. 1981 perustettu oma rotuyhdistys, Tiibetinterrierit ry. oli erittäin aktiivinen ja vireä, mikä suoraan vaikutti rodun harrastuneisuuteen ja sen myötä pentujen kysyntään. Yhdistys ei keskittynyt toiminnassaan vain näyttelyharrastuksen edistämiseen, vaan huomioi aktiivisesti myös kotikoirien omistajat perheineen. Rekisteröinnit lisääntyivätkin kotimaassa nopeasti. Kun vuosikymmenen alussa rekisteröinnit olivat vuosittain noin 100 yksilön paikkeilla, vuosikymmenen lopussa rekisteröitiin jo liki 250 koiraa vuodessa.

Pentujen kysyntä ulkomaille oli suurta ja suomalaisia koiria vietiin ympäri maailmaa. Monet niistä menestyivät aivan huipulla, mm. USA:n Vuoden Tiibetinterrieri oli kolmena vuonna Suomessa kasvatettu Ch. Karamain Ramadin-Dali-Pa. Tuontikoirien hankinta vilkastui etenkin Pohjoismaista, mutta myös USA:sta tuotiin meille vieraslinjaisia koiria karanteenimääräyksistä huolimatta.

Uusia, innokkaita kasvattajia tuli mukaan rotuun, mm. Amox (Myötyri), Budoar (Anttila), Dolman (Kovaljeff), Ge-La's (Hietala), Katamarin (Sopanen) ja Mirosan (Suuronen). Rotu sai kaksi uutta erikoistuomaria; Tuula Plathan (Karamain) ja Marjatta Pylvänäinen-Suorsa (Tahil). 1980-luvulla rekisteröitiin 308 pentuetta, 1313 koiraa.

1990-luvulla rodun rekisteröintimäärät pysyivät 250:en vuositasolla vuosikymmenen loppupuolelle asti ja rotu sai lisää aktiivisia kasvattajia, mm. Adofau (Wikström), Chambanya (Fröberg), Cags-Pa (Leino), Fabulous Teddy's (Salo), Falamandus (Hakamo), Kiranas (Kaarlela), La-Fon (Heinonen), Lövskär's (Forsbacka), Pam-Zamirin (Mäki), Pindaros (Sankelo), Shabash (Nortaja), Tibicinan (Koskelo) ja Zazaran (Kokkonen).

Vuosikymmenen lopulla rekisteröinnit alkoivat laskea ja romahtivat 2000-luvun alkupuolella alle sadan, 70-80 pennun vuositasolle. Sen jälkeen rekisteröintimäärät ovat hiljalleen nousseet takaisin reilun sadan tuntumaan. Tuontikoiria on Suomeen tuotu tasaisesti puolisen tusinaa vuosittain ja ulkomaalaisten urosten käyttö jalostuksessa on lisääntynyt. 2000-luvulla rotu on saanut kaksi uutta erikoistuomaria, Pirjo Aaltosen (Triamus) ja Jenna Leinon (Onnentuojan).

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Tiibetinterrierit ry. on perustettu 14.11.1981 ja sen kotipaikka on Helsinki.

Tiibetinterrierit, tiibetinspanielit ja lhasa apso tuotiin Suomeen jo 1960-luvun alussa ja vuodesta 1967 alkaen rodun harrastajat toimivat Suomen Seurakoira- ja Terrierikerho ry:ssä, kunnes 11.3.1971 perustettiin Suomen Tiibetiläiset ry. Uuden rotujärjestön keskeisiä toimintamuotoja olivat alusta alkaen jalostusneuvonnan tarjoaminen kasvattajille, koko maan kattavan yhdyshenkilöverkoston luominen ja tiibetiläisrotujen erikoisnäyttelyn järjestäminen. Rodut toimivat ST ry:ssä alajaostoina ja niillä oli oma jalostustoimikunta ja jalostusneuvoja, jotka valittiin rotujärjestön vuosikokouksessa.

Tiibetinterrierit ry:n tavoitteena oli tiibetinterrierien kasvatuksen, jalostuksen ja harrastuksen tukeminen ja edistäminen maassamme. Näitä tarkoituksia se edisti mm. jalostustoimikunnan aktiivisella vuorovaikutuksella kasvattajien kanssa, luomalla ensimmäisen silmäsairauksien vastustamisohjelman, vireällä harrastustoiminnan järjestämisellä jäsenistölle sekä julkaisemalla omaa vuosikirjaa ja valiokirjaa. Yhdistyksen perustamisvuonna 1981 rekisteröitiin 27 tiibetinterrieripentuetta, 121 pentua kuudeltatoista kasvattajalta. Vuosikymmenen vaihteessa 1990 määrä oli jo kaksinkertaistunut: 55 pentuetta, 248 pentua 28:lta kasvattajalta.

Tiibetinterrierit ry. toimi rotuyhdistyksenä vuoteen 1989 saakka, jolloin siitä tuli rotua harrastava yhdistys. Rotujärjestöksi se hyväksyttiin vuonna 1996, jolloin se erosi Suomen Tiibetiläiset ry:stä. Suomen Tiibetiläiset ry:n lehti lakkautettiin vuonna 1990, minkä vuoksi Tiibetinterrierit ry. perusti oman jäsenlehden, joka alkoi ilmestyä vuoden 1991 alusta. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja kuuluu jäsenetuuksiin.

Vuonna 2015 rekisteröitiin 116 pentua 21 pentueesta sekä 9 tuontikoiraa, yht. 125 tiibetinterrieriä. Yhdistyksen jäsenmäärä oli samana vuonna 316 varsinaista jäsentä, 2 perhejäsentä, 4 ainaisjäsentä ja 3 kunniajäsentä. Viimeistä kahtakymmentä vuotta tarkastellen, yhdistyksen jäsenmäärä oli suurimmillaan 90-luvun puolivälissä (vuonna 1995 403 jäsentä). Jäsenmäärä laski 2000-luvulla (vuonna 2000 320 jäsentä, vuonna 2005 282 jäsentä) pentuemäärien pienentymisen vanavedessä. 2010-luvulla jäsenmäärät ja pentumäärät ovat taas olleet nousussa.

Tiibetinterrierit ry:n hallitukseen kuuluvat vuosikokouksessa valitut puheenjohtaja ja kuusi jäsentä. Hallituksen puheenjohtajan toimikausi on vuosi, hallituksen muiden jäsenten toimikausi on kaksi vuotta.

Jalostustoimikunta

Tiibetinterrierit ry:n jalostusasioista vastaa jalostustoimikunta, joka toimii rotujärjestön hallituksen alaisuudessa. Toimikuntaan kuuluu jalostusneuvoja ja vähintään viisi jäsentä, jotka valitaan rotujärjestön vuosikokouksessa kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Jalostustoimikunta antaa työstään vuosittain sekä toimintakertomuksen että toimintasuunnitelman.

Jalostustoimikunnan tehtävät ja toiminta

Jalostustoimikunnan työskentely on kollektiivista ja toimikunta kokonaisuudessaan vastaa antamistaan ohjeita. Yksityinen jäsen ei toimikunnan suostumuksesta anna erillisiä lausuntoja. Toimikunnan päätöksestä eriävän mielipiteensä jäsen sanelee toimikunnan muistioon. Jalostustoimikunta voi keskuudestaan nimetä luottamushenkilöt erityistä osaamista vaativiin tehtäviin tai käyttää ulkopuolisia avustajia. Jalostustoimikunta huolehtii jalostuksen tavoiteohjelman noudattamisesta ja antaa tavoitteiden seurantaohjelmaan kuuluvat raportit.

Jalostustoimikunta kerää, arkistoi ja julkistaa rotua koskevaa tietoa.

Arkistoitava aineisto:

- SKL – FKK:n toimittama materiaali
 - näyttely- ja koetulokset
 - silmätarkastus-, polvitutkimus- ym. terveystarkastuslausunnot
 - muu aineisto
- jalostustarkastuspöytäkirjat
- jalostustiedustelut ja muu kasvattajilta ja koiran omistajilta saatu aineisto
- ulkomailta toimitettu aineisto
- muu toimikunnalle osoitettu materiaali

Rotujärjestön hallituksen ohjeitten mukaan julkaistavaksi valmistettava materiaali:

- vuosikirjamateriaali
- rotujärjestön lehdessä julkaistava ajankohtainen informaatio
- lisäksi jalostustoimikunta laatii vuosittain sekä toimintasuunnitelman että toimintakertomuksen, jotka molemmat julkaistaan

Jalostustoimikunta valistaa rotujärjestön jäseniä kaikissa koiran jalostusta ja kasvatusta koskevissa asioissa, sekä opastaa erityisesti uusia harrastajia ja kasvattajia tiibetinterrierin hoitoon, terveyteen, astutukseen ja synnytykseen, pentueen hoitoon, luovutukseen ym. liittyvissä kysymyksissä.

Jalostustoimikunta järjestää vuosittain jalostustarkastuksia. Jalostustarkastuksen voi suorittaa tehtävään nimetty rodun ulkomuototuomari yhdessä jalostustoimikunnan jäsenen kanssa. Jokaisesta tarkastetusta koirasta laaditaan jalostuspöytäkirja, josta toimitetaan yksi kopio koiran omistajalle ja yksi jalostustoimikunnalle.

Jalostustoimikunta järjestää vuosittain kasvattajaseminaarin, jona tarkoituksena on kartoittaa rodun kulloinenkin tilanne sekä informoida jäsenistöä ajankohtaisista, rotua koskevista asioista. Tarkoitus on myös syventää kasvattajien ja jalostustoimikunnan välistä vuorovaikutusta. Seminaarista laaditaan osanottajaluettelo ja muistio.

Jalostustoimikunta järjestää Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti ulkomuototuomareiden täydennyskoulutusta sekä laatii täydennyskoulutusta varten ajankohtaisen tilannekatsauksen rodun ansioista ja virheistä.

Jalostustoimikunta antaa jalostusneuvontaa jalostusohjesäännön (Liite 1) mukaisella tavalla.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. (MMT Katariina Mäki 5.8.2013 <http://www.kennelliitto.fi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>)

Tiibetinterrieri on rekisteröintien määrältään keskisuuri rotu. Yksittäisen koiran suositeltu elinikäinen jälkeläismäärä on siten 3-5 % sukupolven pentumäärästä ja toisen polven jälkeläisten määrä 6-10 %. Tämä tarkoittaa, että kun tiibetinterriereitä syntyi nelivuotisjaksolla 2012-2015 yhteensä 515 koiraa (mukaan luettuna tuontikoirat), saa yksittäinen koira olla vanhempana enintään 15-26 koiralle. Keskimääräisellä pentuekoolla tämä tarkoittaa 3-5 pentuetta. Isovanhempana yksittäinen koira saa olla enintään 31-52 koiralle.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukossa 1.1 ovat mukana kaikki rekisteröinnit ajalta 2001-2015. Taulukossa 1.2 on esitetty puhtaasti lamleh-linjaisten pentueiden rekisteröinnit ja taulukossa 1.3 natiivilinjaisten pentueiden rekisteröinnit Suomessa 2011-2015.

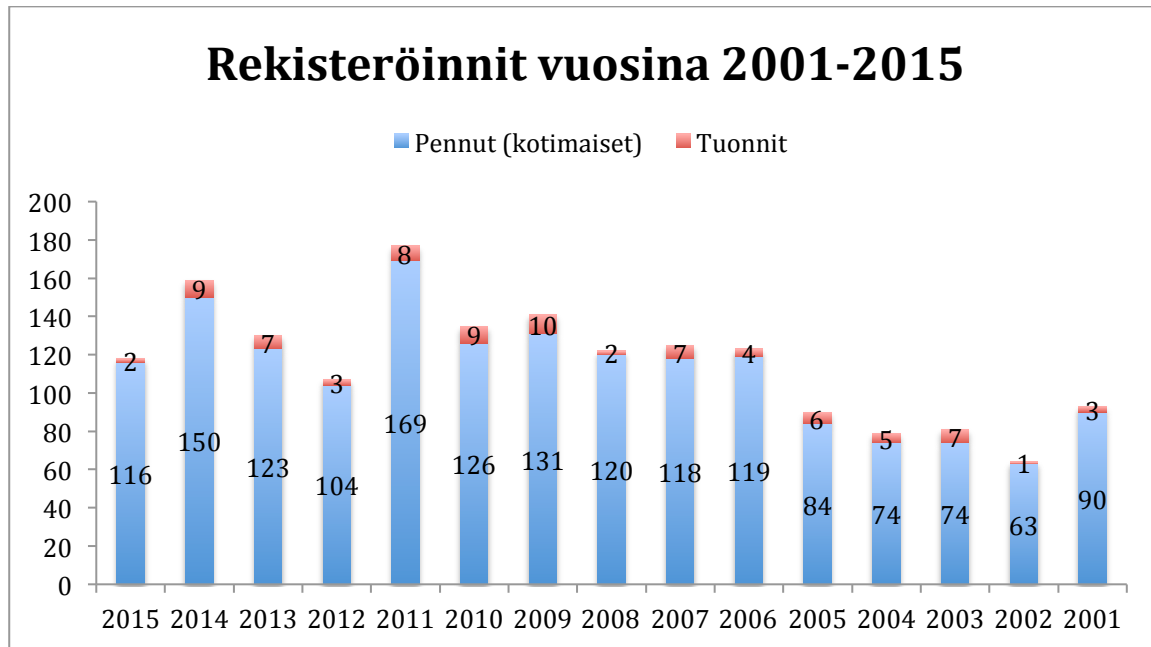
Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuosina 2000-2005 rekisteröintien kokonaismäärä laski 1990-luvun yli 200 pennun vuosirekisteröintimäärästä jopa alle sataan pentuun per vuosi. Vuodesta 2006 lähtien rekisteröinnit ovat asettuneet keskimäärin 120-130 pennun vuositasolle.

Taulukko 1.1. Vuositilasto – rekisteröinnit 15 vuoden ajalta (2001-2015). Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä. Jalostustilastot/Vuosiyhteenveto syntymävuoden mukaan.

	Pennut (kotimaiset)	Tuonnit	Rekisteröinnit yht.	Pentueet	Pentuekoko	Kasvattajat
2015	116	2	118	19	6,1	16
2014	150	9	159	28	5,4	23
2013	123	7	130	22	5,6	18
2012	104	4	108	20	5,2	16
2011	169	9	178	29	5,8	19
2010	126	8	134	22	5,7	17
2009	131	11	142	22	6	18
2008	120	3	123	25	4,8	19
2007	118	7	125	22	5,4	17
2006	119	4	123	21	5,7	16
2005	84	6	90	14	6	12
2004	74	5	79	14	5,3	12
2003	74	7	81	18	4,1	16
2002	63	1	64	15	4,2	14
2001	90	3	93	17	5,3	16

Kuvio 1. Vuositilasto – Rekisteröinnit vuosina 2001-2015. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä. Jalostustilastot/Vuosiyhteenveto syntymävuoden mukaan.

Jakautuminen linjoihin

Lamleh-linja

Puhtaasti lamleh-linjaisia tiibetinterriereitä on viimeisimmän viiden vuoden (2011-2015) aikana kasvattanut vain kaksi kasvattajaa. Lamleh-linjaisia pentueita on tarkasteluajana syntynyt 14, pentuja 59, mikä on 8,5 % kaikista tuona aikana rekisteröidyistä pennuista. Keskimääräinen pentuekoko (4,2) on ollut hieman pienempi kuin rodussa on keskimäärin. Lamleh-koirien keskimääräinen jalostusikä ja sukusiitosprosentti ovat olleet hiukan korkeampia kuin rodussa keskimäärin; vuoden 2014 sukusiitosastetta nostaa yksi isä-tytär-pentue (rekisteröity EJ-rekisteriin). Jalostukseen on käytetty yhteensä kuutta eri urosta, joista kaksi on ollut kotimaisia, kaksi tuontiurosta ja kaksi ulkomaista urosta. Nartuissa jalostukseen oli käytetty 12 eri narttua, joista 10 oli Suomessa kasvatettuja ja kaksi tuontikoiria.

Taulukko 1.2. Vuositalasto – Rekisteröinnit - Lamleh-linjaiset. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (lamleh)	<u>8</u>	<u>15</u>	17	5	14
Pentueet	<u>2</u>	<u>3</u>	4	2	3
Pentuekoko	<u>4</u>	<u>5</u>	4,3	2,5	4,7
Kasvattajat	<u>1</u>	<u>1</u>	2	2	2
Jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	<u>2</u>	<u>2</u>	2	1	3
- kotimaiset	<u>0</u>	<u>0</u>	0	0	2
- tuonnit	<u>1</u>	<u>1</u>	1	1	0
- ulkomaiset	<u>1</u>	<u>1</u>	1	0	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	<u>9v7kk</u>	<u>8v9kk</u>	2v8kk	7v9kk	3v8kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	<u>2</u>	<u>2</u>	4	2	3
- kotimaiset	<u>1</u>	<u>2</u>	3	2	3
- tuonnit	<u>1</u>	<u>0</u>	1	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	<u>5v3kk</u>	<u>5v8kk</u>	4v10kk	8v	4v
Sukusiitosprosentti	<u>1,86 %</u>	<u>11,4 %</u>	2,85 %	1,57 %	3,34 %

Natiivi-linja

Suomessa on vuosina 2011-2015 syntynyt 7 alkuperäislinjaista eli natiivilinjaista pentuetta, toisin sanoen pentueita, joissa vähintään toisen vanhemman suvussa esiintyy tiibetintuonti. Natiivilinjaisten pentujen osuus tuona ajanjaksona syntyneistä kaikista pennuista on 6,9 %. Yhdistelmiin on käytetty kolmea eri urosta ja seitsemää eri narttua. Kuudessa pentueessa on ollut isänä Suomeen Tiibetistä tuotu Sengge Nagpo of Khampa Kennel, yhdessä Suomessa kasvatettu lamlehurossa ja yhdessä ruotsalainen natiivilinjainen uros. Kolmessa pentueessa myös emällä on natiivitausta.

Natiivilinjaisten tiibetinterriereiden kasvatus on ollut kansainvälistä yhteistyötä ja tavoitteena on ollut yhdistää tiibetintuonteja lamlehkoihin. Suomessa syntyneistä pentueista kaksi yhdistelmää

on toteutettu natiivi-lamleh –yhdistelmänä. Muissa pentueissa toinen osapuoli edustaa länsimaista yhdistelmälinjaa. Huomioitavaa on, että viidessä pentueessa emän sukutaulussa esiintyy sama narttu, Dschowo´s Paras: kerran toisessa sukupolvessa, kaksi kertaa kolmannessa, kerran neljännessä ja kerran viidennessä sukupolvessa.

Taulukko 1.3. Vuositalasto – Rekisteröinnit – Natiivilinjaiset. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (natiivilinjaiset)	<u>10</u>	<u>8</u>	16	11	3
Pentueet	<u>1</u>	<u>1</u>	2	2	1
Pentuekoko	<u>10</u>	<u>8</u>	8	5,5	3
Kasvattajat	<u>1</u>	<u>1</u>	2	2	1
Jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	<u>1</u>	<u>1</u>	1	1	1
- kotimaiset	<u>1</u>	<u>0</u>	0	0	0
- tuonnit	<u>0</u>	<u>0</u>	1	1	1
- ulkomaiset	<u>0</u>	<u>1</u>	0	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	<u>5v2kk</u>	<u>3v4kk</u>	7v5kk	6v3kk	5v7kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	<u>1</u>	<u>1</u>	2	2	1
- kotimaiset	<u>1</u>	<u>1</u>	1	1	1
- tuonnit	<u>0</u>	<u>0</u>	1	1	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	<u>2v3kk</u>	<u>2v7kk</u>	2v10kk	3v2kk	2v
Sukusiitosprosentti	<u>0,00 %</u>	<u>0,00 %</u>	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

2000-luvun tuontien erikoispiirteenä on, että niiden taustalta löytyy suomalaisia koiria lähipolvissa (1-4 polvea). Vuosien 2006-2015 kaikkiaan 63 tuonnista hieman vajaa puolet (46 %) on ns. vierasta sukua kantaamme. Alla olevaan taulukkoon on yksilöity tuontien alkuperämaat vuosilta 2006 -2015.

Taulukko 1.4. Tuonnit vuosina 2006-2015 (syntymävuoden mukaan). Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Maa	Uroksia	Narttuja	Yhteensä
Alankomaat	3	5	8
Irlanti		2	2
Islanti		1	1
Italia	1	1	2
Kroatia	1		1
Norja	1	2	3
Ruotsi	5	7	12
Saksa	1	3	4
Serbia		1	1
Slovakia		1	1
Slovenia	2	5	7
Tanska		1	1
Tsekki	6	4	10
Unkari	2	3	5
Usa	1	1	2
Venäjä	1		1
Viro		1	1
Yhteensä	24	38	62

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Jalostukseen käytettyjen urosten keskimääräinen ikä viimeisen 15 vuoden aikana on ollut 4 v 3 kk ja narttujen 4 v 1 kk. Rodun keskimääräisenä sukupolven pituutena voidaan siten pitää 4 vuotta. Keskimääräinen jalostusikä on pysynyt suurin piirtein samana koko tarkastelujakson ajan.

Taulukko 1.5. Vuositilasto – Jalostukseen käytetyt eri urokset ja nartut. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

	Jalostukseen käytetyt eri urokset					Jalostukseen käytetyt eri nartut					Sukusiitos%	
	kaikki	kotimaiset	tuonnit	ulkomaiset	keskimääräinen jalostuskäytön ikä	kaikki	kotimaiset	tuonnit	keskimääräinen jalostuskäytön ikä	Isoisät		Isoädit
2015	17	12	3	2	5v 1kk	19	15	4	4v 1kk	31	31	1,60 %
2014	25	15	6	4	4v 6kk	27	23	4	3v 10kk	37	39	2,37 %
2013	17	12	4	1	4 v 1 kk	22	19	3	4 v 4 kk	30	33	1,50 %
2012	16	11	4	1	4 v	20	15	5	3 v 8 kk	26	30	1,20 %
2011	22	15	4	3	3 v 5 kk	28	25	3	3 v 9 kk	36	40	2,40 %
2010	20	13	3	4	4 v	22	18	4	4 v 6 kk	30	32	1,44 %
2009	19	13	2	4	5 v	22	19	3	3 v 10 kk	32	33	1,82 %
2008	14	10	2	2	4 v 1 kk	25	21	4	3 v 9 kk	29	30	1,34 %
2007	19	14	3	2	3 v 9 kk	22	18	4	3 v 11 kk	34	31	2,26 %
2006	18	15	3	0	4 v	21	17	4	3 v 7 kk	31	31	2,60 %
2005	13	9	1	3	5 v 7 kk	14	11	3	3 v 6 kk	21	23	3,69 %
2004	12	9	2	1	5 v 7 kk	14	11	3	4 v 9 kk	19	22	1,85 %
2003	15	13	1	1	4 v 2 kk	18	14	4	4 v 5 kk	30	30	4,61 %
2002	10	7	2	1	3 v 2 kk	15	15		3 v 10 kk	20	21	2,42 %
2001	14	11	3	0	3 v	17	16	1	4 v 5 kk	26	28	2,25 %

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat keskenään serkukset tai sitä läheisemmät sukulaiset. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta

jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. (MMT Katariina Mäki 5.8.2013 <http://www.kennelliitto.fi/sukusiitos>)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Rodun sukusiitosaste ei ole kovin korkea ja se on pysynyt melko tasaisena viime vuodet. Lamleh-linjaisten pentueiden sukusiitosaste on jonkin verran yleistä tasoa korkeampi; vuoden 2014 tasoa nostaa yksi isä-tytär-pentue (rekisteröity EJ-rekisteriin). Natiivilinjaisten sukusiitosaste on muita matalampi. Sukusiitosasteet on saatu kennelliiton jalostustietojärjestelmästä, jolloin ne ovat laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan ja siten ovat aliarvio todellisesta tilanteesta.

Taulukko 2.1. Sukusiitosprosentit 2011-2015 Kaikki rekisteröinnit, natiivilinjaiset rekisteröinnit, lamlehlinjaiset rekisteröinnit. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

	2011	2012	2013	2014	2105
<u>Sukusiitos% kaikki</u>	<u>2,40 %</u>	<u>1,20 %</u>	<u>1,50 %</u>	<u>2,37 %</u>	<u>1,60 %</u>
<u>Sukusiitos% natiivit</u>	<u>0 %</u>	<u>0 %</u>	<u>0 %</u>	<u>0 %</u>	<u>0 %</u>
<u>Sukusiitos% lamleh</u>	<u>3,34 %</u>	<u>1,56 %</u>	<u>2,85 %</u>	<u>11,40 %</u>	<u>1,86 %</u>

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2.2. Vuositilastot – Jalostuspohja/Vuosiyhteen veto syntymävuoden mukaan 2001-2015. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

	PER VUOSI							PER SUKUPOLVI (4 vuotta)						
	pentueet	jalostukseen käytetyt eri urokset	jalostukseen käytetyt eri nartut	isät/emät	tehollinen populaatio	uroksista käytetty jalostukseen	nartuista käytetty jalostukseen	pentueet	jalostukseen käytetyt eri urokset	jalostukseen käytetyt eri nartut	isät/emät	tehollinen populaatio	uroksista käytetty jalostukseen	nartuista käytetty jalostukseen
2015	19	17	19	0,89	24 (63%)	1 %	3 %	89	49	74	0,66	84 (47%)	5 %	10 %
2014	28	25	27	0,93	35 (62%)	1 %	4 %	99	52	83	0,63	92 (46%)	7 %	14 %
2013	22	17	22	0,77	27 (61%)	10 %	13 %	93	51	76	0,67	87 (47%)	10 %	19 %
2012	20	16	20	0,8	25 (62%)	7 %	17 %	93	60	76	0,79	93 (50%)	10 %	23 %
2011	29	22	28	0,79	34 (59%)	9 %	22 %	98	59	77	0,77	93 (47%)	13 %	25 %
2010	22	20	22	0,91	28 (64%)	16 %	24 %	91	56	72	0,78	88 (48%)	14 %	25 %
2009	22	19	22	0,86	28 (64%)	9 %	28 %	90	57	71	0,80	88 (49%)	13 %	25 %
2008	25	14	25	0,56	26 (52%)	20 %	23 %	82	52	61	0,85	77 (47%)	17 %	29 %
2007	22	19	22	0,86	28 (64%)	10 %	24 %	71	52	57	0,91	74 (52%)	14 %	30 %
2006	21	18	21	0,86	27 (64%)	15 %	25 %	67	48	51	0,94	67 (50%)	16 %	31 %
2005	14	13	14	0,93	18 (64%)	24 %	42 %	61	41	49	0,84	61 (50%)	17 %	34 %
2004	14	12	14	0,86	18 (64%)	3 %	27 %	64	38	48	0,79	59 (46%)	15 %	25 %
2003	18	15	18	0,83	22 (61%)	19 %	24 %	66	37	53	0,70	62 (47%)	17 %	24 %
2002	15	10	15	0,67	17 (57%)	18 %	34 %	71	40	58	0,69	67 (47%)	13 %	20 %
2001	17	14	17	0,82	21 (62%)	17 %	15 %	89	52	75	0,69	87 (49%)	13 %	15 %

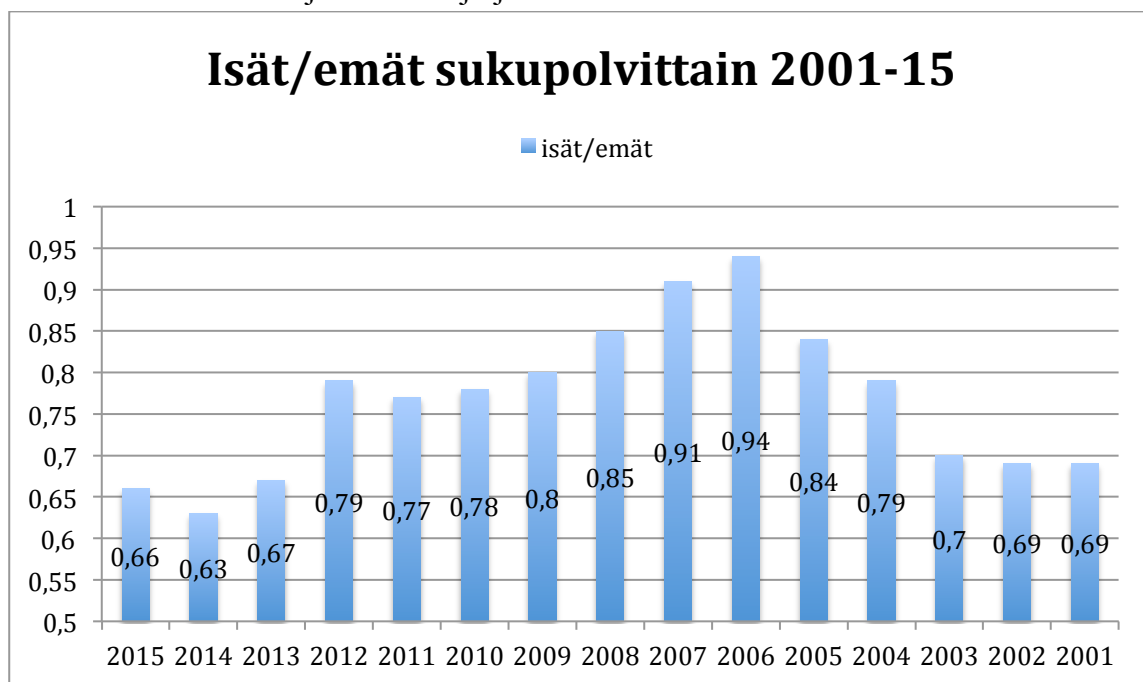
Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Sukupuolvittain tarkasteltuna vuosina 2001-2015 syntyneistä uroksista jalostukseen on käytetty 5-17 % ja nartuista 10-34 %. Nuorimpia koiria käytetään vielä jalostukseen, joten todellisen tilanteen saa tarkastelemalla yli 7-8-vuotiaita koiria (vuosina 2001-2008 syntyneet). Tällöin urosten käyttöaste on ollut keskimäärin 15 % ja narttujen 26 %. Tiibetinterrierin keskimääräisen pentuekoon ollessa 5-6, monimuotoisuuden säilyttämiseksi tulisi jalostukseen käyttää 33-40% kaikista yksilöistä, joten siitokseen käytettyjen koirien osuus on huolestuttavan pieni. Mitä pienempää osuutta rodun koirista käytetään jalostukseen, sitä pienempi on myös kannan tehollinen koko. Tämä yhdessä eniten käytettyjen urosten läheisen sukulaisuuden kanssa tekee jalostuspohjan hyvin kapeaksi.

Isät/emät -luku

Sukupuolvittain tarkasteltuna vuosina 2001-2015 isien ja emien suhde on vaihdellut 0,63-0,94 välillä. Mitä lähempänä suhde on yhtä, sitä tasaisempaa on urosten jalostuskäyttö. Mitä tasaisemmin uroksia käytetään jalostukseen, sitä tehokkaammin saadaan säilytettyä rodun perinnöllistä vaihtelua. Suhdeluku nousi 2000-luvun puoliväliin saakka ollen parhaimmillaan 0,94. Sen jälkeen suunta on ollut laskeva, viimeisimmässä sukupolvessa suhdeluku on palannut 15 vuoden takaisiin lukemiin (0,66). Isät/emät –suhteen laskeva suunta on huolestuttava ja sen parantamiseen tulisi kiinnittää pikaisesti huomiota.

Kuvio 2. Vuositilasto – Jalostuspohja vuosina 2001-2015 syntymävuoden mukaan. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön

geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu perinteisestä, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $N_e = \frac{4 \cdot N_u \cdot N_n}{2 \cdot N_u + N_n}$, jossa N_u on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja N_n neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Jos rodun tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geenimuotoja niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä mahdollisimman useaa eri koiraa jalostukseen ja huolehtimalla, että niiden jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Tiibetinterrierillä on kantoja myös ulkomailla, jolloin on mahdollista tuoda Suomeen ns. uutta verta. Geenimateriaali ei kuitenkaan välttämättä ole ulkomailla sen erilaisempaa kuin kotimaassakaan. (MMT Katariina Mäki 31.10.2013 <http://www.kennelliitto.fi/tehollinen-populaatiokoko>).

Rodun tehollinen populaatiokoko

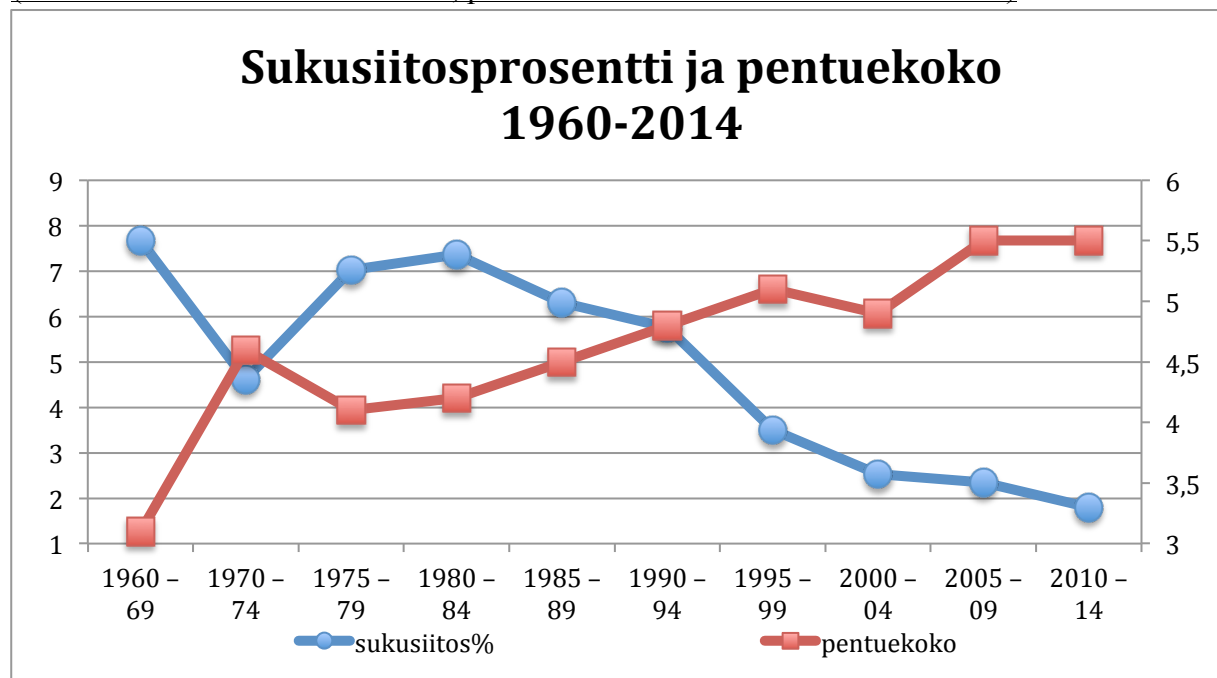
Vuosina 2001-2015 jalostukseen on käytetty 149 eri urosta ja 200 eri narttua. Pentueita on tänä aikana syntynyt 308. Jos ne kaikki olisivat syntyneet eri vanhemmille, tehollinen populaatiokoko olisi ollut 616. Nyt tehollinen populaatiokoko oli 349 eli 57 %. Jos lasketaan viimeisin sukupolvi (4 vuotta) vuosilta 2012-2015, jalostukseen on käytetty 49 urosta ja 74 narttua. Pentueita tänä aikana syntyi 89. Jos kaikki olisivat syntyneet eri vanhemmille, tehollinen populaatiokoko olisi ollut 178. Nyt tehollinen populaatiokoko oli 123 eli 69%. Edellisellä tarkastelujaksolla vuosilta 2008-2011 tehollinen populaatiokoko oli lähes sama, 134 eli 68%.

Kuviot 3 ja 4 esittävät pentuekoon muutoksen yhdessä sukusiitosprosentin muutoksen (kuvio 3.) ja tehollisen populaatiokoon muutoksen (kuvio 4.) kanssa.

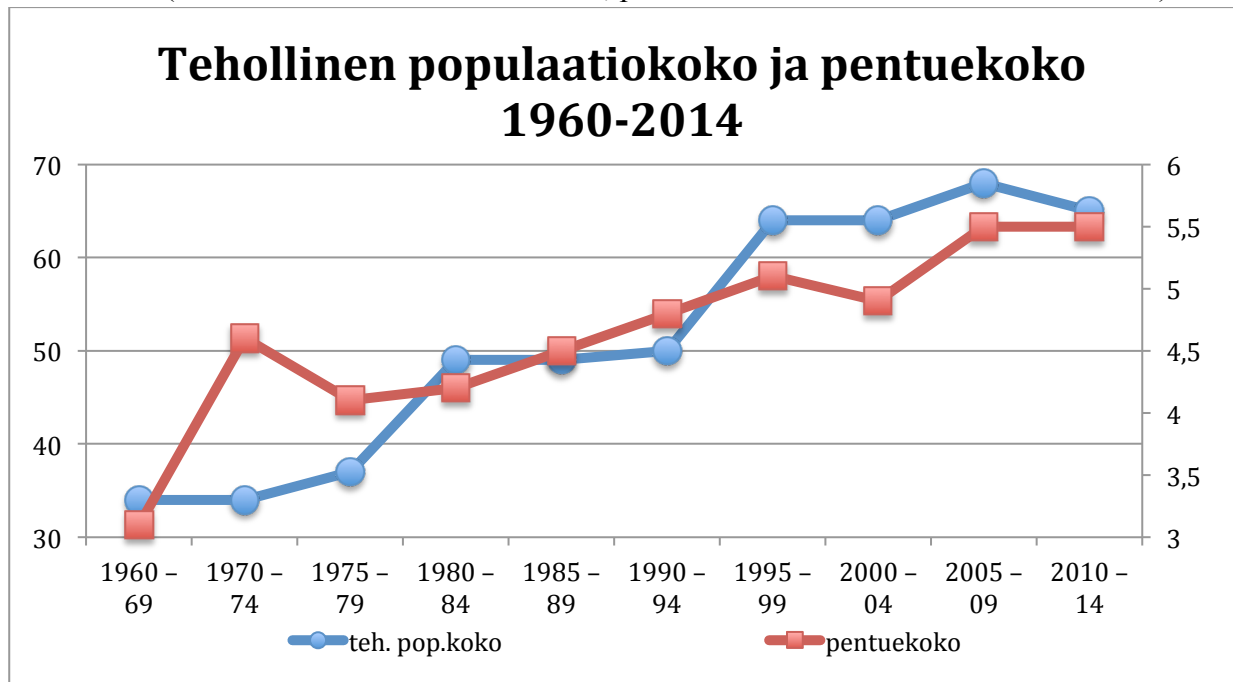
Tehollisen populaatiokoon, sukusiitoskertoimen ja pentuekoon kehitys tiibetinterriereillä viisivuotiskausittain tarkasteltuna, poikkeuksena 60-luku kokonaisuudessaan:

2010 – 2014: 121 pentuetta, 63 urosta ja 94 narttua, yht. 157: 65%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 1,80 %. Pentuekoko ka. 5,5
 2005 – 2009: 104 pentuetta, 67 urosta ja 76 narttua, yht. 143: 68%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 2,34 %. Pentuekoko ka. 5,5
 2000 – 2004: 80 pentuetta, 46 urosta ja 57 narttua, yht. 103: 64%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 2,53 %. Pentuekoko ka. 4,9
 1995 – 1999: 176 pentuetta, 90 urosta ja 137 narttua, yht. 227: 64%.
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 3,50%. Pentuekoko ka. 5,1.
 1990 – 1994: 257 pentuetta, 87 urosta ja 172 narttua, yht. 259: 50%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 5,75%. Pentuekoko ka. 4,8.
 1985 – 1989: 177 pentuetta, 62 urosta ja 112 narttua, yht. 174: 49%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 6,31%. Pentuekoko ka. 4,5.
 1980 – 1984: 120 pentuetta, 42 urosta ja 75 narttua, yht. 117: 49%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 7,36%. Pentuekoko ka. 4,2.
 1975 – 1979: 136 pentuetta, 24 urosta ja 77 narttua, yht. 101: 37%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 7,03%. Pentuekoko ka. 4,1.
 1970 – 1974: 68 pentuetta, 10 urosta ja 36 narttua, yht. 46 : 34%.
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 4,61%. Pentuekoko ka. 4,6.
 1960 – 1969: 19 pentuetta, 5 urosta ja 8 narttua, yht. 13: 34%
 Sukusiitoskerroin 5-sukupolvelta ka.: 7,67%. Pentuekoko ka. 3,1.

Kuvio 3. Pentuekoon muutos yhdessä sukusiitosprosentin muutoksen kanssa vuosilta 1960-2014 (viisivuotiskausittain tarkasteltuna, poikkeuksena 60-luku kokonaisuudessaan)

Kuvio 4. Pentuekoon muutos yhdessä tehollisen populaatiokoon muutoksen kanssa vuosilta 1960-2014 (viisivuotiskausittain tarkasteltuna, poikkeuksena 60-luku kokonaisuudessaan)

Eniten jalostukseen käytetyt urokset ja nartut

Seuraavassa on tarkasteltu eniten jalostukseen käytettyjä koiria 15 vuoden ajanjaksolta, mikä tiibetinterriereillä merkitsee noin kolmea-neljää sukupolvea. Jalostuskoirien jälkeläisten määrää on verrattu yhden sukupolven aikana Suomessa syntyneiden tiibetinterriereiden määrään. Kaudella 2001-2015 Suomessa on rekisteröity 1747 tiibetinterrieriä (syntymävuoden mukaan laskettuna), joista yhden sukupolven osuus on keskimäärin 466 koiraa (466=1747:15*4). Viimeisimmän sukupolven penturekisteröinnit ovat keskiarvoa korkeammat: vuosina 2012-2015 rekisteröitiin yhteensä 515 pentua. Kun mittapuuna pidetään sitä, ylittääkö yksittäisten jalostuskoirien osuus 3 % sukupolvesta, tähän osuuteen yltää tiibetinterriereissä noin 3 pentueella ja 15 pennulla.

Siitoskoirien vaikutusta koko tiibetinterrierikantaan on taulukoissa kuvattu niiden lastenlasten määrällä. Vaikka koiraa olisi käytetty jalostukseen useita kertoja, sen vaikutus kantaan voi kuitenkin jäädä vähäiseksi, jos sen jälkeläisiä ei käytetä edelleen jalostukseen. Toisen polven jälkeläisiä tiibetinterriereissä saisi olla korkeintaan 6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäinen koira saisi olla isovanhempansa enintään 31 koiralle. On myös huomattava, että osa koirista on vielä jalostusuransa alussa ja niillä on vielä nuoria jälkeläisiä, joiden jalostuskäytön osalta luvut eivät ole lopullisia.

Taulukkoon 3.1 on listattu 19 urosta, joita on käytetty eniten jalostukseen 15 vuoden aikana (vähintään 20 pentua vuosina 2001-2015).

Taulukko 3.1. Viimeisen 15 vuoden aikana (vuosina 2001-2015) jalostukseen runsaimmin käytetyt 19 urosta. Rekisteröintivuoden mukaan, Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

#	Uros	Syntymävuosi	Pentueita	Pentuja	%osuus	Toisessa polvessa		Yhteensä	
						Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	<u>Pam-Zamirin Mister Pirate</u>	<u>2004</u>	<u>8</u>	<u>48</u>	<u>2,9</u>	<u>23</u>	<u>122</u>	<u>8</u>	<u>48</u>
2	<u>Qanda Lhi's Chagpori (IT)"</u>	<u>2007</u>	<u>6</u>	<u>39</u>	<u>2,4</u>	<u>13</u>	<u>73</u>	<u>6</u>	<u>39</u>
3	<u>Araki Fantastic Freddy Of Capeldewi (GB) *</u>	<u>2003</u>	<u>6</u>	<u>38</u>	<u>2,3</u>	<u>21</u>	<u>104</u>	<u>6</u>	<u>38</u>
4	<u>Falamandus Original Kick Master</u>	<u>2009</u>	<u>5</u>	<u>36</u>	<u>2,2</u>	<u>2</u>	<u>10</u>	<u>5</u>	<u>36</u>
5	<u>Karamain Talisman Tashi</u>	<u>2010</u>	<u>5</u>	<u>34</u>	<u>2,1</u>	<u>6</u>	<u>34</u>	<u>6</u>	<u>39</u>
5	<u>Tibicinan J'vado Al Max</u>	<u>2009</u>	<u>5</u>	<u>34</u>	<u>2,1</u>	<u>3</u>	<u>15</u>	<u>5</u>	<u>34</u>
5	<u>Kalpa-Taru Gondha-Dali Lamleh (D) " #</u>	<u>2004</u>	<u>9</u>	<u>34</u>	<u>2,1</u>	<u>3</u>	<u>12</u>	<u>9</u>	<u>34</u>
8	<u>Bristol Cream's Grande Final</u>	<u>2008</u>	<u>4</u>	<u>30</u>	<u>1,8</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4</u>	<u>30</u>
8	<u>Sengge Nagpo Of Khampa Kennel (Tiibet/ CN) " ^</u>	<u>2005</u>	<u>5</u>	<u>30</u>	<u>1,8</u>	<u>3</u>	<u>26</u>	<u>5</u>	<u>30</u>
10	<u>Dschowo's Bhadur (CH) "</u>	<u>1996</u>	<u>6</u>	<u>29</u>	<u>1,8</u>	<u>7</u>	<u>28</u>	<u>8</u>	<u>36</u>
11	<u>Than-Ju Of Sjo-Who-Sji-Bib (NL) ** #</u>	<u>2010</u>	<u>6</u>	<u>29</u>	<u>1,8</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>6</u>	<u>29</u>
12	<u>Fabulous Teddy's El Choclo</u>	<u>2008</u>	<u>5</u>	<u>25</u>	<u>1,5</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>5</u>	<u>25</u>
13	<u>Khambas Apilaya Sweet And Sour (SE) "</u>	<u>1999</u>	<u>5</u>	<u>24</u>	<u>1,4</u>	<u>6</u>	<u>28</u>	<u>5</u>	<u>24</u>
14	<u>Falamandus Flic-Flac</u>	<u>2000</u>	<u>3</u>	<u>23</u>	<u>1,4</u>	<u>13</u>	<u>66</u>	<u>3</u>	<u>23</u>
15	<u>Shabash Shimon</u>	<u>1998</u>	<u>4</u>	<u>22</u>	<u>1,3</u>	<u>19</u>	<u>99</u>	<u>5</u>	<u>28</u>
16	<u>Falamandus Gri-Gri</u>	<u>2002</u>	<u>3</u>	<u>21</u>	<u>1,3</u>	<u>8</u>	<u>33</u>	<u>3</u>	<u>21</u>
17	<u>Aragorn Patan Kuo Yarlung Namtso</u>	<u>2005</u>	<u>3</u>	<u>20</u>	<u>1,2</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>3</u>	<u>20</u>
17	<u>Chambanya Dzay-Po Lamleh</u>	<u>2005</u>	<u>4</u>	<u>20</u>	<u>1,2</u>	<u>7</u>	<u>35</u>	<u>4</u>	<u>20</u>
17	<u>Bantam Shepherd's Pa Cho Pa Mo</u>	<u>2010</u>	<u>4</u>	<u>20</u>	<u>1,2</u>	<u>3</u>	<u>16</u>	<u>4</u>	<u>20</u>

*Uros oli jalostuskäytössä Suomessa * vuonna 2008, ** vuosina 2012-14. / " Tuontiurossa / # Lamleh / ^ Natiivi*

Taulukkoon 3.2 on koottu seuranta uroksista, joille on rekisteröity vähintään 15 pentua ajanjaksolla 2001-2015. Prosenttimäärä ilmaisee uroksen jälkeläisten osuuden tämän ajanjakson rekisteröinneistä. Vähintään 15 pentua oli rekisteröity yhteensä 32 urokselle, joista kaksi oli jalostuskäytössä Suomessa rajatun ajan, kuusi oli tuontiurossa ja yksi ulkomailla asuva uros.

Suomessa kasvatettuja uroksista oli 22 yksilöä (69%). Uroksista neljä oli lamleh-linjaisia, yksi natiiviuros ja loput (27) yhdistelmälinjaisia.

Taulukko 3.2. Viimeisten 15 vuoden aikana (2001-2015) vähintään 15 pentua tuottaneet urokset. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	Pam-Zamirin Mister Pirate	8	48	2,89 %
2	Qanda Lhi's Chagpori (IT)"	6	39	2,35 %
3	Araki Fantastic Freddy Of Capeldewi (GB) *	6	38	2,29 %
4	Falamandus Original Kick Master	5	36	2,17 %
5	Karamain Talisman Tashi	5	34	2,05 %
5	Tibicinan J'vado Al Max	5	34	2,05 %
5	Kalpa-Taru Gondha-Dali Lamleh (D) " #	9	34	2,05 %
8	Bristol Cream's Grande Final	4	30	1,81 %
8	Sengge Nagpo Of Khampa Kennel (Tiibet/ CN) " ^	5	30	1,81 %
10	Dschowo's Bhadur (CH) "	6	29	1,75 %
11	Than-Ju Of Sjo-Who-Sji-Bib (NL) ** #	6	29	1,75 %
12	Fabulous Teddy's El Choelo	5	25	1,51 %
13	Khambas Apilaya Sweet And Sour (SE) "	5	24	1,44 %
14	Falamandus Flic-Flac	3	23	1,38 %
15	Shabash Shimon	4	22	1,32 %
16	Falamandus Gri-Gri	3	21	1,26 %
17	Aragorn Patan Kuo Yarlung Namtso (FR) ”	3	20	1,20 %
17	Chambanya Dzay-Po Lamleh #	4	20	1,20 %
17	Bantam Shepherd's Pa Cho Pa Mo	4	20	1,20 %
20	Sadi-Ya's Midnight Prank	5	19	1,14 %
20	Sadi-Ya's Hello Handsome	4	19	1,14 %
22	Tseman Rag-Pa Can #	2	18	1,08 %
23	Cags-Pa Bryggemann	4	18	1,08 %
24	Pindaros I'm In The Mood	3	17	1,02 %
24	Tibicinan Facon De Voir	3	17	1,02 %
24	Chirayu Lhun-Po ” #	3	17	1,02 %
24	Ciqala Rilee Winner Takes All (USA) ""	3	17	1,02 %
28	Kiranas Count Onyx	2	16	0,96 %
28	Falamandus J'ara-Ki Khaki	4	16	0,96 %
38	Falamandus Fait Du Bien	3	16	0,96 %
31	Tibicinan Empereur Resolu	2	15	0,90 %
31	Bristol Cream's Emperor Gareth	4	15	0,90 %

Uros oli jalostuskäytössä Suomessa * vuonna 2008, **vuosina 2012-14 /"
 Tuonti / "" Ulkomainen / ^ Natiivi

Viimeisimmän sukupolven ajalta (4 vuotta, vuodet 2012-2015) samanlainen seuranta pienentää yli 15 pentua saaneiden urosten määrän kahdeksaan. Jos otetaan mukaan urokset, joiden pentumäärä ylittää 10, nousee urosten lukumäärä 17:ään. Näistä viisi oli tuontiuroksia. Suomessa kasvatettuja uroksia oli 11 yksilöä (65 %). Taulukossa listatut 13 ensimmäistä urosta tuottivat 50% ajanjakson pennuista.

Taulukko 3.3. Viimeisten neljän vuoden aikana (2012-2015) yli 10 pentua tuottaneet urokset. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

#	Isät	Pentueita	Pentuja	%
<u>1</u>	<u>Karamain Talisman Tashi</u>	<u>5</u>	<u>34</u>	<u>6,43 %</u>
<u>2</u>	<u>Falamandus Original Kick Master</u>	<u>4</u>	<u>29</u>	<u>5,48 %</u>
<u>2</u>	<u>Than-Ju Of Sjo-Who-Sji-Bib (NL) ** #</u>	<u>6</u>	<u>29</u>	<u>5,48 %</u>
<u>4</u>	<u>Sengge Nagpo Of Khampa Kennel (Tiibet/ CN) " ^</u>	<u>4</u>	<u>27</u>	<u>5,10 %</u>
<u>5</u>	<u>Tibicinan J'vado Al Max</u>	<u>4</u>	<u>26</u>	<u>4,91 %</u>
<u>6</u>	<u>Bantam Shepherd's Pa Cho Pa Mo</u>	<u>4</u>	<u>20</u>	<u>3,78 %</u>
<u>7</u>	<u>Chirayu Lhun-Po (HR) " #</u>	<u>3</u>	<u>17</u>	<u>3,21 %</u>
<u>8</u>	<u>Bristol Cream's Emperor Gareth</u>	<u>4</u>	<u>15</u>	<u>2,84 %</u>
<u>9</u>	<u>Milington's Guido El Astuto (SE) "</u>	<u>2</u>	<u>14</u>	<u>2,65 %</u>
<u>10</u>	<u>Qanda Lhi's Chagpori (IT) "</u>	<u>2</u>	<u>13</u>	<u>2,46 %</u>
<u>10</u>	<u>Fabulous Teddy's El Choclo</u>	<u>2</u>	<u>13</u>	<u>2,46 %</u>
<u>10</u>	<u>Falamandus No Limits</u>	<u>2</u>	<u>13</u>	<u>2,46 %</u>
<u>10</u>	<u>Karamain Thulen Tundra</u>	<u>2</u>	<u>13</u>	<u>2,46 %</u>
<u>14</u>	<u>Kalpa-Taru Gondha-Dali Lamleh (D) " #</u>	<u>4</u>	<u>12</u>	<u>2,27 %</u>
<u>14</u>	<u>Shabash Moses</u>	<u>2</u>	<u>12</u>	<u>2,27 %</u>
<u>14</u>	<u>Fabulous Teddy's Gonzales</u>	<u>2</u>	<u>12</u>	<u>2,27 %</u>
<u>17</u>	<u>Pam-Zamirin Mister Pirate</u>	<u>2</u>	<u>11</u>	<u>2,08 %</u>

*Uros oli jalostuskäytössä Suomessa **vuosina 2012-14 / " Tuonti / ^ Natiivi / # Lamleh*

Eniten jalostukseen käytetyt nartut

Taulukkoon 4 on listattu nartut, joita on käytetty eniten jalostukseen 15 vuoden aikana (yli 15 pentua vuosina 2001-2015).

Taulukko 4. Viimeisen 15 vuoden aikana (vuosina 2001-2015) jalostukseen runsaimmin käytetyt nartut rekisteröintivuoden mukaan. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

#	Nartut	Syn- tymä- vuosi	Pen- tuei- ta	Pen- tuja	%	Toisessa polvessa	
						Pentu- eita	Pen- tuja
1	Arwen Nima Kuo Yarlung Namtso (FR) ”	2005	4	31	1,87%	17	84
2	Elisei Of Darkness (CZ) ”	2011	3	26	1,57%	0	0
3	Pam-Zamirin Fahrina Simona	2000	3	25	1,51%	17	89
3	Cags-Pa Emmanuelle	2007	3	25	1,51%	1	3
5	Falamandus Kustom-Made	2005	4	24	1,44%	4	15
6	Dschowo's Paras (CH) ”	2001	3	22	1,32%	12	58
7	Pindaros Fantastic Me	2006	3	21	1,26%	9	55
7	Mani Nag-Mo Tashi Bodjul(CZ) ”	2009	3	21	1,26%	0	0
9	Pindaros Eternal Magic	2004	3	20	1,20%	5	28
9	Falamandus Elle Sans Egale	1998	2	20	1,20%	22	118
11	F'Tshang-Ma Od Vilzonky (CZ) ”	2004	3	19	1,14%	7	16
11	Khambas Bonita Lioness (SE)	2000	2	19	1,14%	10	48
11	Fona of Sjo-Who-Sji-Bib (NL) “ #	2003	3	19	1,14%	0	0
11	Tibicinan Emotif Bouton	2006	3	19	1,14%	7	41
15	Falamandus Golly Gosh	2002	3	18	1,08%	0	0
15	Zazaran Million Dollar Baby	2010	2	18	1,08%	1	9
15	Pam-Zamirin Neige Eternelle	2005	3	18	1,08%	6	36
15	Adofau Dor-Jee #	2005	4	18	1,08%	3	17
15	Bantam Shepherd's Lionelle	2005	4	18	1,08%	22	134
25	Yamdok Roswitha	2003	3	18	1,08%	0	0
25	Lövskär's Favo-Rit Fengri	2003	3	18	1,08%	4	23
22	Pam-Zamirin Mystic Memory	2004	3	17	1,02%	0	0
22	Cags-Pa Brenda	2001	2	17	1,02%	7	38
22	Pam-Zamirin Ida-Irmina	2002	3	17	1,02%	1	6
25	Falamandus Gyalo Gagnante	2002	3	16	0,96%	12	58
25	Amy Touch Of Empathy (SL) ”	2009	2	16	0,96%	0	0

Useimmilla jalostusnartuilla teetetään vain yksi tai kaksi pentuetta niiden koko elinaikana. Kuitenkin myös nartuissa on ollut yksilöitä, joiden vaikutus kantaan on yli tai lähellä 3 % sukupolvesta ja vaikutus isoäitinä vieläkin merkittävämpi.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Suomalaisen tiibetinterrierikannan kehitys on käynyt vuosikymmenien aikana voimakkaasti läpi eri vaiheita. 60- ja 70-luvulla kanta oli pieni ja tuontiurokset olivat lähes kaikki matador-
asemassa. 80- ja 90-luvuilla kasvatusta alkoi siirtyä suurkenneleistä pieniin kotikenneleihin ja

kohti urosten maltillisempaa käyttöä sekä laajempaa jalostuspohjaa. Tämä kehitys on jatkunut 2000-luvulla. Rodussa ei enää ole suurkasvattajia, eivätkä pentutehtailijakaan ole rotua löytäneet. Kennelliiton jalostustietojärjestelmä sekä tietoliikenneyhteyksien kehittyminen ovat mahdollistaneet potentiaalisten jalostusyksilöiden kartoittamisen aivan uudella tavalla.

Kun tarkastellaan jalostuskoirien kokonaiskäyttömääriä suhteessa neljän vuoden rekisteröityyn koiramäärään, ylittyy elinikäisen jälkeläismäärän 5%:n raja usealla yksilöllä: Uroksissa Pam Zamirin Mister Pirate (9,3 %), Qanda Lhi's Chagpori (7,6 %), Araki Fantastic Freddy of Capeldewi (7,4 %), Falamandus Original Kick Master (7,0 %), Karamain Talisman Tashi (6,6 %), Kalpa-Taru Gondha-Dali Lamleh (6,6 %), Tibicinan J'Vado Al Max (6,6 %), Sengge Nagpo of Khampa Kennel (5,8 %), Bristol Cream's Grande Final (5,8 %), Dschowo's Bhadur (5,6 %) ja Than-Ju Of Sjo-Wjo-Sji-Bib (5,6 %). Huomioitavaa on, että näistä koirista osa on vielä jalostusiässä.

Eniten jälkeläisiä toisessa polvessa on Pam-Zamirin Mister Piratella, jonka toisen polven jälkeläismäärä (122 pentua, 23,7 % neljän vuoden rekisteröinneistä) on muodostunut kahden sukupolven aikana ja ylittää yli kaksinkertaisesti suositellut jälkeläisten enimmäismäärät. Kaksinkertainen ylitys toisen polven jälkeläisiä on myös Suomessa jalostuskäytössä vuonna 2008 olleella Araki Fantastic Freddy of Capeldewilla (104, 20,2 %) sekä Shabash Simonila (99, 19,2 %). Lisäksi 10%:n rajan ylittävät Fabulous Teddy's Daniel Wanderer (81, 15,7 %), Shakra-Patan Kuo Yarlung Namtso (ulkomainen uros, 77, 15,0 %), Qanda Lhi's Chagpori (73, 14,2 %), Sadi-Ya's Midnight Scoop (70, 13,6 %), Ka Ta Ya's Jason-Lamleh (ulkomainen uros, 70, 13,6 %), Karamain Iravadi (67, 13,0 %), Falamandus Flic Flac (66, 12,8 %), Waterley Dressed To Impress (ulkomainen uros, 64, 12,4 %) ja Sumanshu Leader Of The Pack (ulkomainen uros, 62, 12 %). Useat näiden urosten jälkeläisistä ovat vielä jalostusiässä.

Elinikäisen jälkeläismäärän 5%:n raja ylittyy nartuissa ainoastaan Arwen Nima Kuo Yarlung Namtsolla (6,0 %). Elisei Of Darkness on aivan ylityksen rajalla. Toisen polven jälkeläisiä on yli kaksinkertainen määrä suositeltuun Bantam Shepherd's Lionellella (134 pentua, 26 % neljän vuoden rekisteröinneistä) ja Falamandus Elle Sans Egalella (118, 22,9 %). Yli 10% toisen polven jälkeläistä on myös seuraavilla nartuilla: Arwen Nima Kuo Yarlung Namtso (84, 16,3 %), Karamain Shamaya (71, 13,8 %), Karamain Havannah (64, 12,4 %), Falamandus Dent De Lion (61, 11,8 %), Dschowo's Paras (58, 11,3 %) ja Falamandus Gyalo Gagnante (58, 11,3 %). Useat näiden narttujen jälkeläisistä ovat vielä jalostusiässä.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Taulukon 3.1 uroksilla on sukulaisuussuhteita seuraavasti: Pam-Zamirin Mister Pirate on Karamain Talisman Tashin isoisä. Qanda Lhi's Chagpori on Tibicinan J'Vado Al Maxin isä. Araki Fantastic Freddy of Capeldewi on Bristol Cream's Grande Finalin isä. Shabash Shimon on Pam-Zamirin Mister Piraten isoisä.

Useat taulukon 3.2 uroksista ovat sukua toisilleen: Pam-Zamirin Mister Pirate on Tibicinan Facon De Voirin ja Tibicinan Empereur Resolun isä sekä Karamain Talisman Tashin isoisä. Qanda Lhi's Chagpori on Tibicinan J'Vado Al Maxin isä. Araki Fantastic Freddy of Capeldewi on Bristol Cream's Grande Finalin isä. Shabash Shimon on Cags-Pa Bryggemanin ja Falamandus J'Ara-ki Khakin isä sekä Sadi-Ya's Hello Handsomen ja Pam-Zamirin Mister

Piraten isoisä. Falamandus J'Ara-ki Khaki on Sadi-Ya's Hello Handsomen isä. Falamandus Gri-Gri on Bristol Cream's Emperor Garethin isä. Siten näiden urosten kerrannaisvaikutus jalostuspohjaan on huomattava. Käytetyimpien urosten listalle mahtuu myös nuoria uroksia, joille ei ole ehtinyt tulla toisen polven jälkeläisiä ja siksi niiden vaikutus jalostuspohjaan näkyy vasta myöhemmin.

Taulokon 4 nartuilla on sukulaisuussuhteita seuraavasti: Dschowo's Paras on emänä Lövskär's Favo-rit Fengrille. Falamandus Elle Sans Egale on Falamandus Kustom Maden, Falamandus Golly Goshin ja Falamandus Gyalo Gagnanten emä ja Cags-Pa Emmanuellen emän emä. Khambas Bonita Lioness on Bantam Shepherd's Lionellen emä, joka puolestaan on Tibicinan Emotif Boutonin emä. Pam-Zamirin Fahrina Simona on Pam-Zamirin Mystic Memoryn ja Pam-Zamirin Ida Irminan emä ja F'Tshang-Ma Od Vilzonkyn emän emä.

Eniten käytettyjen jalostusurosten ja -narttujen kesken löytyy useita sukulaisuussuhteita ja yhteisiä pentueita. Yhteisistä pentueista syntyneitä jälkeläisiä löytyy myös eniten käytettyjen jalostuskoirien listalta sekä uroksista että nartuista. Esimerkkinä uroslistan ensimmäisenä oleva uros Pam-Zamirin Mister Pirate, jonka emä on narttulistan kolmannelta sijalta löytyvä Pam-Zamirin Fahrina Simona ja emän isä 15. käytetyin uros Shabash Shimon. Pam-Zamirin Mister Piratella on kaksi pentuetta narttulistan ensimmäisenä olevan nartun (Arwen Nima Kuo Yarlung Namtso) kanssa, sekä kahden muun listalla olevan nartun, Bantam Shepherd's Lionellen ja Pam-Zamirin Neige Eternellen (tällä nartulla sama isä kuin käytetyimmällä nartulla) kanssa. Narttulistalla sijalla 14 oleva Tibicinan Emotif Bouton on Pam-Zamirin Mister Piraten ja Bantam Shepherd's Lionellen pentueesta.

Edellä kerrotun esimerkin vuoksi ja ja niiden lisäksi sukulaisuussuhteita urosten ja narttujen välillä on seuraavasti Falamandus Elle Sans Egale on uroslistan Falamandus Gri-Grin emä. Zazaran Million Dollar Babyn emänisä on Chambanya Dzay-Po Lamleh. Shabash Shimon on Yamdok Roswithan ja Cags-Pa Brendan isä sekä Pam-Zamirin Mystic Memoryn ja Pam-Zamirin Ida Irminan emän isä. Pam-Zamirin Mystic Memorylla on pentue Fabulous Teddy's El Choclon kanssa, jonka emä on eniten käytetty Arwen Nima Kuo Yarlung Namtso. Falamandus Gyalo Gagnante on uroslistan 28. sijalla olevan Falamandus J'Ara-ki Khakin emä. Seitsemänneksi eniten käytetyllä nartulla, Pindaros Fantastic Me, on pentue uroslistan 5. sijalla olevan Karamain Talisman Tashin kanssa. Pindaros Fantastic Me on lisäksi emänä 24. sijalla olevalle Pindaros I'm In The Moodille. Sukulaisuussuhteiden vuoksi listoilla esiintyvien koirien kerrannaisvaikutukset jalostuspohjaan ovat huomattavat.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Tiibetinterrieri on maailmanlaajuisesti yhtenäinen sillä tavalla, että kaikkien länsimaisten tiibetinterrierien sukutaulu voidaan kirjoittaa joko Dr. Greigin kantanarttuun Buntiin, tai Downin pariskunnan Trojan Kynokseen. Rotuun 1930- tai 1950-luvulla lisättyjä alkuperäiskoiria on yhteensä noin 10.

Tiibetinterrieri on jonkin verran eriytynyt englantilaiseksi, eurooppalaiseksi ja amerikkalaiseksi kannaksi. Aiemmin Pohjoismaiden kannat olivat melko samanlaiset, mutta v. 1989 muuttuneiden karanteenimääräysten jälkeen on tapahtunut eriytymistä. Toisaalta viime aikoina

siitoskoirien vaihto on taas vilkastunut ja kannat ovat uudelleen yhtenäistymässä. Samoja koiria löytyy tiibetinterrierien sukutauluista ympäri maailman.

Taulukko 5. Tiibetinterrieripopulaatiot muissa maissa 2005 – 2015 (Rekisteröidyt pennut)

Maa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ruotsi	216	218	186	166	156	150	128	149	120	129	148
Englanti (UK)	1187	1387	1384	1600	1433	1429	1328	1283	1431	1423	1217
Saksa (KTR)	482	482	464	443	486						
Saksa (VDH)	769	687	638	668	670	600	571	598	-		
Australia	71	69	45	80	85	81	50	64	-		
Norja	63	70	67	43	100	66	99	115	-	117	107
USA	266	262	280	285	219						

(Lähteenä on käytetty Ruotsin, Norjan, Saksan VDH ja Australian kennelliittojen internet-sivujen rekisteröintitietoja sekä aiemmissa Tiibetinterrierit ry:n JTO:ssa julkaistuja rekisteröintitietoja. USA:n rekisteröintitietojen lähteenä on Tibetan Terrier Club of America 2009 Journal & Yearbook, mihin puolestaan on saatu rekisteröintimäärät AKC:ltä (American Kennel Club).)

Ruotsissa rekisteröintien kokonaismäärä laski tasaisesti siten, että vuonna 2013 rekisteröitiin jo 115 pentua vähemmän kuin vuonna 2003. Vuosina 2014 ja 2015 rekisteröintimäärät ovat jälleen lähteneet nousuun. Tuontimääräykset helpottuivat 2000-luvulla ja kymmenessä vuodessa tuontikoirien osuus onkin kasvanut alle prosentista noin kolmeen prosenttiin (3,38%) kaikista rekisteröinneistä ja vuonna 2011 tuontikoirien osuus kaikista rekisteröinneistä oli jopa 11,7%. Sukusiitosprosentti on Ruotsissa ollut jo vuodesta 2008 vuoteen 2013 korkeintaan yhden prosentin, vuonna 2014 1,2% ja vuonna 2015 1,1%. (Lähde: SKK Avelsdata.)

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohja voisi olla huomattavasti laajempi. Usea uros on ylittänyt suositellut jälkeläisrajat sekä itse että isovanhempana. Lisäksi useat käytetyimmistä uroksista ja nartuista ovat sukua keskenään. Jalostuspohjaa tulisi laajentaa käyttämällä uroksia jalostukseen monipuolisemmin sekä kiinnittämällä huomiota suunniteltujen yhdistelmien sukulinjojen yleisyyteen suomalaisessa kannassa.

Rodussa on kantoja ulkomailla, mutta koska koko rotu on lähtöisin muutamista Eurooppaan tuoduista koirista, sukupuuta tarpeeksi kauas seuraamalla kaikki linjat päätyvät samoihin koiriin. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on tuotu useita ns. natiivikoiria Tiibetin alueelta Eurooppaan. Useita näistä koirista on käytetty jalostukseen etenkin Sloveniassa. Suomeen on tuotu yksi natiiviurossa, Sengge Nago Of Khampa Kennel vuonna 2009. Sitä on käytetty runsaasti jalostukseen ja sen jälkeläiset alkavat juuri saavuttaa lisääntymisiän. Natiivikoirien jälkeläiset poikkeavat jonkin verran ulkonäöltään nykyisestä länsimaisesta kannasta, mutta ne tuovat rotuun geneettistä monimuotoisuutta.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Tiibetinterrieri on edelleen, kuten se on aina ollut, ihmisen seuralainen. Se ei enää ole paimentava rotu, vaikka sitä alkuperämaassa onkin tähän tarkoitukseen käytetty. Tiibetiläisessä kulttuurissa koiria ei ole käytetty metsästykseseen, eikä tiibetinterrierillä ole merkittävää saalistusviettiä.

Tiibetinterrieri on seurakoira ja sen tärkein tehtävä on olla ihmisen seuralainen. Tätä tehtävää rotu on hoitanut tuhansia vuosia, mikä seikka näkyy koiran luonteessa. Tiibetinterrieri on iloinen, vilkas ja seurallinen ja se osaa ”ajatella” omilla aivoillaan. Se ei ole palvelualtis, kuten palveluskoirarodut, vaan tekee omia johtopäätöksiään ja on toisinaan itsepäinenkin. Tiibetinterrieri hyväksyy ihmisen isännäkseen, mutta on samalla suuresti tietoinen omasta itsestään ja odottaa ihmiseltä vastavuoroista kontaktia. Ei ole vaikea ymmärtää, miksi rodun alkuperämaassa Tiibetissä tiibetinterrieriä kuvataan termillä pikkuihminen.

Tiibetinterrierin kouluttaminen ei onnistu tiukan auktoriteetin varassa, vaan vaatii kouluttajalta tasavertaista toveruutta koiraan. Tiibetinterrierin hallitseminen edellyttää kuitenkin määrätietoisuutta ja jämäkkyyttä. Herttaisen karvakuonon takana toimii herkkäaistinen ja kekseliäs koira, joka helposti tunnistaa heikompiensa ja saattaa pyrkiä omassa laumassaan vallanpitäjäksi.

Koulutustapojen ja –tyylien nykyaikaistuttua ja pehmenneenä, myös tiibetinterrieristä on tullut tuttu harrastaja tottelevaisuus- ja agilityharrastuksessa. Oikein ohjailtuna ja motivoituna tiibetinterrierin yhteistyöhalu, innokkuus, kestävyys ja ketteryys ovat eduksi näissä lajeissa. Käyttöominaisuuksiltaan tiibetinterrieri on moneen soveltuva koira. Sitä on käytetty mm. ystäväkoirana vanhuustyössä sekä rauniokoirana. Erylisesti USA:ssa ja Englannissa tiibetinterrierejä on koulutettu sekä kuulo- että avustajakoiriksi.

Tiibetinterrierillä ei ole saalistusviettiä, mutta se voi kiinnostua jäniksistä ja linnuista leikkikaverina. Tiibetinterrierillä voi olla taipumusta paimentamiseen ja vahtimiseen ja se voi suhtautua ulkopuolisiin pidättyvästi ja hieman epäluuloisesti. Tiibetinterrieri ei kuitenkaan ole pihakoira. Se ei viihdy yksin, vaan haluaa olla siellä, missä sen isäntäväkikin on. Seurallisuutensa ja sopeutuvuutensa ansiosta tiibetinterrieri sopii mainiosti elämään niin yhden hoitajan taloudessa kuin suuremmassakin pesueessa.

Tiibetinterrierin jalostuksessa tulee kunnioittaa ja vaalia näitä ikivanhoja luonteenominaisuuksia:

- a) Jalostuskoirien tulee olla tasapainoisia, seurallisia, hyvän hermorakenteen omaavia.
- b) Jalostuskoirien tulee olla helposti käsiteltäviä ilman liiallista kovuutta tai pehmeyttä.
- c) Jalostuskoirilla voi olla taipumusta paimentamiseen ja/tai vahtimiseen, mutta nämä piirteet eivät kuitenkaan saa olla liian dominoivia.

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

FCI:n rotumääritelmän mukaan tiibetinterrierin käyttäytyminen ja luonne: vilkas, hyväluonteinen. Uskollinen, miellyttävä seurakoira. Seurallinen, valpas, älykäs ja rohkea, ei terävä eikä tappelunhaluinen. Pidättyväinen vieraita kohtaan.

Hylkääviä virheitä ovat vihaisuus tai liiallinen arkuus, selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- ja käyttölinjoihin

Tiibetinterriereissä ei ole havaittavissa jakautumista erilaisiin linjoihin luonteen tai käyttötarkoituksen perusteella.

4.2.3 Pevisa-ohjelmaan sisällytetty luonteen tai käyttäytymisen arviointi

Tiibetinterrierin PEVISA-ohjelmassa ei ole vaatimuksia luonnetestauksesta tai MH-luonnekuvauksen suorittamisesta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Tiibetinterrieri on seurakoira. Rodulla on pääasiallisesti hyvät luonteet ja hyvä hermorakenne. Ulkomuototuomarit, kasvattajat ja koirien omistajat ovat havainneet rodussa esiintyvän jonkin verran heikkoa hermorakennetta esim. koiranäyttelyissä ja kotioiloissa. Se ilmenee arkuutena ja jopa pelkopuremisena.

Luonnekysely

Viimeisimmässä terveystieteessä (2013/2014) oli osio luonteeseen liittyville kysymyksille. Terveystieteeseen tuli vastaus 100 koirasta. Aikaisemmin luonnekyselyjä ei ole tehty.

Suurin osa koirista on kyselyn tulosten mukaan kohtuullisen vilkkaita, avoimia ja ystävällisiä (taulukko 6). Jonkin verran esiintyy eroahdistusta ja arkuutta ihmisiä, koiria tai kovia ääniä kohtaan.

Taulukko 6. Terveystieteessä luonneosion tulokset

LUONNE	kpl
Vilkkkaus	
erittäin vilkas	13
kohtuullisen vilkas	53
rauhallinen	34
Avoimuus	
avoin ja ystävällinen ihmisille ja eläimille	62
varautunut, mutta kiltti	31
Aggressiivisuus ja pelokkuus	
osoittaa merkkejä eroahdistuksesta	12
osoittaa aggressiivisuutta toisia koiria kohtaan	10
ääniherkkä (pelkää kovia ääniä)	9
arka (ihmiset)	5
osoittaa aggressiivisuutta ihmisiä kohtaan/pelkopurija	3

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Vuoden 2015 loppuun mennessä luonnetestissä on käynyt 40 tiibetinterrieriä, 19 narttua ja 21 urosta. Taulukossa 7. on esitetty tulokset yleisimmän tuloksen mukaan laskettuna kaikille osallistuneille sekä uroksille ja nartuille erikseen. Yleisimmät tulokset ovat useimmissa arvostelukohtissa pieni tai kohtuullinen. Uroksilla vaikuttaa olevan hieman enemmän puolustushalua, nartuilla vilkkaampi temperamentti. Plussan puolella oleva hermorakenne ja

hyväntahtoinen luoksepäästävyys ovat tärkeitä seurakoiralle. Liitteen 2 taulukossa L2.1. on eriteltyinä kaikki luonnetestitulokset määrittäin.

Taulukko 7. Luonnetestin tulos yleisimmän tuloksen mukaan laskettuna kaikille osallistuneille sekä uroksille ja nartuille erikseen.

	Kaikki (40 kpl)		Urokset (21 kpl)		Nartut (19 kpl)	
	Tulos	Pisteet	Tulos	Pist.	Tulos	Pist.
Toimintakyky	-1 pieni	<u>-15</u>	<u>-1</u>	<u>-15</u>	<u>-1</u>	<u>-15</u>
Terävyys	1 pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Puolustushalu	1 pieni	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Taistelutahto	-1 pieni	<u>-10</u>	<u>-1</u>	<u>-10</u>	<u>-1</u>	<u>-10</u>
Hermorakenne	1 hieman rauhaton	<u>35</u>	<u>1</u>	<u>35</u>	<u>1</u>	<u>35</u>
Temperamentti	2 kohtuullisen vilkas	<u>30</u>	<u>2</u>	<u>30</u>	<u>3 vilkas</u>	<u>45</u>
Kovuus	1 hieman pehmeä	<u>8</u>	<u>1</u>	<u>8</u>	<u>1</u>	<u>8</u>
Luoksepäästävyys	3 hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	<u>45</u>	<u>3</u>	<u>45</u>	<u>3</u>	<u>45</u>
Laukaus	+++ laukausvarma		<u>+++</u>		<u>+++</u>	

MH-luonnekuvaus virallistettiin 2010. Tiibetinterrierit ry järjesti 2012 virallisen MH-luonnekuvauksen, johon osallistui kahdeksan tiibetinterrieriä. MH-luonnekuvattuja koiria on kaikkiaan nämä kahdeksan, joista kuudella MH-kuvaus on suoritettu ja kahdella koiralla ohjaaja keskeyttänyt. Liitteen 2 taulukossa L2.2. on esitetty kaikkien MH-kuvattujen tulokset määrittäin eriteltyinä sekä yleisin tulos sanallisen selityksen kanssa.

Tiibetinterrierille on tehty rotuprofiili, missä on määritetty toivottu reaktio kuhunkin tilanteeseen, ja joissakin kohdissa myös hyväksyty reaktio (taulukko L2.3.). Tällä kahdeksan koiran otannalla tibbet olivat avoimempia ihmistä kohtaan kuin rotuprofiilissa arvioitu ja ääniin reagoiminen oli hieman voimakkaampaa, vaikka ääniarvoja ei osallistujissa ollutkaan.

Ruotsissa tibbejä on osallistunut MH-kuvauksiin vuodesta 1997 lähtien ja tuloksia on huomattavasti enemmän kuin Suomessa. Vertailtaessa suomalaisten koirien tuloksia ruotsalaisten koirien viimeisimmän kymmenen vuoden tuloksiin (2006-2015, 86 koiraa) (taulukko L2.4.), havaitaan, että tulokset olivat lähellä toisiaan. 33 arvioitavasta kohdasta 30:ssa molempien maiden yleisin tulos oli sama ja yhtä lukuun ottamatta muissa kohdissa eroa oli enimmillään yhden numeron verran. Kohdassa 8c Aaveet, pelko suomalaisten yleisin tulos oli 2 (enimmäkseen ohjaajan edessä/sivulla, pientä välimatkanottoa), kun taas ruotsalaisten yleisin tulos oli 5 (peruuttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta).

Jalostustarkastus

Vuosina 2013-2015 järjestettiin useita jalostustarkastusmahdollisuuksia, joihin osallistui kaikkiaan 12 koiraa. Jalostustarkastuksiin ei valitettavasti osallistunut kuin murto-osa vuosittain syntyneistä. On sääli, että kasvattajat / koirien omistajat eivät hyödynnä tätä loistavaa tilaisuutta

koiriensa arviointiin rodun erikoistuomarilla. Jalostustarkastuslomakkeessa ja -tilanteessa arvioidaan koiran luonnetta ja käyttäytymistä ja se on ollut lähes kaikilla tarkastukseen osallistuneilla koirilla moitteetonta.

Näyttelyt

Pääasiallisesti näyttelyssä käyvät tiibetinterrierit ovat hyväluonteisia ja kauniskäyttöksiä; luonteissa ei ole juurikaan ollut huomauttamista. Näyttelykäyntien 2011 – 2015 mukaan EVA:n on saanut seitsemän koiraa ja HYL-tuloksia on viisi kappaletta kolmella eri koiralla. Näyttelykäyntejä seurantajaksolla oli 4366, joten vakava-asteiset käytöshäiriöt näyttelykehässä ovat hyvin harvinaisia.

Heikko hermorakenne ilmenee kehäsiintymisessä. Koira on hyvin jännittynyt ja häntä roikkuu alhaalla. Koira ei pysty rentoutumaan vieraassa ympäristössä. Tiibetinterrierin tulee aina kehässä kantaa häntänsä terhakkaasti selän päällä.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Tiibetinterrierit ovat maailmalla yleisesti hyväluonteisia, ehkäpä hieman pehmeämpiä kuin meillä Suomessa.

Sukupuolten väliset erot

Hermorakenteen heikkoutta esiintyy sekä uroksilla että nartuilla, niissä ei ole eroja.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Tiibetinterrieri on ikivanha tiibetiläinen rotu, joka ei nimestään huolimatta ole mitään sukua varsinaisille terriereille. Näitä koiria on ammoisista ajoista lähtien kasvatettu ja vaalittu tiibetiläisissä luostareissa, sillä niiden uskottiin omaavan onnea tuottavia kykyjä. Lamalaisluostareiden munkit eivät milloinkaan myyneet koiriaan, eikä niitä edes näytetty muukalaisille pelosta, että ne saattaisivat silloin menettää onnentuojan ominaisuutensa. Silloin tällöin tiibetinterrierejä kuitenkin lahjoitettiin korkea-arvoisille merkkihenkilöille suurimpina mahdollisina kunnianosoituksina.

Myös paimentolaisilla oli tiibetinterrierejä, jotka olivat hieman kookkaampia ja vankkarakenteisempia kuin munkkien suosimat luostarikoirat. Ne toimivat vaeltelevien heimojen johdattelijoina vaikeakulkuisilla vuoristopoluilla, työskentelivät paimenkoirina sekä valvoivat isäntäväkensä turvallisuutta leiritulien ääressä. Kun vieraita ilmestyi näköpiiriin, nämä tarkka-aistiset koirat suorittivat leirissä hälytystilan kuuluvasti haukkuen. Jos tulija oli tervetullut, koirat hiljenivät heti isäntiensä käskystä. Mutta mikäli leiriä lähestyi vihollinen, tiibetinterrierit palasivat kutsusta takaisin leiriin ja suuret, hurjat tiibetiläiset mastiffit laskettiin irti kahleistaan karkottamaan tunkeilija. Monipuolisen taitavat tiibetinterrierit olivatkin yhtä arvostettua ja arvokasta omaisuutta paimentolaisisännilleen kuin hienostuneemmat luostarikoirat lamoille.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Harrastajilta, kasvattajilta ja ulkomuototuomareilta saadun palautteen mukaan tiibetinterrierien luonteet ovat hyvillä kantamilla kaikkialla maailmassa. Kasvattajilla on paljon koiria, jotka

tulevat toimeen keskenään suurissakin laumoissa. Rodussa on kuitenkin havaittu esiintyvän jonkin verran heikkoa hermorakennetta. Jalostusvalintojen tekeminen liaksi ulkomuotoon perustuen, luonneominaisuuksien jäädessä vähemmälle huomiolle, voi lisätä heikon hermorakenteen esiintymistä rodussa.

Kokeet

Rotu sopii mainiosti moneen menoon ja käyttöön ja harrastajia löytyy niin näyttelyiden, agilityn, tottelevaisuuskokeen, rallytokon (virallistettiin 1.5.2014) kuin paimennuksenkin (virallistettiin 1.5.2012) saralta. Taulukkoon 8 on koottu viralliset tulokset vuosilta 2011-2015.

Taulukko 8. Näyttely- ja koetulokset 2011 – 2015

	Näyttely- käynnit	Agility (koira / startteja)	Tottelevaisuus- koe (koira / kisoja)	Rallytoko (koira / kisoja)	Koiratanssi (koira / kisoja)	Paimennus- taipumuskoe
2015	968	10 / 198	2 / 5	12 / 49	2 / 8	2
2014	850	11 / 202	1 / 2	5 / 30	2 / 4	0
2013	879	9 / 140	2 / 3		0	2
2012	881	7 / 109	2 / 7		0	
2011	788	10 / 119	1 / 3		0	
yhteensä	4366 tulosta	768 starttia	20 tulosta	79 tulosta	12 tulosta	3 koiraa osallistunut

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Tiibetinterrieri on seurakoira, sen pääasiallinen tehtävä on olla ihmisen paras ystävä ja rakastettu perheenjäsen. Tuhattuotinen kiinteä vuorovaikutus ihmisen kumppanina on kehittänyt tiibetinterrierin älykkyyden ja persoonallisuuden sellaisiin mittoihin, joka on vertaansa vailla maailman koirarotujen suuressa perheessä. Siksi sen tuleekin ehdottomasti saada asua ja elää ihmisen seuralaisena. Liian ankaraa tai epäjohdonmukaista kohtelua tiibetinterrieri ei siedä ja voi tällöin yrittää ottaa johdon omiin tassuihinsa. Oikeudenmukaisesti kohdeltuna tiibetinterrieri on lojaali ja miellyttävä kumppani. Se viihtyy parhaiten perheensä parissa ja tuttujen ihmisten seurassa se on iloinen, seurallinen ja rakastettava seurakoira. Vieraita kohtaan tiibetinterrieri voi olla piittaamattoman välinpitämätön.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Terveyskyselyssä (2013) julkitullutta tietoa koirien omistajilta.

Kotikäyttäytyminen

Kyselyssä ei tullut esille ongelmia kotikäyttäytymisen suhteen. Koirilla ei yleisesti ole ilmoitettu olevan ongelmia sisäsiisteyden kanssa.

Yksinoloon liittyvät ongelmat

12 koiraa 100 kpl:sta kärsi eroahdistuksesta. Eroahdistus ilmenee koiran hermostuneisuutena, haukkumisena tai pahantekona, kun isäntäväki on poissa. Osasyynä tähän voi olla tapakasvatuksen puute. Eroahdistuksesta kärsivien määrä on kohtuullisen suuri ja kasvattajien tulisi kiinnittää siihen huomiota jalostussuunnitelmissaan.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Tiibetinterrierien lisääntymiskäyttäytymistä kysyttiin nyt ensimmäisen kerran terveystarkastuksessa 2013. Pääsääntöisesti rotu on viriili ja astutukset sujuvat luonnollisesti. Keinosiemennyksiin ei juurikaan tarvitse normaalioloissa turvautua, poikkeuksena tietysti tuontisperman käyttö. Synnytykset sujuvat helposti myös ensikertalaisilta ja sekotot eivät ole kovinkaan yleisiä. Pentukuolleisuus on pieni. Keskimääräinen pentuekoko on n. 5,5 (lähde: KoiraNet jalostustietokanta). Nartuilla on hyvä emävaisto ja ne hoitavan pentunsa hyvin.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Kerätyn tiedon perusteella ongelmat tiibetinterrierien luonteessa ja käyttäytymisessä esiintyvät eroahdistuksena, arkuutena ihmisiä, koiria tai kovia ääniä kohtaan. Liian pehmeitä, teräviä ja heikon hermorakenteen omaavia yksilöitä ei tule käyttää jalostukseen. Tiibetinterrierin PEVISA-ohjelmassa ei ole vaatimuksia luonnetestauksesta tai MH-luonnekuvauksen suorittamisesta. Kasvattajia ja koiran omistajia kannustetaan kuitenkin perehtymään koiriensa luonteisiin testien ja kuvausten avulla.

Luonteen kehittymiseen liittyy perinnöllisiä tekijöitä, joten jalostuksessa jokaisen kasvattajan tulee kiinnittää erityistä huomiota rodunomaiseen, hyvähermoiseen luonteeseen jalostusvalintoja tehdessä. Myös Kennelliitto korostaa koiran luonteenmerkitystä jalostusvalinnoissa. Koirilta edellytetään ja tulee edellyttää yhteiskuntakelpoisuutta. Myös koirien oma hyvinvointi edellyttää luonteen huomioimista jalostustyössä, koska esimerkiksi arka tai aggressiivinen koira ei itsekään voi hyvin.

* LUONNE JA HERMORAKENNE OVAT PERIYTYVIÄ OMINAISUUKSIA, periytyminen moniperintäistä

* ARKUUS ON VOIMAKKAASTI PERIYTYVÄ OMINAISUUS. Liiallisesta arkuudesta johtuva jatkuva stressi altistaa myös sairauksille.

* MYÖS AGRESSIIVISUUS ON PERINNÖLLISTÄ

Kasvattajien on myös ohjeistettava pennunostajat kunnolliseen koiran tapakasvatukseen ja elämisen rajoihin pienestä pennusta pitäen.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Tiibetinterrierillä PEVISA-ohjelman menetelmin vastustettavat perinnölliset sairaudet ovat PRA (progressive retinal atrophy eli etenevä verkkokalvon surkastuminen) ja PLL (luxatio lentis eli primääri linssiluksaatio eli mykiön sijoiltaanmeno). PEVISA-ohjelma tuli tiibetinterriereillä voimaan 1.1.2000, ja on toiminut muuttumattomana siitä lähtien. Ohjelman mukaan:

1. Jokaiselta jalostukseen käytettävältä koiralta vaaditaan virallinen silmätarkastuslausunto, joka osoittaa, ettei koira sairasta kumpaakaan mainittua sairautta
2. Lausunto ei astutushetkellä saa olla 12 kk vanhempi
3. Jos koiralla ei astutushetkellä ole voimassa olevaa silmätarkastuslausuntoa, sen jälkeläisiä ei rekisteröidä
4. Poikkeuslupamenettelyt sisältyvät ohjelmaan

Tiibetinterrierillä perinnöllisten silmäsairauksien vastustaminen aloitettiin järjestelmällisesti jo ennen PEVISA-ohjelmaa. Rotujärjestön perustamisvuonna 1981 käynnistettiin perinnöllisten sairauksien vastustamisohjelma. Ohjelma oli laaja, koko maan kattava ja sen avulla perinnöllisten silmäsairauksien (PLL ja PRA) esiintyminen saatiin vähenemään niin, että sairaustapauksia löydettiin säännöllisissä silmätarkastuksissa enää satunnaisesti.

PRA

PRA on yksi koirien tutkituimmista ja tunnetuimmista silmäsairauksista. Retinan eli verkkokalvon surkastuminen, atrofia, aiheuttaa valon aistimisessa muutoksia. Valoaisti heikkenee vähitellen, aluksi koiralla voi huomata hämäräsokeutta, mutta tauti johtaa lopulta sokeuteen. Sairauteen ei ole parannuskeinoa, mutta se ei aiheuta kipua ja sokeatkin koirat pystyvät jatkamaan elämäänsä kotikoirina tutuissa ympäristöissä.

Englantilainen tutkija ja silmäspesialisti Keith Barnett diagnosoi PRA-sairauden tiibetinterrierillä v. 1968. Asiasta virisi vilkas keskustelu aluksi Englannissa ja sitten erityisesti Ruotsissa, jonne tohtori Barnett kutsuttiin asiasta järjestetyn seminaarin asiantuntijaksi v. 1972. Myös Suomeen tuli 1970-luvun alussa tieto PRA:sta tiibetinterrierin perinnöllisenä sairautena, ELL Jorma Jussila teki ensimmäisen silmätarkastuksen suomalaistibbelle v. 1975.

PRA-sairauden diagnosoinnin laskennallinen keski-ikä suomalaisilla tiibetinterriereillä on n. 4 vuotta. Tiibetinterrierillä esiintyy useita eri geenien aiheuttamia PRA:n muotoja. Kaikkien muotojen oletetaan periytyvän autosomaalisesti resessiivisesti, eli väistävän geenin aiheuttamana. Kahteen muotoon on olemassa geenitesti; PRA3 ja rcd4. PRA3 on aikuisiällä puhkeava sairaus; kliiniset oireet ovat yleensä silmäeläinlääkärin havaittavissa 4-7 vuoden iässä. RCD4:n puhkeamisikä vaihtelee, mutta yleensä se on havaittavissa n. 10-vuotiaana. Muiden muotojen havaitsemiseksi on käytettävä perinteistä silmäpeilausta. Silmätarkastuksissa v. 2006 – 2015 on havaittu PRA-epäily yhdellä koiralla.

Jalostussuositukset PRA:n suhteen: Silmäpeilauksella PRA-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu tällä hetkellä saatavilla olevilla geenitesteillä (PRA3 ja rcd4) PRA:n suhteen terveeksi tai tiedetään terveeksi

vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PRA:n suhteen. Muita PRA-muotoja tunnetusti kantavaa ei oteta jalostusneuvontaan.

PLL

Primääri linssiluksaatio on sairaus, jossa linssin eli mykiön kannatinrihmat katkeavat ja linssi kallistuu pois paikaltaan. Tapahtuma on melko nopea, ja se voi olla koiralle myös kivulias. Mykiön irtoaminen voi tapahtua toisessa tai molemmissa silmissä. Leikkauksella voidaan irronnut linssi poistaa ja hoitaa silmä kivuttomaksi, mutta näköä ei yleensä voida pelastaa.

Linssiluksaatiota alettiin epäillä tiibetinterrierin perinnölliseksi sairaudeksi Englannissa. Tämän havainnon Keith Barnett teki vuotta myöhemmin kuin ensimmäisen PRA-löydöksen, eli v. 1969. Havaintoa todennettiin aluksi sukutauluvertailujen avulla. Vuonna 1978 Barnett ja R. Curtis olivat jo varmoja tiibetinterrierin perinnöllisestä LL-sairaudesta, mutta asia varmistui viimein Animal Health Trustissa toteutetussa neljän koepentueen kasvatus- ja tutkimusohjelmassa.

Suomalaisissa koiran terveyttä käsittelevissä yleisteoksissa linssin irtoamisen tavallisimmaksi syyksi mainitaan silmään kohdistunut isku tai muu ulkoinen vamma, mutta tiibetinterrierillä luxatio lentis on kuitenkin ennen kaikkea geneettinen sairaus, joka on jalostuksessa otettava huomioon. LL-sairauden diagnosoinnin laskennallinen keski-ikä suomalaistibbeillä on n. 5 vuotta. Sairauden aiheuttava geeni on löytynyt ja sen toteamiseksi on kehitetty geenitesti v. 2009. Sairaus periytyy autosomaali resessiivisesti eli peittyvästi, joten kantajat voidaan pitää mukana jalostuspopulaatiossa yhdistämälle ne geneettisesti terveisiin yksilöihin. Kantaja x kantaja yhdistelmiä ei saa tehdä ja terve x sairas yhdistelmiä päätettiin olla suosittelematta vuosikokouksessa 2010 käydyn keskustelun perusteella. Silmätarkastuksissa v. 2006 – 2015 on havaittu 3 PLL-tapausta.

Jalostussuositukset PLL:n suhteen: silmäpeilauksella tai geenitestillä PLL-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu PLL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella, toinen tiedettävä terveeksi tai kantajaksi vanhempien tai geenitestin perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PLL:n suhteen.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Katarakta Katarakta eli harmaakaihi (jatkossa kaihi) on linssin samentuma, jossa näkö heikkenee aina täydelliseen sokeuteen saakka. Kaihi voi sekundaarina aiheutua monesta syystä, esim. sokeritaudista, silmään kohdistuneesta iskusta, tulehdussairaudesta tai jostakin ympäristötekijästä. Perimän aiheuttama kaihi (hereditary cataract) voi olla monimuotoinen samassakin rodussa, jolloin kaihin ulkonäkö, alkamisikä ja eteneminen vaihtelevat. Kaihi voidaan hoitaa leikkauksella korvaamalla sairastunut linssi tekolinssillä. Niin kutsuttu vanhuuden kaihi eli nukleaariskleroosi tarkoittaa ikääntymiseen liittyvää normaalia linssin kovettumista ja harmaantumista, eikä se liity perinnölliseen harmaakaihiin.

Kaihin epäillään tiibetinterrierillä esiintyvän perinnöllisenä, mutta periytymismekanismi ei ole selvillä. Saksalaisessa, vuonna 2003 julkaistussa tutkimuksessa kaihia esiintyi lähes 5 %:lla silmätutkituista tiibetinterriereistä ja kaihin periytymisasteeksi saatiin 0,13. Yhdysvaltalaiseen

aineistoon perustuvassa tutkimuksessa (2013) kaihia esiintyi n. 19 %:lla tiibetinterriereistä. Suomessa on silmätarkastuksissa v. 2006 – 2015 perinnölliseksi luokiteltua kaihi todettu 14 koiralla, mikä on 2,7 % tutkituista. Lisäksi kahdella koiralla on kaihi-epäily. Jos kaihille oletetaan autosomaali resessiivinen periytymismalli, on laskennallinen kantajamäärä 27 % populaatiosta.

Jalostussuositukset kaihin suhteen: Silmäpeilauksella katarakta-sairaaksi todettua yksilöä ei suositella käytettäväksi jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan (pois lukien diagnoosin “muu vähämerkityksinen katarakta” saaneet). Suositellaan, että yksilö, jonka vanhemmalla tai jälkeläisellä on todettu kaihi, yhdistetään yksilöön, jolla ei ole kahdessa polvessa kaihiin sairastuneita lähisukulaisia (pentuesisarukset, puolisisarukset, isovanhemmat, lapsenlapset).

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. PPM on todettu tiibetinterrierillä perinnölliseksi silmäsairaudeksi. Suomalaisilla tiibetinterriereillä sairautta on havaittu silmätarkastuksissa v. 2006 – 2015 seuraavasti: PPM: diagnoosi avoin 6 koiraa. Jalostuksellisesti suositellaan, että kahta PPM-diagnoosin saanutta ei yhdistettäisi.

Distichiasis / ektooppinen cilia tarkoittaa ylimääräisiä ripsiä, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän sivistelyä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla ’uivat’, pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Ripset uusiutuvat jatkuvasti; jos distichiasis-ripset ovat juuri irronneet, voi niiden olemassaolo jäädä huomaamatta.

Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin. Silmätarkastuksissa v. 2006 – 2015 on havaittu 18 distichiasis-tapausta ja 1 ektooppinen cilia-tapaus. Jalostuksellisesti suositellaan, että kahta distichiasis-diagnoosin saanutta ei yhdistettäisi.

Silmäsairauksien esiintyminen

Kasvattajat ovat hyvin tietoisia PEVISA:ssa mainituista sairaudesta ja vapaaehtoista vastustamistyötä on tehty jo ennen PEVISA:a. Näitä sairauksia esiintyy nykyään vähän, sen sijaan katarakta- ja distichiasis-diagnoseja on huomattavasti enemmän. Taulukossa 9 on listattu eri silmäsairauksien osuus vuosina 2006-2015 silmäpeilatuista.

Taulukko 9. Silmätutkimustulokset vuosina 2006 – 2015

vuosi	Silmä- tutkittuja	Terveitä	PRA	PLL	Kaihi	PPM	Dist- ichiasis	PHTVL/ PHPV	Puut.kyy- nelk. auk.	Kornea- dystrofia
2006	65	65 (100 %)	-	-	=	<u>3**</u> (5 %)				
2007	73	72 (99 %)	-	-	<u>1</u> (1 %)	<u>4**</u> (5 %)				
2008	91	88 (97 %)	<u>1*</u> (1 %)	-	<u>1</u> (1 %)	=			<u>1</u> (1 %)	
2009	64	60 (94 %)	-	-	<u>2+1*</u> (5 %)	=		<u>1</u> (2 %)		
2010	80	76 (95 %)	-	-	<u>2</u> (3 %)	=	<u>1</u> (1%)			
2011	93	89 (95 %)	<u>1*</u> (1 %)	-	<u>1</u> (1%)	=	=	<u>2</u> (2 %)		<u>1</u> (1 %)
2012	108	93 (86 %)	-	2 (2 %)	<u>4</u> (4 %)	=	<u>5</u> (5%)	<u>2</u> (2 %)	<u>1</u> (1 %)	
2013	102	88 (86 %)	-	1 (1 %)	<u>3+1*</u> (4%)	=	<u>7</u> (7 %)		<u>1</u> (1 %)	<u>3</u> (3 %)
2014	89	83 (93 %)	-	-	<u>1</u> (1 %)	=	<u>4</u> (4 %)	=	<u>3</u> (3 %)	
2015	111	101 (91 %)	-	-	1 (1%)	-	6 (5 %)	-	2 (2 %)	1 (1 %)
Yhteensä (koiraa)	876 (521)	815 (489)	2 * (1*)	3 (3)	16 + 2* (14 + 2*)	7 (6)	22 (18)	5 (5)	8 (6)	5 (5)

* epäilyttävä, ** diagnoosi avoin

NCL on perinnöllinen keskushermoston kertymäsairaus, jossa hermosoluihin kertyy seroidilipofuskiini-ainetta. NCL aiheuttaa moninaisia käytös- ja keskushermosto-oireita. Jäämiä kertyy myös näköhermoon, mikä voi aiheuttaa koiralle näköongelmia. Kaikilla ei näy muutoksia silmissä, muutokset ovat yleensä lievempiä kuin PRA:ssa eivätkä koirat aina sokeudu.

Tauti periytyy autosomaali resessiivisesti eli peittyvästi ja siihen on olemassa geenitesti, joten kantajat voidaan pitää mukana jalostuspopulaatiossa yhdistämälle ne geneettisesti terveisiin yksilöihin. Ilman geenitestiä täysin varma diagnoosi saadaan vain post mortem -tutkimuksella. Toistaiseksi NCL-sairaaksi on todettu yksi suomalainen tiibetinterrieri.

Jalostussuositukset NCL:n suhteen: Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu NCL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan NCL:n suhteen.

Kilpirauhasen vajaatoiminnassa kilpirauhashormonin erittyminen heikkenee, koira yleensä vähän lihoo ja liikkuu laiskemmin kuin aikaisemmin. Näkyvin muutos on turkin laadun ja määrän heikentyminen. Amerikkalaisten tutkimusten mukaan kilpirauhasen vajaatoiminnan tavallisin syy tiibetinterrierillä on autoimmuuni kilpirauhastulehdus (thyroiditis). Suomessa tapauksia on tiedossa vähän. Jalostuksellisesti suositellaan, että kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koira ei käytetä jalostukseen.

Kuurouden perinnöllistä muotoa (synnynnäinen sensoneuraali kuurous) esiintyy tiibetinterrierillä. Kuurous diagnosoidaan BAER-kuulontutkimuksella (BAER = brainstem auditory evoked response, aivorungon auditorinen heräteväste). Suomalaisilla tiibetinterriereillä kuurous on harvinaista. Jalostuksellisesti suositellaan, että kuuroa koira ei käytetä jalostukseen.

Luusto ja nivelet

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen. Sairautta voidaan yrittää hoitaa nivelnesteeseen ja nivelruston koostumusta parantavilla aineilla, kipulääkkeillä ja kirurgisesti.

Tiibetinterrierillä lonkkavikoja esiintyy jonkin verran. Lonkkanivellausuntoja annettiin 2015 yli kaksi kertaa enemmän kuin kymmenen vuotta aikaisemmin. Rekisteröintien määrä on pysynyt melko tasaisena viimeisen vuosikymmenen ajan, joten tutkimusten määrä suhteessa rekisteröinteihin on lisääntynyt selvästi viime vuosina.

Vuosina 2006-2015 on rekisteröity 1330 tiibetinterrieriä. Lonkkalausuntoja samana aikana on annettu 304, mikä vastaa 22,9 % rekisteröintien määrästä. Viimeisen viiden vuoden lausuntojen määrä on 28,9 % rekisteröinneistä, joten nousua tutkimusaktiivisuudessa on tapahtunut varsinkin viime vuosina. Terveitä (A-B) on 82,6 % tutkituista, laskua edellisen JTO:n tarkastelujaksoon on 1,3 prosenttiyksikköä. D-E-lonkkien määrä on lisääntynyt hieman (0,9 prosenttiyksikköä).

Jalostussuositukset lonkkien suhteen: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava lonkkatutkimustulos (koira voi siis käyttää jalostukseen kerran ilman lonkkatutkimustulosta). Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan lonkkien suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta. Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen, esimerkiksi jalostukseen käytettävän uroksen korkean iän vuoksi.

Taulukko 10. Yhteenveto vuosina 2006-2015 lausutuista lonkkatarkastustuloksista.

Tulos	lukumäärä	% tutkituista
A	<u>156</u>	<u>51,3 %</u>
B	<u>95</u>	<u>31,3 %</u>
C	<u>30</u>	<u>9,9 %</u>
D	<u>22</u>	<u>7,2 %</u>
E	<u>1</u>	<u>0,3 %</u>
	<u>304</u>	100 %

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleinen etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Sairautta voidaan yrittää hoitaa nivelnesteeseen ja nivelruston koostumusta parantavilla aineilla, kipulääkkeillä ja kirurgisesti.

Tiibetinterrierillä kyynärvikaa (1-3) esiintyy yhtä paljon kuin lonkkavikoja (C-E). Kyynärniveliä on alettu tutkimaan yleisemmin vasta viime vuosina. Vuonna 2015 lausuntoja annettiin 40, kun vuonna 2006 ei yhtään ja vuonna 2007 vain yksi. Tarkastelujaksolla (2006-2015) lausuntoja annettiin yhteensä 187, mikä vastaa 14,1 % rekisteröinneistä. Edellisen JTO:n tarkastelujaksoon (2004-2013) verrattuna nousua on 4,8 prosenttiyksikköä. Viimeisen viiden vuoden lausuntojen määrä on 23,3, % rekisteröinneistä, joten kyynärten tutkimusaktiivisuus on selvässä nousussa. Terveitä (0) on 83,4 % tutkituista, laskua edellisen JTO:n tarkastelujaksoon on 1,8 prosenttiyksikköä. Huonointa mahdollista tulosta (3) ei ole todettu yhtään kappaletta.

Taulukko 11. Yhteenveto vuosina 2006-2015 lausutuista kyynärtarkastustuloksista

Tulos	lukumäärä	% tutkituista
0	<u>156</u>	<u>83,4 %</u>
1	<u>20</u>	<u>10,7 %</u>
2	<u>11</u>	<u>5,9 %</u>
3	<u>0</u>	<u>0 %</u>
	<u>187</u>	100 %

Jalostussuositukset kyynärien suhteen: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava kyynärtutkimustulos (koiraa voi siis käyttää jalostukseen kerran ilman kyynärtutkimustulosta). Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan kyynärten suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta. Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen, esimerkiksi jalostukseen käytettävän uroksen korkean iän vuoksi.

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat **patellaluksaatiolle** eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen. Sairautta voidaan yrittää hoitaa kipulääkkeillä ja kirurgisesti.

Polviviatiat ovat tiibetinterrierillä hyvin harvinaisia. Polvilausuntoja on viimeisen kymmenen vuoden aikana annettu 379 kappaletta, mikä vastaa 28,8 % rekisteröintien määrästä. Terveitä (0) näistä on ollut 98,4 % ja 1-tuloksia 1,6 %.

Jalostussuositukset polvien suhteen: Suositellaan, että molemmilla yhdistelmän osapuolilla on tulos polvitutkimuksesta. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan polvien suhteen.

Selkäsairaudet eivät tiibetinterriereillä ole yleisiä. Muutama nuoren koiran selkävika on kyselyissä tullut esiin.

Muut jalostussuositukset sairauksien suhteen: Jalostusneuvontaan ei oteta koiraa, joka sairastaa mm. jotain seuraavista: allergia, atopia, diabetes, kilpirauhasen vajaatoiminta, sydämen vajaatoiminta, munuaisten dysplasia/polynefropatia (RD/PNP) tai joka kärsii kyynär- tai lonkkadysplasian tai patellaluksaation vakavimmasta asteesta (Kennelliitto rekisteröi kyynär- tai lonkkadysplasian tai patellaluksaation vakavimmasta asteesta kärsivän koiran jälkeläisiä korkeintaan yhden pentueen ja senkin EJ-rekisteriin). Omistajan/jalostusneuvontaa pyytävän tulee ilmoittaa jalostustoimikunnalle tiedossaan olevista sairauksista.

Muut terveystarkastuksissa esiin tulleet sairaudet ja terveysongelmat

Jalostustoimikunta on järjestänyt neljä terveystarkastusta 2000-luvulla. Vuoden 2002 tarkastukseen saatiin terveystiedot 325 tiibetinterrieriltä, mitä tulosta on pidettävä merkittävänä. Vuoden 2004 järjestettyyn tarkastukseen saatiin lyhyenä vastausaikana vain parikymmentä vastausta. Vuoden 2008 järjestettyyn tarkastukseen tuli 115 vastausta.

Uusimpaan vuosien 2013-2014 vaihteessa järjestettyyn tarkastukseen vastauksia tuli 100 kappaletta. Uroksia koskevia vastauksia tuli 43 ja narttuja 57. Koirien iät vaihtelivat 3-kuisesta 15-vuotiaaseen. Jo kuolleita oli 9 kpl. Vastauksia tuli 30 eri kennelissä kasvatetuista koirista. Viisi koirista oli ulkomaan tuontejä.

Suurimmat ongelmat vaikuttavat liittyvän allergia/atopia-oireisiin. Tusinan verran koirista oli vastausten mukaan allergisia/atopisia, mutta kun mukaan lasketaan oireet, joiden taustalla voi olla allergia tai muu immunologinen ongelma, luku nousee huomattavasti. Kun lasketaan koirat, joilla on ollut ainakin kerran jokin taulukon 12 yhdeksästä ensimmäisestä kohdasta, tulokseksi saadaan 52 koiraa eli puolet vastanneista. Kun lasketaan otetaan mukaan vain koirat, joilla ongelmat ovat toistuvia (muutaman kerran tai usein) tai jotka kärsivät useammasta oireesta luvuksi tulee 32 eli joka kolmas yksilö.

Taulukko 12. Immunologisia ongelmia ja tulehduksia

Allergia tai yliherkkyys / atopia	12 kpl		
Korvatulehdus	18x kerran	11x muutaman kerran	4x usein
Kutinaa	8x kerran	9x muutaman kerran	9x usein
Kuiva/hilseilevä iho	4x kerran	7x muutaman kerran	3x usein
Ihotulehdus	7x kerran	9x muutaman kerran	3x usein
Hot spot	9x kerran	3x muutaman kerran	
Hiivatulehdus	4x kerran	6x muutaman kerran	6x usein
Silmätulehdus	6x kerran	1x muutaman kerran	3x usein
Furunkuloosi	4x kerran	2x muutaman kerran	1x usein
Anaalirauhastulehdus	3x kerran	5x muutaman kerran	
Virtsatietulehdus	2x kerran	2x muutaman kerran	
Kohtutulehdus	2x kerran		
Sieni-infektio	1x kerran	1x usein	
Muita tulehdussairauksia	2x nielutulehdus		
Kilpirauhasen vajaa/liikatoimintaa	2 kpl		
Immunologisia sairauksia	2 kpl	(SLO)	

Rasvapatteja ja napatyriä esiintyi jonkin verran. Muita sairauksia tai ongelmia ilmeni vähäisissä määrin. Nämä on koottu taulukkoon 13. Syömishäiriöt koskivat lähinnä ruokahaluttomuutta ja ruoansulatusongelmat herkkää mahaa. Hammaspuutoksista 3 kpl:ssa kyseessä oli puuttuva etuhammas ja 2 kpl:ssa välihammas. Kolmasosa koki koiransa turkin hyvin runsaana. Aikaisemmissa kyselyissä on tullut esiin ongelmallista ientulehdusta ja hammaskiveä sekä enemmän anaalirauhasongelmia ja napatyriä kuin viimeisimmässä kyselyssä.

Taulukko 13.

Rasvapatit	16 kpl
Syömishäiriö	8 kpl
Ruoansulatusongelmia	7 kpl
Kasvaimet	6 kpl
Eturauhasvaivoja	3 kpl
Tuki- ja liikuntaelinvaivoja	3 kpl
Syöpä	2 kpl
Virtsakivet tai -kiteet	2 kpl
Hermostolliset sairaudet	2 kpl
Muut sisätautisairaudet	2 kpl
Napatyrä	11 kpl
Napatyrä leikattu	2 kpl
Hammaspuutos	5 kpl
Maitohampaita poistettu	9:ltä
Hyvin runsas turkki	31 kpl
Hyvin niukka/lyhyt turkki	2 kpl
Tapaturma	12 kpl

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kennelliiton jalostustietojärjestelmän kuolinsyytilaston mukaan yleisin kuolinsyy on vanhuus (luonnollinen tai lopetus) tai kuolinsyytä ei ole ilmoitettu (taulukko 14). Yleisin kuolemaan johtanut sairaus on kasvainsairaudet, syöpä ja seuraavaksi yleisin tapaturma tai liikennevahinko. Keskimääräinen elinikä on tasan 11 vuotta. Vanhuuteen kuolleiden keskimääräinen elinikä on 14 vuotta. Tiibetinterrieri on pitkäikäinen rotu, 15-vuotias koira ei ole harvinaisuus. Vakavina pidettäviä sairauksia esiintyy yksittäisillä koirilla ja perinnöllisiksi tiedetyt sairaudet on kohtalaisen hyvin pidetty kurissa. Mitään enneaikaiseen kuolemaan johtavaa sairautta ei voi pitää tiibetinterrierille tyypillisenä.

Taulukko 14. Kennelliiton jalostustietojärjestelmään kirjatut kuolinsyyt ja -iät (31.12.2015)

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	4 vuotta 1 kuukautta	1
Hermostollinen sairaus	8 vuotta 5 kuukautta	1
Iho- ja korvasairaudet	6 vuotta 9 kuukautta	6
Immunologinen sairaus	8 vuotta 11 kuukautta	7
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 5 kuukautta	43
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 1 kuukautta	3
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 7 kuukautta	10
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	5 vuotta 6 kuukautta	6
Luusto- ja nivelsairaus	3 vuotta 7 kuukautta	1
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	10 vuotta 9 kuukautta	7
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 7 kuukautta	15
Selkäsairaus	10 vuotta 6 kuukautta	3
Silmäsairaus	7 vuotta 7 kuukautta	2
Sisäeriterauhasten sairaus	12 vuotta 1 kuukautta	2
Sydänsairaus	11 vuotta 1 kuukautta	5
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 10 kuukautta	21
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 0 kuukautta	82
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 vuotta 10 kuukautta	9
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	11 vuotta 2 kuukautta	82
Kaikki yhteensä	11 vuotta 0 kuukautta	308

4.3.4 Lisääntyminen

Viimeisimpään terveystarkastukseen vastanneista koirista 16 kpl oli kastroidu tai steriloitu. Kastroidin/steriloinnin syy oli useimmiten valeraskausoireet tai arkielämän helpottaminen, esimerkiksi eri sukupuolta olevissa laumoissa. Noin neljäsosa tibbenartuista kärsii vastausten mukaan lievästä tai voimakkaasta valeraskauksista.

Kyselyn perusteella narttujen lisääntymisominaisuudet vaikuttavat olevan hyvällä tolalla (taulukko 14). Suurimmalla osalla juoksut tulevat normaalilla ja säännöllisellä välillä (noin puolesta vuodesta vuoteen) ja nartut ovat halukkaita lisääntymään. Muutama tyhjäsijääminen ilmeni, mutta kaikki joille oli pentuja yritetty, saivat niitä lopulta.

Taulukko 15. Narttujen lisääntymisominaisuudet terveystarkastuksen mukaan

Ensimmäiset juoksut	7-18 kk		
keskiarvo	10 kk		
Juoksujen väli	5-12 kk		
keskiarvo	8 kk		
Valeraskausoireet	27x ei	19x lieviä	5x voimakkaita
Onko yritetty astuttaa	31x ei	22x kyllä	
Oliko halukas	3x ei	18x kyllä	
Jäänyt tyhjäksi	5x ei	4x kyllä	
Onko syntynyt pentue	22 kpl		

Yleisesti kasvattajat pitävät tibbe-narttuja hyvinä synnyttäjinä ja emoina. Synnytysvaikeuksia on tullut tietoon vähän ja emot hoitavat pentunsa itsenäisesti. Pentukuolemien määrää ei ole kartoitettu tarkasti, mutta määrä on melko pieni. Synnynnäiset viat ja epämuodostumat ovat harvinaisia.

Keskimääräinen pentuekoko viimeisen 10 vuoden ajalta on vaihdellut välillä 4,8-6,1 (taulukko 16). Koko tarkastelujakson keskiarvo on 5,55.

Taulukko 16. Vuositilasto – rekisteröinnit syntymävuoden mukaan

	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Pennut (kotimaiset)	116	150	123	104	169	126	131	120	118	119
Pentueet	19	28	22	20	29	22	22	25	22	21
Pentuekoko	6,1	5,4	5,6	5,2	5,8	5,7	6,0	4,8	5,4	5,7

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Tiibetinterrierillä ei esiinny sairauksille tai lisääntymisongelmille altistavia anatomisia piirteitä. Rodun parissa on keskusteltu liian kapeista alaleuoista, jotka voivat altistaa koiran hyvinvointiongelmille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Puhuttaessa tiibetinterrierin sairauksista, aloitetaan yleensä aina silmistä. Suomalaisen tiibetinterrierikannan silmiä voi pitää varsin terveinä. Perinteisesti vastustatut sairaudet PRA ja PLL on saatu hyvin hallintaan. Kataraktataapauksia on kuitenkin viime vuosina tullut esiin enenevässä määrin. Kyynär- ja lonkkavikoja esiintyy maltillisesti, molempia n 15 %:lla tutkituista.

Terveystarkastusten mukaan suomalainen tiibetinterrieri on melko terve. Rodun sairaudet ovat yleensä lieviä tai keskivaikeita terveydellisiä ongelmia, jotka vaativat asianmukaista hoitoa, mutta eivät uhkaa koiran elämää. Suurin ongelmaryhmä ovat allergioihin ja immunologisiin ongelmiin liittyvät oireet. Jalostustoimikunta suunnittelee jatkotarkastusta, jonka avulla voidaan perehtyä tarkemmin näihin ongelmiin.

Ongelmien mahdollisia syitä

Tiibetinterrieri-rotu on lähtöisin pienestä määrästä Tiibetistä ja lähialueilta tuotuja koiria. Rodun alkuaikoina on käytetty runsasta sukusiitosta ja ”matadori”-uroksia, mikä on pienentänyt geenipoolia entisestään. Tämä saattaa näkyä tänä päivänä immunologisten ongelmien määrässä.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Hyväksytty: FCI 16.2.2011, SKL-FKK ry. 14.2.2012

Alkuperämaa: Tiibet

Vastuumaa: Iso-Britannia

KÄYTTÖTARKOITUS: Seurakoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 9 seura- ja kääpiökoirat

alaryhmä 5 tiibetiläiset rodut

Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Nimestään huolimatta tiibetinterrieri ei ole terrieri vaan paimenkoira, joka toimi myös vaeltavien kauppiaiden vahtikoirana heidän matkoillaan Kiinaan. Se oli menestyksekkäs tässä tehtävässään, ei niinkään kokonsa vuoksi vaan sen kunnioituksen ansiosta, jota sitä kohtaan tunnettiin. Tämän rodun uskotaan olevan Tiibetin alkuperäinen Pyhä Koira. Sen sanotaan olevan vieläkin eloisampi kuin muut ryhmän 9 tiibetiläiset rodut, ja sen energisyys ja innokkuus tekevät siitä hyvän vahtikoiran, joka muistuttaa pientä vanhaenglanninlammaskoira.

YLEISVAIKUTELMA: Vankka, keskikokoinen, pitkäkarvainen, ääri viivoiltaan neliömäinen.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus olkanivelestä hännäntyveen mitattuna on yhtä suuri kuin säkäkorkeus.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Vilkas, hyväluonteinen. Uskollinen, miellyttävä seurakoira. Seurallinen, valpas, älykäs ja rohkea; ei terävä eikä tappelunhaluinen. Pidättyväinen vieraita kohtaan.

PÄÄ: Päässä runsas, pitkä karvapeite, joka kaartuu eteenpäin mutta ei peitä silmiä eikä haittaa koiran näkökykyä. Alaleuassa pieni mutta ei liiallinen parta. Määrätietoinen ilme.

Kallo: Keskipitkä, ei leveä eikä karkea, kapenee hieman korvista lähtien silmiä kohti, ei kupera eikä täysin tasainen korvien välistä.

Otsapenger: Silmien kohdalla selvä, mutta ei liioiteltu.

Kirsu: Musta.

Kuono: Vahva. Kuonon pituus silmistä kirsun kärkeen yhtä pitkä kuin silmistä niskakyyhmyyn.

Leuat / hampaat: Alaleuka hyvin kehittynyt. Etohampaat loivan kaaren muotoisessa tasaisessa rivissä, kohtisuorassa leukoihin nähden. Leikkaava tai käänteinen leikkaava purenta.

Posket: Poskiluut kaarevat, mutta eivät niin voimakkaat, että ne olisivat ulkonevat.

Silmät: Suuret ja pyöreät, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat; melko etäällä toisistaan ja väriltään tummanruskeat. Silmäluomet ovat mustat.

Korvat: Riippuvat, eivät liian päänmyötäiset, V:n muotoiset, eivät liian suuret, suhteellisen korkealle kallon sivuille kiinnittyneet, runsaskarvaiset.

KAULA: Voimakas ja lihaksikas, keskipitkä, jolloin pään asento on selkälínjan yläpuolella ja antaa tasapainoisen yleisvaikutelman. Kaula kiinnittyy sulavasti hyväasentoisiin lapoihin.

RUNKO: Lihaksikas, tiivis ja voimakas.

Selkälínja: Suora.

Lanne: Lyhyt, hieman kaareva.

Lantio: Tasainen.

Rintakehä: Hyvin kaareutuneet kylkiluut, rintakehä on syvä ja pitkä ulottuen kyynärpäihin.

HÄNTÄ: Keskipitkä, melko korkealle kiinnittynyt ja iloisesti selän päälle kiertynyt, erittäin runsaskarvainen. Hännänpäässä usein esiintyvä mutka on sallittu.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Runsaskarvaiset.

Lavat: Viistot ja pitkät.

Olkavarret: Viistot ja pitkät.

Kyynärvarret: Suorat ja yhdensuuntaiset.

Välikämmenet: Hieman viistot.

Etukäpälät: Suuret, pyöreät, runsaskarvaiset, karvoittuneet myös varpaiden ja päkiöiden välistä.

Koira seisoo tukevasti koko käpälällä, varpaat eivät ole kaareutuneet

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Runsaskarvaiset ja lihaksikkaat. Hyvä polvikulma ja matalat kintereet mahdollistavat tasaisen ylälínjan ja hyvän työnnön koiran liikkuessa.

Polvet: Hyvät polvikulmaukset.

Kintereet: Matalat.

Takakäpälät: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Sulavat ja vaivattomat, hyvä askelpituus ja voimakas takaraajan työntö. Takaraajat eivät käynnissä eivätkä ravissa astu sisä- eikä ulkopuolelta eturaajojen ohi.

KARVAPEITE:

Karva: Kaksinkertainen. Pohjavilla on hienoa ja villavaa. Peitinkarva on runsasta ja hienoa, mutta ei silkkimäistä eikä villavaa. Se on pitkää ja joko suoraa tai laineikasta, mutta ei kiharaa.

Väri: Valkoinen, kullanvärinen, kermanvärinen, harmaa tai savunvärinen, musta, kaksi- tai kolmivärinen; eli kaikki muut värit paitsi suklaan- tai maksanruskea ovat sallittuja.

KOKO

Säkäkorkeus: Uroksilla 36–41 cm, nartut ovat hieman pienempiä.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Tiibetinterrierin ulkomuoto

Tiibetinterrierin rotumääritelmä on vuosikymmenien saatossa kokenut muutoksia, ei kuitenkaan kovin suuria. Kysymyksessä on pikemminkin ollut asioiden ilmaiseminen eri tavalla. Jotkut näistä korjauksista ja tarkennuksista ovat olleet onnistuneita, toiset taas epäonnistuneita jättäen liikaa tilaa tulkinnoille. Olennaisin, rodun yleisvaikutelman kuvaus - vankka, keskikokoinen, pitkäkarvainen, ääriviivoiltaan neliömäinen - on onneksi säilynyt muuttumattomana.

Onnistuneiden tuontikoirien myötä tiibetinterrierin tyyppi Suomessa vakiintui varsin nopeasti jo 1970-luvulla ja rodun kulta-aikaa olivat 1980- ja 1990-luvut. Aikakausi oli yhtenäistyyppin aikaa. Koirat olivat pääasiassa oikean kokoisia, vankkoja, neliömäisiä ja terverakenteisia ja niillä oli runsas, rodunomainen kaksinkertainen karvapeite. Pienikokoisemmat koirat olivat usein mittasuhteiltaan matalaraajaisia, mutta jalostustoimikunnan ja kasvattajien välisen yhteistyön ansiosta tämä virheellinen tyyppi katosi vähitellen suomalaisesta tiibetinterrierikannasta kokonaan.

Sittemmin Suomeen on tuotu paljon koiria eri puolilta maailmaa ja nykyisin tyyppien kirjo on suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Koon vaihtelut ovat suuria ja varsinkin urokset ovat usein kookkaita. Tämä johtuneerunsaasta ulkosiitoksen käyttämisestä, kenties myös aiempia vuosikymmeniä paremmasta ravitsemuksesta. Tänä päivänä suomalaiset tiibetinterrierit ovat yleensä koosta riippumatta mittasuhteiltaan neliömäisiä, vankkoja ja oikean tyyppisiä. Poikkeuksena tästä ovat toisaalta ns. show type -tuontikoirat, joita esiintyy toisinaan näyttelykehissä. Nämä koirat ovat liioitellun elegantteja, litteitä ja kevyitä. Toinen uusi tyyppi ovat ns. natiivikoirat, joista osan rotutyypin on täysin vieras ja karvapeite lyhyt, ohut ja lähes pohjavillaton.

Tällä hetkellä suomalaiset tiibetinterrierit ovat enimmäkseen hyvärakenteisia. Yleisin rakennevirhe ovat raskaat lavat. Rotumääritelmän mukaan tiibetinterrierin " Kaula on voimakas ja lihaksikas, keskipitkä, jolloin pään asento on selkälínjan yläpuolella ja antaa tasapainoisen yleisvaikutelman. Kaula kiinnittyy sulavasti hyväasentoisiin lapoihin " Sekä olkavarsien että lapojen tulisi olla pitkät ja viistot. Suorat etuosat saavat koiran näyttämään lyhytkaulaiselta ja kömpelöltä ja koiran liikkeistä puuttuu tasapaino ja ulottuvuus. Pystyt lavat ja olkavarret yhdistettynä pitkiin, hyvin kulmautuneisiin takaraajoihin on yleinen virhe ja pilaa koiran ylälinjan ja liikkeet. Rodun tradition mukaisesti tiibetinterrierin oikean ylälinjan tulisi olla sellainen, että "se voisi kantaa puolikuuta selässään". Huonosti edestä kulmautuneen koiran ylälinja on kulmikas.

Pään pieneneminen on myös asia, johon tulee kiinnittää huomiota. Kun kallo kapenee, silmät pienenevät ja niiden sijainti muuttuu. Liian lähekkäin sijaitsevat pienet silmät pilaavat rodun ilmeen. Kapenevat kuono-osat ja heikot alaleuat vaikuttavat aina puretaan ja hampaistoon asti. Alkuperäisellä tiibetinterrierillä on suuret, vahvat hampaat, jotka pitkäikäisellä rodulla säilyvät terveinä koko koiran eliniän.

Karvapeitteet ovat vielä pääasiassa oikean tyyppisiä, runsaita ja kaksinkertaisia, suorita tai laineikkaita. Koirien karvapeitteiden käsittely suoristusraudoilla näyttelyihin muuttaa turkin laatua, jonka vuoksi se tulisi kieltää.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Näyttelyt ovat tiibetinterrierien yleisin harrastus. Viimeisen 10 vuoden aikana joka vuosiluokasta kolmasosasta puoleen (35,8-48,1 %) on käynyt vähintään kerran näyttelyssä.

Taulukko 17. Näyttelyissä vähintään kerran käyneiden osuus kunakin vuonna syntyneistä

Vuosi	Syntyneet	Näyttelyissä käyneet (määrä)	Näyttelyissä käyneet (%)
2006	123	44	35,8 %
2007	125	46	36,8 %
2008	123	56	45,5 %
2009	142	60	42,3 %
2010	134	61	45,5 %
2011	178	66	37,1 %
2012	108	52	48,1 %
2013	130	51	39,2 %
2014	159	64	40,3 %
2015	118	47	39,8 %
Yhteensä	1340	547	40,8 %

Arvostelut ovat yleisesti ottaen todella hyviä (taulukko 18); viimeisen 10 vuoden tuloksista 78 % on erinomainen (ERI), häviävän pieni prosentti (yhteensä 0,6 %) on saanut arvosanakseen tyydyttävä (T), ei voi arvostella (EVA) tai hylätty (HYL).

Taulukko 18. Tiibetinterrierien näyttelytulokset vuosina 2006-2015

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Juniori-luokka	67 % (1403 tulosta)	28 % (578 tulosta)	4 % (84 tulosta)	0 % (9 tulosta)	0 % (3 tulosta)	0 % (5 tulosta)	2082 tulosta
Nuorten luokka	74 % (979 tulosta)	21 % (280 tulosta)	4 % (47 tulosta)	1 % (10 tulosta)	0 % (2 tulosta)	0 % (3 tulosta)	1321 tulosta
Avoin luokka	66 % (1125 tulosta)	27 % (462 tulosta)	7 % (112 tulosta)	1 % (9 tulosta)	0 % (4 tulosta)	0 % (1 tulosta)	1713 tulosta
Valio-luokka	95 % (2136 tulosta)	5 % (101 tulosta)	0 % (6 tulosta)	0 % (0 tulosta)	0 % (0 tulosta)	0 % (0 tulosta)	2243 tulosta
Veteraaniluokka	94 % (519 tulosta)	5 % (30 tulosta)	1 % (4 tulosta)	0 % (0 tulosta)	0 % (1 tulosta)	0 % (0 tulosta)	554 tulosta
Yhteensä	78 % (6162 tulosta)	18 % (1451 tulosta)	3 % (253 tulosta)	0 % (28 tulosta)	0 % (10 tulosta)	0 % (9 tulosta)	7913 tulosta

Rodun koirien jalostustarkastukset

Jalostustarkastuksissa on käynyt hyvin pieni määrä koirista. Vuonna 2011 jalostustarkastettiin 2 koira, 2012 ei yhtään, 2013 6 koira, 2014 3 koira ja 2015 3 koira. Lähes kaikki osallistuneet

on hyväksytty jalostukseen. Neljästätoista osallistuneesta kolme on hylätty; syinä ontuminen, epärodunomaisuus ja käyttäytyminen. Yksi koira on hyväksytty varauksella.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Tiibetinterrieri on viimeaikaisten DNA-analyysien mukaan yksi maailman vanhimmista roduista, jonka juuret ulottuvat kauas aikaan ennen ajanlaskumme alkua. Toisin kuin useimmat nykyiset rodut, Tiibetin koirat ovat tuskin johdonmukaisen jalostuksen tuloksia, vaan pikemminkin käyttötarkoituksen ja karun elinympäristönsä äärimmäisten vaatimusten muovaamia sopeumia.

Tiibetinterrieriä on käytetty Tiibetissä paimenkoirana ja pihavahtina sekä Silkkitien kauppakaravaanien vahtikoirana.

Rodun keskeisiä tunnuspiirteitä ovat 1. *vankkuus*, 2. *neliömäiset mittasuhteet* ja 3. *pitkä karvapeite*. Kooltaan tiibetinterrierit ovat 4. keskikokoisia, uroksen säkäkorkeus *36-41 cm* nartut hieman pienempiä.

1. Vankkuus ilmenee päässä, rungossa ja raajoissa.

Keskikipitkässä päässä kuonon tulee olla vahva ja alaleuan hyvin kehittynyt. *Koirilla on vahva purenta ja suuret hampaat, jotka pitkäikäisellä rodulla säilyvät terveinä vanhuuteen asti.* Suurten, pyöreiden silmien tulee sijaita melko etäällä toisistaan. *Tämä takaa laajan näkökentän, mikä on elinehto koiralle, jonka alkuperäinen elinympäristö on vaaroja täynnä.*

Runko on lihaksikas, tiivis ja voimakas, kylkiluut hyvin kaareutuneet, rintakehä on pitkä ja ulottuu kyynärpäihin. *Voimakas, pyöreä runko antaa tilaa suurille keuhkoille, jotka mahdollistavat maksimaalisen hapenottokyvyn korkealla vuoristossa, jossa ilman happipitoisuus on vähäinen.*

Kaula, runko ja raajat ovat lihaksikkaat. *Lihakset tuottavat lämpöä ja äärimmäisten sääolosuhteiden elinympäristössä, jossa vuorokauden lämmönvaihtelut ovat suuret ja talvet purevan kylmiä ja viimaisia, hyvä lihaksisto on koiran lämmönsäätelyn kannalta välttämättömyys.*

Käpälät ovat suuret, pyöreät ja litteät, sekä runsaskarvaiset *ns. lumikengät, jotka ovat sopeuma lumisessa vuoristossa liikkumiseen.* Suuret käpälät edellyttävät sellaisen luuston vahvuuden, joka mahdollistaa käpälien koon.

2. Neliömäiset mittasuhteet

Tiibetinterrierin rungon pituus on lapaluun kärjestä hännäntyveen mitattuna yhtä suuri kuin säkäkorkeus.

Tiibetinterrierillä ja lhasa apsolla on yhteiset juuret. Perimätiedon mukaan lyhytraajaiset apso annettiin luostareiden vahtikoiriksi ja niitä suosittiin sisäkoirina, kun taas pitkäraajaiset dokhi apso eli tuuheaturkkiset ulkokoirat sopivat pihakoiriksi, karavaanikoiriksi ja paimennustehtäviin. Dokhi apson eli tiibetinterrierin runko on tiivis ja lanne lyhyt muodostaen raajojen kanssa neliömäiset ääriiviivat. *Tiibetin ylängön äärimmäisen ankarissa olosuhteissa pitkä runko olisi ollut tarpeeton rasite, joka olisi kuluttanut vähiä resursseja niin ravinnon kuin*

hapenotonkin suhteen ja aiheuttanut turhaa lämmönhukkaa. Sellaisessa elinympäristössä koiran tuli olla pienimpiä yksityiskohtia myöten tarkoituksenmukainen, muu olisi merkinnyt eloonjäämiselle olennaista uhkaa.

3. Pitkäkarvainen

Tiibetinterrierillä on kaksinkertainen karvapeite, jonka pohjavilla on hienoa ja villavaa, peitinkarva runsasta ja hienoa, mutta ei silkkimäistä eikä villavaa. Se on pitkää ja joko suoraa tai laineikasta, mutta ei kiharaa. Päässä on runsas, pitkä karvapeite, myös raajat käpäliä myöten sekä häntä ovat runsaskarvaiset.

Koko koiran peittävä kaksinkertainen karvapeite on aivan olennainen osa Himalajan ylängön jäätävässä ilmastossa selviytymistä. Otsatukka suojelee koiran silmiä auringon liialta ultraviolettisäteilyltä sekä tasankojen hiekkamyrskyiltä, pohjavilla toimii lämmöneristeenä ja peitinkarva suojelee viimalta, lumelta ja vammoilta. Selän päälle kiertynyt runsaskarvainen häntä toimii lisäsuojana ja karvaisten käpälien karvoittuneet varpaiden ja päkiöiden välit suojaavat paleltumilta. Vain runsas kaksinkertainen karvapeite mahdollisti tiibetinterrierin eloonjäämisen säitten armoilla ulkona, missä se joutui elämään ja työskentelemään, siksi rodussa ei ole muita karvamuunnoksia.

4. Keskikokoinen

Suuri koko ei olisi ollut etu vaan rasite tiibetinterrierille siinä käyttötarkoituksessa, johon se oli kehittynyt. UROKSEN KOKO 36-41 cm - ja nartut hieman pienempiä – oli tarkoituksenmukainen ja sopiva. Suuren, hyvin voimakkaan koiran käyttötarpeen täytti DO KHYI, joka tunnetaan länsimaissa nimellä tiibetinmastiffi.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tiibetinterrierin kasvatuksessa on 2000-luvulla tapahtunut länsimaissa suuri asennemuutos. Aiemmin vallitsevana arvona kasvattajien keskuudessa oli perehtyä tarkoin rodun historiaan sekä käyttötarkoitukseen ja siltä pohjalta vaalia rodun alkuperäistä tyyppiä ja erityispiirteitä. Katsottiin, että tämä ikivanha muinaisrotu oli jo valmis, eikä sitä tarvinnut saati sopinut muuttaa, vaan se tuli säilyttää alkuperäisenä tuleville sukupolville.

Viime vuosina rotuun on tullut koiria, jotka ovat kapeita sekä päästään että rungostaan, ne ovat kohtalaisen litteälihaksisia ja kuivia, niillä on liian pitkä ja pystyasentoinen kaula ja ohuehko, silkkimäinen, ilmava karvapeite. Mittasuhteet näillä koirilla ovat kohdallaan ja silhuetiltaan ne näyttävät neliömäisiltä.

Uutena tyyppinä tekevät tuloaan ns. alkuperäiskoirat eli koirat, joita on viime vuosina tuotu Tiibetin autonomiselta alueelta ja on otettu rotuun. Näissä koirissa ja niiden jälkeläisissä on esiintynyt vieraita rotutyyppejä, suuria koon vaihteluita ja niukkaa, epätyypillistä karvapeitettä.

Nykytilanne Suomessa

Suomessa on jo 50 vuoden ajan ollut korkeatasoinen tiibetinterrierikanta, jota arvostetaan laajasti rodun kasvattajien ja harrastajien keskuudessa ulkomailla. Suomalaiset tiibetinterrierinpennut ovat aina olleet kysytyjä maailmalla.

Tälläkin hetkellä suomalaisten tiibetinterrierien enemmistö on tyypikkäitä, rodunomaisia, terverakenteisia ja hyväluonteisia. Nartut ovat pääsääntöisesti oikeankokoisia ja neliömäisiä, uroksissa näyttelyissä menestyvät turhan kookkaat, hieman pitkärunkoiset, ravaajatyypisesti liikkuvat näyttävät urokset.

Rodun terveysongelmat on saatu erinomaisesti hallintaan uusien geenitestien myötä, joita kasvattajat ovat kiittävästi käyttäneet. Uusi haaste – kenties jopa uhkakuva - suomalaiselle tiibetinterrierikannalle on vieraiden, epärodunomaisten tyyppien rantautuminen suomalaiseen jalostuskantaan.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Edellinen kokonaan päivitetty Jalostuksen tavoiteohjelma on hyväksytty vuosikokouksessa 28.2.2015. Sen voimassaoloaika oli 1.1.2015-31.12.2017.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Tiibetinterrierit ry:n ensimmäinen Jalostuksen tavoiteohjelma hyväksyttiin vuosikokouksessa 10.11.1998 ja Kennelliiton vahvistamana otettiin käyttöön 1999. Ohjelmaa on rekisteröintilukujen osalta tarkistettu v. 2001, 2005 ja 2011.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Tutkittujen koirien määrä on verrattain pieni, joten suoraa johtopäätöstä terveystilanteen muuttumisesta parempaan tai huonompaan ei voida tehdä. Osalla uroksista jälkeläiset ovat vielä niin nuoria, että tarkastuksia ei ole voitu tehdä. Uroksilla, joiden jälkeläisiä ei ole tutkittu, ei ole myöskään 2. polven jälkeläisiä.

Jälkeläisten lonkkien tutkimusprosentti on yhdeksällä käytetyimmistä kahdestakymmenestä uroksesta korkeampi kuin kaikilla 10 viime vuoden aikana rekisteröidyillä (22,9 %). Sairaita (lonkka-aste C tai huonompi) on viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröidyistä ja tutkitusta koirista 17,4 %. Käytetyimmistä uroksista 10 ylittää tämän rajan. Toisaalta 4 uroksella, joilla on tutkittuja jälkeläisiä, jälkeläisistä 0 % on sairaita.

Jälkeläisten kyynärien tutkimusprosentti on puolella (11 kpl) käytetyimmistä uroksista korkeampi kuin kaikilla 10 viime vuoden aikana rekisteröidyillä (14,1 %). Sairaita (kyynärniveldysplasia aste 1 tai huonompi) on viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröidyistä ja tutkitusta koirista 16,6 %. Käytetyimmistä uroksista 7 ylittää tämän rajan. Toisaalta 9 uroksella, joilla on tutkittuja jälkeläisiä, jälkeläisistä 0 % on sairaita.

Jälkeläisten polvitutkimusprosentti on käytetyimmistä uroksista viidellä korkeampi kuin kaikilla 10 viime vuoden aikana rekisteröidyillä (28,8 %). Sairaita (patella luksaatio aste 1 tai huonompi) on viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröidyistä ja tutkitusta koirista 1,6 %. Käytetyimmistä uroksista 3 ylittää tämän rajan. Muilla käytetyimmillä uroksilla kaikki tutkitut jälkeläiset ovat olleet terveitä.

Jälkeläisten silmätutkimusprosentti on käytetyimmistä uroksista yhdeksällä sama tai korkeampi kuin kaikilla 10 viime vuoden aikana rekisteröidyillä (27,8 %). Sairaita (jokin perinnöllinen silmäsairaus) on viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröidyistä ja tutkitusta koirista 12,7 %. Käytetyimmistä uroksista 6 ylittää tämän rajan. Toisaalta 10 uroksella, joilla on tutkittuja jälkeläisiä, jälkeläisistä 0 % on sairaita.

Tiibetinterrierin PEVISA:an kuuluu silmäpeilaus, ja jalostuskäytön estää PRA- ja PLL-silmäsairaudet. Yhdelläkään käytetyimpien 20 uroksen jälkeläisistä ei ole todettu PEVISA:ssa vastustettavia sairauksia.

Taulukko 19. Urosten jälkeläistilasto, rekisteröintivuosi 2006 – 2015, 20 eniten käytettyä urosta.

Uros				Lonkat		Kynnärät		Polvet		Silmät	
	pentueet	pentuja	2. polvessa	tutkittu %	sairas %	tutkittu %	sairas %	tutkittu %	sairas %	tutkittu %	sairas %
1. Pam-Zamirin Mister Pirate	8	48	122	27	46	15	29	21	0	31	20
2. Qanda Lhi's Chagpori	6	39	73	23	11	15	17	21	0	28	1
3. Araki Fantastic Freddy Of Capeldewi	6	38	104	26	30	13	20	29	9	47	17
4. Falamandus Original Kick Master	5	36	10	14	20	14	0	14	0	16	17
5. Karamain Talisman Tashi	5	34	34	26	11	26	11	35	0	38	8
5. Kalpa-Taru Gondha-Dali Lamleh	9	34	12	21	14	12	0	24	0	26	11
5. Tibicinan J'vado Al Max	5	34	15	32	0	32	9	29	0	29	0
8. Sengge Nagpo Of Khampa Kennel	5	30	26	23	14	23	0	20	17	20	0
8. Bristol Cream's Grande Final	4	30	0	13	25	13	0	17	0	27	25
10. Than-Ju Of Sjo-Who-Sji-Bib	6	29	4	10	33	10	33	7	0	7	0
11. Fabulous Teddy's El Choclo	5	25	0	8	100	4	0	8	0	8	0
12. Falamandus Gri-Gri	3	21	33	24	20	19	0	24	0	29	17
13. Aragorn Patan Kuo Yarlung Namtso	3	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13. Bantam Shepherd's Pa Cho Pa Mo	4	20	16	20	0	20	25	20	25	25	0
13. Chambanya Dzay-Po Lamleh	4	20	35	35	29	15	33	35	0	45	22
16. Sadi-Ya's Hello Handsome	4	19	16	21	25	21	0	26	0	37	0
17. Tseman Rag-Pa-Can	2	18	0	22	0	22	0	22	0	22	0
18. Pindaros I'm In The Mood	3	17	8	12	100	12	0	24	0	24	0
18. Tibicinan Facon De Voir	3	17	26	35	17	35	50	41	0	41	0
18. Ciqala Rilee Winner Takes All	2	17	37	6	0	0	0	18	0	24	0

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
<p>Terveys</p> <p>1. Saada jalostuskoirat paitsi silmä-, myös lonkka-, kyynär- ja polvitarkastetuiksi.</p> <p>2. Nostaa tehtyjen terveystutkimusten määrää.</p> <p>3. Kerätä tietoa suomalaisen tiibetinterrierin terveystilanteesta.</p>	<p>1. Jalostustoimikunta pyrkii antamaan uros-suosituksinaan ensisijaisesti lonkka-, kyynär- ja polvitutkittuja koiria.</p> <p>2. Terveystutkimusten tärkeydestä informoidaan toistuvasti ja säännöllisesti.</p> <p>3. Rodun laajat terveystutkimukset v. 2002, 2004, 2008 ja 2014.</p>	<p>1. Vuonna 2010 ilman mitään luostutkimuksia oli 7,3 % jalostukseen käytetyistä koirista, vuonna 2015 kaikilla oli lonkka-, kyynär- tai polvitutkimustulos, noin puolella kaikki kolme tutkimusta.</p> <p>2. Tutkimusmäärät kasvaneet. Useat kasvattajat noudattavat tutkimusohjelmaa jalostuskoirillaan.</p> <p>3. Ensimmäisessä kyselyssä saatiin peruskartoitus 370 tiibetinterrierin terveydestä, toisen kyselyn tulos oli niukka. Kolmannen kyselyn tulos oli kohtalainen. 2014 vastauksia saatiin 100 koirasta.</p>
<p>Geenitaustat</p> <p>1. Riittävän laaja geenipooli.</p> <p>2. Ns. vanhan suomalaislinjan vaaliminen.</p>	<p>1. Ohje pentueitten sukusiitoskertoimeksi: 5 sukupolven sukutaulussa enintään 4%. Vuotuiset rekisteröintimäärät pyritään pitämään yli 100 pennussa.</p> <p>2. Jalostusneuvonta.</p>	<p>1. 4% kerroin ylittyi vuosina 2012 - 2015 1-2 pentueessa. Ylitykset 0,1 – 5,4 %-yksikköä; poikkeuksena 1 pentue vuonna 2015, jossa ssk. ylittyi 23 %.</p> <p>Vuotuiset rekisteröintimäärät ovat olleet reilusti yli 100 pentua.</p> <p>2. Vanha suomalaislinja on sulautunut uusiin linjoihin.</p>
<p>Luonne ja käyttöominaisuudet</p> <p>Hyvän luonteen säilyminen.</p>	<p>Jalostusneuvonta, jalostukseen on suositettu vain hyväluonteisiksi tiedettyjä tibbejä.</p>	<p>Luonteita pidetään hyvinä.</p>
<p>Rakenne ja ulkomuoto</p> <p>Rotumääritelmässä pysyminen.</p>	<p>Jalostustarkastukset ja kasvattajapäivät.</p> <p>Näyttelykäynnit nousuun.</p>	<p>Jalostustarkastusten järjestäminen loppui 2000-luvun alussa. Viime vuosina jalostustarkastuksia on taas järjestetty muutama vuodessa. Tarkastuksiin on osallistunut 1-3 koiraa. Kasvattajapäivä on järjestetty vuosittain. Näyttelykäynnit ovat lisääntyneet. Ulkomuoto on pysynyt upeana näyttelytuloksilla mitattuina.</p>

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

PEVISA rajaa jalostuksen ulkopuolelle silmäpeilauksella diagnosoidut PRA- ja PLL-sairaat koirat. PEVISA:n vuoksi jalostuksen ulkopuolelle jäi vuosittain 0 – 2 koiraa, 0 – 2 % vuosittain tutkituista koirista.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Tiibetinterrierin jalostussuositukset on päivitetty jalostusohjesäännössä vuonna 2015 JTO:n mukaisiksi. PEVISA-rajoitukset ovat sopivat.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuksen tavoitteena on säilyttää rotu sellaisena kuin se nykyään on. Tiibetinterrieri on kautta aikojen ollut ihmisen seuralainen. Alkuperämaan paimen-, vahti-, karavaani- ja seurakoirasta on länsimaissa tullut seurakoira, johon tehtävään rotu erittäin hyvin soveltuu. Tiibetiläiset kunnioittavat tätä rotua nimityksellä pikku ihminen. Tavoitteena on säilyttää tämän nelijalkaisen pikku ihmisen koko olemus; niin terveys, luonne kuin ulkonäkö sellaisena, että se vastaisuudessakin voi kulkea kaksijalkaisen ihmisen seuralaisena.

Suomalaiset tiibetinterrierit ovat jalostustoimikunnalle tulevien tietojen mukaan varsin terveitä koiria ja ensisijaisena tavoitteena on edelleen vaalia tätä hyvää tilannetta. Vakavina pidettäviä sairauksia on toistaiseksi esiintynyt vähän, mitä seikkaa on pidettävä yhtenä rodun vahvuuksista.

Jalostustavoitteita asetettaessa terveys on aina ensisijainen ulkomuotoon nähden. Terveiden ja luonteen välinen arvottaminen onkin jo vaikeampaa. Koska tiibetinterrierin tehtävänä on olla seurakoirana on terveys erittäin tärkeätä. Hyvä luonne on kotikoiralle yhtä tärkeä kuin hyvä terveys ja näitä kahta on pidettävä yhtä tärkeinä tavoitteina. Tavoitteiden tärkeysjärjestys ei ole edellisestä JTO:sta muuttunut.

Jalostuspohja

Tavoitteena on laajentaa geenipohjaa käyttämällä uroksia jalostukseen monipuolisemmin sekä kiinnittämällä huomiota suunniteltujen yhdistelmien sukulinjojen yleisyyteen suomalaisessa kannassa.

Tavoitteena on pitää jalostuskanta tarpeeksi suurena, vuotuiset rekisteröintimäärät eivät saisi laskea alle sadan, jotta jalostukseen valittavissa koirissa säilyisi valinnan mahdollisuus.

Tavoitteena on pitää pieni suomalainen jalostuskanta osana kansainvälistä tiibetinterrierikantaa kuitenkin niin, että vaalitaan suomalaisen kasvatustyön perinteitä. Ns. vanha suomalainen tiibetinterrierikanta, jonka perustana olivat tänne kasvatustyön alkuvuosina tuodut koirat, on nyt jo sulautunut uusiutuneisiin linjoihin. Jotain vanhaa, hyvää on silti edelleen löydettävissä ja hyödynnettävissä.

Luonne ja käyttöominaisuudet

Tiibetinterrieri on rodun alkuajoista lähtien ollut seurakoira, mikä näkykseen sen luonteessa tulevaisuudessakin. Yksinkertaisesti, tavoitteena on säilyttää tiibetinterrierin seurallisuus, iloisuus ja vilkkaus ja olla nujertamatta sen taipumusta omaan "ajatteluun" ja oivalluksiin. Tämä jos mikä erottaa tiibetinterrierin monista muista roduista - ja on samalla sen haastavuus ja hauskuus.

Tavoitteena on kerätä tietoa luonteen ja käyttäytymisen ongelmien, kuten eroahdistuksen ja arkuuden ihmisiä, koiria tai kovia ääniä kohtaan, yleisyydestä.

Fyysisiltä ominaisuuksiltaan tiibetinterrieri on nopea, ketterä ja kestävä, keskikokoinen ja kaikissa sääoloissa pärjäävä. Siksi rotu on erinomaisen soveltuva monenlaiseen harrastuskäyttöön. Nykyisten tottelevaisuus-, agility-, rauniokoira- sekä ystäväkoiraharrastusten lisäksi tiibetinterrierin käyttötarkoitukset yltyvät juuri niin kauas kuin omistajiensa mielikuvitus. Tavoitteena on säilyttää rotu tällaisena.

Terveys ja lisääntyminen

Tiibetinterrieri on terve, elinvoimainen ja lisääntymiskykyinen rotu. Ensisijainen tavoite on pitää rotu tällaisena edelleenkin. Tavoite edellyttää sekä oman koirakannan terveysasioiden mahdollisimman tarkkaa tuntemista, että muista maista saatavien terveystietojen seuraamista.

1. Tavoitteena on mahdollisimman kattavasti kerätä tietoa suomalaisen tiibetinterrierin terveydestä ja sairauksista.
2. Tavoitteena on kerätä terveys- ja sairaustietoa ulkomailta. Erityisesti on syytä tarkkailla sellaisia jalostuksessa huomioitavia sairauksia, joita meillä ei (vielä) paljon ole, tällä hetkellä esim. kilpirauhasen vajaatoiminta ja synnynnäinen kuurous, sekä kesto seurattavina silmäsairaudet, erityisesti kaihi.
3. Tavoitteena on saada jalostuskoirat paitsi silmä-, myös lonkka- kyynär- ja polvitarkastetuiksi. Tavoitteena on nostaa tehtyjen terveystutkimusten määrää.
4. Silmätutkimusten osalla tilanne on määrältään kohtalainen, tutkimuksia tehdään vuosittain jonkin verran vähemmän kuin on rekisteröintejä, vuonna 2015 silmätutkimusten määrä oli 92 % verrattuna rekisteröinteihin. Tavoitteena on suhdeluku 150 %.
5. Tavoitteena on lisätä veteraani-ikäisten koirien silmätutkimuksia. Erityisesti jalostukseen käytettyjen ikääntyvien koirien silmätutkimukset antavat tärkeitä tietoja jalostustoimikunnalle ja kasvattajille.
6. Lonkka-, kyynär- ja polvitutkimusten osalta tutkittujen määrän vuositavoitteeksi asetetaan puolet rekisteröintien määrästä. Vuonna 2015 lonkkatutkimusten määrä oli 34 %, kyynärtutkimusten 30 % ja polvitutkimusten 48 % verrattuna rekisteröinteihin.
7. Tavoitteena on selvittää allergioihin ja immunologisiin ongelmiin liittyvien oireiden yleisyys.

Ulkomuoto

Ulkomuotoon liittyväksi, jatkuvaksi tavoitteeksi voi helposti nimetä yhden suuren kokonaisuuden: rotumääritelmässä pysymisen. Väljästä ja tulkinnanvaraisesta rotumääritelmästä huolimatta jo siinä riittää haastetta kasvattajan työhön. Rotumääritelmä antaa ne raamit, joiden sisällä tiibetinterrieriä kehitetään, muokataan ja vaalitaan.

Tavoitteena on säilyttää tiibetinterrierin aito ja alkuperäinen tyyppi ja suojella rotua muotivirtauksilta, ns. näyttelytyypiltä. Tavoitteena on säilyttää vankka, neliömäinen ja oikean kokoinen tiibetinterrieri.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Tiibetinterrierit ry:n jalostusohjesäännön laatuvaatimukset jalostukseen käytettäville koirille:

Ikäraajat

Nartut: Nartun tulee olla täyttänyt vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta. Suositellaan, että narttu olisi täyttänyt kaksi vuotta, eikä sitä käytettäisi jalostukseen sen täytettyä 8 ikävuotta. Nartun kunnosta ja jälkeläisten laadusta riippuen sillä tulisi teettää enintään 4 pentuetta. Pentueiden välin tulee olla vähintään 10 kuukautta (seuraava astutus saa tapahtua vasta, kun edellinen pentue täyttänyt 8 kk).

Urokset: Uroksen tulee olla täyttänyt vähintään 12 kuukautta ennen jalostukseen käyttämistä, suositellaan, että uros olisi täyttänyt kaksi vuotta.

Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen ikärajoituksiin.

Laatuvaatimukset

Luonne

Jalostukseen käytettävän uroksen ja nartun tulee olla luonteeltaan moitteeton ja rotumääritelmän mukainen. Vihaista, varautunutta tai arkaa tiibetinterrieriä ei saa käyttää jalostukseen.

Terveys

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla fyysisesti ja psyykkisesti terve. Sekä uroksella, että nartulla tulee astutushetkellä olla PEVISA:n mukainen silmätarkastuslausunto.

PLL (primaari linssiluksaatio): Silmäpeilauksella tai geenitestillä PLL-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan. Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu PLL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PLL:n suhteen.

PRA (etenevä verkkokalvon surkastuma): Silmäpeilauksella PRA-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan. Yhdistelmän toinen osapuoli on oltava testattu saatavilla olevilla geenitesteillä (tällä hetkellä PRA3 ja rcd4) PRA:n suhteen terveeksi tai tiedetään terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PRA:n suhteen. Muita PRA-muotoja tunnetusti kantavaa ei oteta jalostusneuvontaan.

Katarakta (perinnöllinen harmaakaihi): Silmäpeilauksella katarakta-sairaaksi todettua yksilöä ei suositella käytettäväksi jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan (pois lukien diagnoosin “muu vähämerkityksinen katarakta” saaneet). Yksilö, jonka vanhemmalla tai jälkeläisellä on todettu kaihi, tulee yhdistää yksilöön, jolla ei ole kahdessa polvessa kaihiin sairastuneita lähisukulaisia (pentuesisarukset, puolisisarukset, isovanhemmat, lapsenlapset).

NCL (neuronaalinen seroidilipofuksinoosi): Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu NCL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan NCL:n suhteen.

Lonkat: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava lonkkatutkimustulos (koiraa voi siis käyttää jalostukseen kerran ilman lonkkatutkimustulosta). Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan lonkkien suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta. Lonkkien osalta jalostustoimikunta ei suosituksena anna urosta, jolla on C-, D-, tai E-lonkat. Kasvattajien omista suunnitelmissa C- ja D-lonkat voidaan hyväksyä, mutta kahta C- tai D-lonkkaisen yhdistämistä ei hyväksytä. D-lonkkaisten koirien käyttämistä jalostukseen tulisi välttää.

Kyynärät: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava kyynärtutkimustulos (koiraa voi siis käyttää jalostukseen kerran ilman kyynärtutkimustulosta). Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan kyynärien suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta. Kyynärien osalta jalostustoimikunta ei suosituksena anna urosta, jolla on huonommat kuin 0/0-kyynärät. Kasvattajien omista suunnitelmissa 1-kyynärät voidaan hyväksyä, kahta 1-kyynäraisen yhdistämistä ei hyväksytä. 2-kyynäraisten koirien käyttämistä jalostukseen tulisi välttää.

Polvet: Suositellaan, että yhdistelmän molemmilla osapuolilla on tulos polvitutkimuksesta. Polvien osalta jalostustoimikunta ei suosituksena anna urosta, jolla on huonommat kuin 0/0-polvet. Kasvattajien omista suunnitelmissa 1-asteen patellaluksaatio voidaan hyväksyä, kahta 1-polvisen yhdistämistä ei hyväksytä. 2- tai 3-polvisten koirien käyttämistä jalostukseen tulisi välttää.

Muuta: Jalostusneuvontaan ei oteta koiraa, joka sairastaa mm. jotain seuraavista: allergia, atopia, diabetes, kilpirauhasen vajaatoiminta, sydämen vajaatoiminta, munuaisten dysplasia/polynefropatia (RD/PNP) tai joka kärsii kyynär- tai lonkkadysplasian tai patellaluksaation vakavimmasta asteesta. Omistajan/jalostusneuvontaa pyytävän tulee ilmoittaa jalostustoimikunnalle tiedossaan olevista sairauksista.

Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen vaatimukseen, esimerkiksi käytettävän uroksen korkean iän vuoksi.

Näyttelytulos

Jalostukseen käytettävällä uroksella ja nartulla tulee ennen ensimmäistä astutusta olla virallisesta näyttelystä yli 9 kk iässä vähintään laatuarvostelu EH (erittäin hyvä). Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen. Lisäksi suositetaan, että palkinto olisi saatu suomalaiselta tuomarilta tai rodun erikoistuomarilta.

Jalostustarkastuslausunto: Mikäli koiralta puuttuu virallinen näyttelytulos, sitä voidaan käyttää jalostukseen jalostustarkastuksen perusteella. Jalostuskelpoisuudesta tulee olla merkintä lausuntokaavakkeessa.

Sukusiitos / monimuotoisuus

Yhdistelmän sukusiitoskertoinen suositellaan olevan enintään 4% tai pienempi 5 sukupolvessa. Yhdistelmän sukukatokertoimen suositellaan olevan vähintään 0,85 tai enemmän 5 sukupolvessa. Mikäli kasvattaja aikoo yhdistelmässään käyttää sukusiitoskerrointa 6,25% tai suurempi (esim. puolisisarparitus) tai sukukatokerrointa 0,75 tai vähemmän 5 polvessa, aikomus tulee perustella jalostustoimikunnalle, joka antaa asiasta kirjallisen lausunnon. Mikäli

jalostustoimikunta katsoo yhdistelmän riskit niin ilmeisiksi, ettei voi sitä hyväksyä, ei kyseisestä yhdistelmästä syntyneitä pentuja oteta yhdistyksen pentuvälitykseen.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Koiralla saa olla jälkeläisiä enintään 5 % viimeisimmän sukupolven pentumäärästä (tällä hetkellä 26 pentua, sukupolvi 4 vuotta, luku tarkistetaan vuosittain). Hyvää jalostusnäyttöä omaavalle yli 8-vuotiaalle urokselle voidaan myöntää poikkeus pentuemäärän suhteen. Rajoitetun ajan käytössä olevien ulkomaisten urosten kohdalla voidaan tehdä poikkeuksia tapauskohtaisesti.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Populaation kokonaistilaan ja rakenteeseen tähtäävät menetelmät

Jalostusneuvonta on yksi tärkeimmistä menetelmistä populaation kokonaistilan ja rakenteen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jalostustoimikunnan tehtävänä on yksittäisiä jalostussuosituksia antaessaan miettiä yhdistelmän sopivuutta myös populaation kokonaistilan kannalta.

Jalostusneuvonnan antamissa suosituksissa suunnitellun pentueen sukusiitoskerroin on viiden polven sukutaulussa korkeintaan 4 %. Tiukempi kerroin hyväksytään erityisperustein. Yksittäisten jalostuskoirien pentumääriä seurataan. Koiralla saa olla jälkeläisiä enintään 5 % viimeisimmän sukupolven pentumäärästä (sukupolvesta 2012-2015 laskettuna 26 pentua, sukupolvi 4 vuotta). Huomiota aletaan kiinnittää myös toisen polven jälkeläismääriin; suositeltu raja enintään 10 % viimeisimmän sukupolven pentumäärästä (sukupolvesta 2012-2015 laskettuna 52 pentua).

Jalostustoimikunta ylläpitää listaa jalostuksen tavoiteohjelman vaatimukset täyttävistä jalostusuroksista. Uroslista on nähtävissä Tiibetinterrierit ry:n kotisivuilla.

Uusia aktiivisia ja innostuneita nartunomistajia kannustetaan ja tuetaan kasvatustyöhön ryhtymisessä. Samoin kasvattajia kannustetaan opastamaan innostuneita kasvatintomistajia myös kasvatustyössä. Kasvattajia kannustetaan yhteistyöhön ulkomaisten kasvattajien kanssa.

Luonteen ja käyttöominaisuuksien säilymiseen tähtäävät menetelmät

Kasvattajien vastuulla on ohjeistaa ja perehdyttää uudet harrastajat rotuun huolella. Kasvattajien kontolla on katsoa, että tiibetinterrieri pääsee uudessa kodissaan oikeaan tehtävänsä, seuralaiseksi. Niinikään kasvattajien vastuulla on, ettei silmiä suljeta ongelmilta vaan niihin reagoidaan ripeästi jalostustyössä. Terveyskyselyissä kartoitetaan myös koirien luonneominaisuuksia.

Rotujärjestön konsteja ovat erimuotoiset koulutustilaisuudet, niin perinteiset koirakoulut kuin omistajille ja kasvattajille suunnatut opetustilaisuudet. Samoin järjestön tehtäviä on tehdä rotua tunnetummaksi ja näin ohjata sen pariin oikeanlaisia harrastajia. Jalostustoimikunnan on jalostusneuvontatyössään kiinnitettävä huomiota ulkomuotoseikkojen ja sukutaulujen lisäksi myös jalostuskoirien luonneominaisuuksiin.

Terveystavoitteisiin tähtäävät menetelmät

1. *Jalostusneuvonta terveystavoitteiden menetelmänä* Jalostustoimikunnan antamissa jalostussuosituksissa sairasta koiraa ei hyväksytä jalostukseen eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan.

Suosittelaa, että yksilöä, jonka vanhemmalla tai jälkeläisellä on todettu jokin sairaus, esim. kaihi, atopia tms. ei siitosparin toisena osapuolena yhdistetä yksilöön, jonka lähisuvussa on samaan sairauteen sairastuneita sukulaisia.

Tiibetinterrierin resessiivisesti periytyvien sairauksien osalta geenitestillä kantajaksi todettua koiraa saa käyttää jalostukseen saman sairauden geenitestillä tai vanhempien perusteella terveeksi todetun koiran kanssa.

Lonkkien osalta jalostustoimikunta ei suosituksena anna urosta, jolla on C-, D-, tai E-lonkat. Kasvattajien omista suunnitelmissa C- ja D-lonkat voidaan hyväksyä, kahta C- tai D-lonkkaisen yhdistämistä ei hyväksytä. Vältetään käyttämästä D-lonkkaista koiraa jalostukseen.

Kyynärien osalta jalostustoimikunta ei suosituksena anna urosta, jolla on huonommat kuin 0/0 kyynäret. Kasvattajien omista suunnitelmissa 1-asteen kyynärniveldysplasia voidaan hyväksyä, kahta 1-asteisen yhdistämistä ei hyväksytä. Vältetään käyttämästä 2-3 asteen kyynärniveldysplasiakoira jalostukseen.

Polvien osalta jalostustoimikunta ei suosituksena anna urosta, jolla on huonommat kuin 0/0 polvet. Kasvattajien omista suunnitelmissa 1-asteen patellaluksaatio voidaan hyväksyä, kahta 1-asteisen yhdistämistä ei hyväksytä. Vältetään käyttämästä 2-4 asteen patellaluksaatiokoira jalostukseen.

Jalostustoimikunta pyrkii antamaan urossuosituksinaan ensisijaisesti lonkka-, kyynär- ja polvitutkittuja koiria. Jalostustoimikunta antaa ja hyväksyy jalostussuosituksia myös nartuille, joilla ei ole lonkka-, kyynär- ja polvitutkimuksia, mutta kehottaa kasvattajia tutkituttamaan jalostusnarttunsa. Jalostusneuvonnassa hyödynnetään yksittäisistä koirista tietoon tulleita terveys- ja sairaustietoja.

2. *Tiedottaminen terveystavoitteiden menetelmänä* Terveystutkimusten tärkeydestä informoidaan toistuvasti ja säännöllisesti. Tehtyjen terveystutkimusten tulokset julkistetaan vuosikirjassa. Tietoon tulleista uusista terveysuhista informoidaan jäsenlehdessä. Yhdistyksen internet-sivuja käytetään myös terveystiedottamiseen. Jalostustoimikunta järjestää vuosittain kaikille tibbeharrastajille avoimet Kasvattajapäivät, joissa seurataan rodun tilannetta.

3. *Terveyskyselyt terveystavoitteiden menetelmänä* Jalostustoimikunta laatii terveysseurantalomakkeen, johon vastaamalla kasvattajat ja omistajat voivat antaa tietoa koiriensä terveysasioista. Laajempi terveystietojen kysely tehdään kerran viidessä vuodessa, yksi kysely jokaista JTO:n päivitettyä voimassaolojaksoa kohti. Terveyskyselyissä saadut tiedot julkistetaan ilman yksittäisten koirien nimiä. Jalostustoimikunta vastaanottaa ja tallentaa sille toimitetut terveystiedot.

4. *Ulkomaisten tietojen seuranta terveystavoitteiden menetelmänä* Jalostustoimikunta seuraa ulkomaisten yhdistysten internet-sivuja, jäsenlehtiä, vuosikirjoja ja muuta saatavilla olevaa

materiaalia. Erityisesti seurataan maailmankongressien (Tibetan Terrier World Congress) raportteja. Jäsenistöä kannustetaan osallistumaan kongresseihin.

Ulkomuodon säilymiseen tähtäävät menetelmät

1. Jalostustarkastukset ja kasvattajapäivät. Näyttelyt ovat rodun suosituin harrastus, mutta kaikki eivät niihin osallistu. Tässä avuksi tulevat jalostustarkastukset, joissa saadaan kerättyä tietoa niistä koirista, joita kilpailuissa ei nähdä. Monesti nämä "kotivaliot" voivat osoittautua arvokkaaksi jalostusmateriaaliksi, mutta valitettavasti ne eivät esittäydy muille rodun harrastajille. Kasvattajapäivät ovat erinomainen tilaisuus laajaan keskusteluun ja kokemusten vaihtoon.

2. Näyttelykäynnit nousuun. Edelleen koiranäyttelyt ovat paras väline jalostusmateriaalin kartoittamiseen. Kannustetaan koiranomistajia näyttelyihin. Pyritään madaltamaan osallistumiskynnystä rotujärjestön järjestämällä Open Show –tapahtumalla.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Uhat ja ongelmat:

Jalostuspohjan kapeneminen

Rotua rekisteröidään Suomessa nykyisin reilut sata yksilöä vuodessa. Rekisteröintien väheneminen johtaisi siihen, että myös jalostukseen käytettävien yksilöiden määrä pienenee ja jalostuspohja kapenee.

Näyttelykehissä nähdään pääasiassa samoja koiria. Näin ollen moni hyvä uros jää käyttämättä, koska sen olemassaolosta ei tiedetä; kenties omistaja ei ole jaksanut pitää koiraan turkissa tai näyttelyinnostus on vaan jäänyt kokematta.

Varautuminen ongelmiin:

Rekisteröintimäärien kasvu auttaa tilannetta. Tähän päästään lisäämällä rodun tunnettavuutta ja pentujen kysynnän kasvamisella.

Urosten liikakäyttöä tulee välttää kannan ollessa jo muutenkin pieni. Jalostustarkastuksia lisäämällä saadaan mahdollisesti tietoon uusia uroksia, jotka ovat kelpoja jalostuskäyttöön, vaikka eivät näyttelyissä käykään.

Tuontikoirilla pystytään lisäämään jalostusmateriaalia maassamme, ja koiria onkin tasaisesti tuotu muualta maailmasta. Kasvattajat ovat myöskin käyneet astuttamassa narttujaan ulkomailla, jolloin saadaan uutta verta Suomeen

Luonteen ongelmat

Rotumääritelmässä kuvatusista pidätyväisestä luonteesta ei ole kovin pitkä matka liialliseen pidätyväisyyteen tai pehmeeseen. Rodussa esiintyy heikkoa hermorakennetta, joka ilmenee arkuutena ja jopa pelkopuremisena.

Varautuminen ongelmiin:

Kasvattajien on edelleen syytä panostaa myös luonteeseen jalostusvalinnoissaan. Jalostuskoirien tulee olla tasapainoisia, seurallisia ja hyvän hermorakenteen omaavia. Jalostuksesta karsitaan koirat, joilla ei ole hyvä hermorakenne. Oikealuonteinen tibbe on hivenen pehmeä, sillä on hyvä temperamentti ja vahva hermorakenne.

<p><i>Vahvuudet</i></p> <p>Rotu</p> <ul style="list-style-type: none">-Populaatio: Pieni sukusiitoskerroin, ei suoranaista matadorjalostusta-Luonne: Keskimäärin hyvät luonteet, sopeutuvainen rotu-Terveys: Rotu on terve ja pitkäikäinen-Käyttöominaisuudet: Monikäyttöinen harrastuskoira, seurakoira-Ulkomuoto: Laadukkaat koirat, myös maailmalla tunnetut-Markkinapotentiaali: Keskikokoinen, terve, reipas rotu monenlaiseen harrastamiseen <p>Rotujärjestö</p> <ul style="list-style-type: none">-Jalostuksen ohjaus ja seuranta-Koulutustoiminta: tuomarit, kasvattajat-Tiedotus: rotulehti ja internet-sivut-Aktiivinen ydinporukka-Kansainvälinen yhteistyö <p><i>Mahdollisuudet</i></p> <p>Rotu</p> <ul style="list-style-type: none">-Populaatio: Materiaalin lisähankinta melko helppoa, koska rotua löytyy maailmalta-Luonne: Luonteiden säilyminen hyvänä todennäköistä, koska kasvattajat kiinnittävät luonteisiin huomiota-Terveys: Kansainvälinen yhteistyö, sekä yhteistyö ja avoimuus kasvattajien välillä-Käyttöominaisuudet: Koulutus ja käyttö monipuolisena harrastuskoirana-Ulkomuoto: Liioittelemattoman, terverakenteisen ulkomuodon arvostus lisääntyy-Markkinapotentiaali: lisääntynyt kiinnostus vieraita kulttuureita kohtaan, hyväkokoinen, monipuolinen ja terve harrastuskoira <p>Rotujärjestö</p> <ul style="list-style-type: none">-Kansainvälinen yhteistyö jatkuu	<p><i>Heikkoudet</i></p> <p>Rotu</p> <ul style="list-style-type: none">-Populaatio: Kannan koko pienehkö, rekisteröinnit tasaisen matalahkot- Luonne: Arat tai arkailleen käyttäytyvät koirat-Terveys: Perinnölliset sairaudet, tuontikoirat joiden taustoja ei täysin tunneta-Käyttöominaisuudet: Työläs turkki-Ulkomuoto: Kasvava koko, huonot etuosat, kapeat rungot-Markkinapotentiaali: Huono tunnettavuus, harhaanjohtava terrierinimitys <p>Rotujärjestö</p> <ul style="list-style-type: none">-Aktiiviporukka pieni, uusia tekijöitä kaivataan <p><i>Uhat</i></p> <p>Rotu</p> <ul style="list-style-type: none">-Populaatio: Geenipohjan kaventuminen-Luonne: Liian pehmeiden, terävien ja heikon hermorakenteen omaavien yksilöiden käyttö jalostukseen.-Terveys: perinnöllisten sairauksien lisääntyminen-Käyttöominaisuudet: Unohdetaan, että suuren turkin alla piilee varsin toiminnallinen rotu-Ulkomuoto: Mahdolliset muotivirtaukset vaikuttavat kasvatustyöhön-Markkinapotentiaali: Lisääntyvä ”kilpailu”, paljon karvaisia, keskikokoisia rotuja <p>Rotujärjestö</p> <ul style="list-style-type: none">-Uusia aktiivi-ihmisiä ei saada mukaan
--	---

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Kohdan 6.3 toimenpiteiden aikataulu ohjelman eri vuosille.

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2018	Jalostustarkastukset, kasvattajapäivät, terveystarkastuksien järjestäminen. Julkaisut: 2017 vuosikirja, 2017 arvostelut
2019	Jalostustarkastukset, kasvattajapäivät, terveystarkastus, uuden jalostustoimikunnan valinta. Julkaisut: 2018 vuosikirja, 2018 arvostelut, jtmk:n 3-vuotisraportti
2020	Jalostustarkastukset, kasvattajapäivät, terveystarkastuksen järjestäminen. Julkaisut: 2019 vuosikirja, 2019 arvostelut
2021	Jalostustarkastukset, kasvattajapäivät, JTO:n päivittäminen. Julkaisut: 2020 vuosikirja, 2020 arvostelut
2022	Jalostustarkastukset, kasvattajapäivät, terveystarkastuksen järjestäminen, JTO ja PEVISA vuosikokouksen käsittelyssä, uuden jalostustoimikunnan valinta. Julkaisut: 2021 vuosikirja, 2021 arvostelut, jtmk:n 3-vuotisraportti, JTO 2023-2027

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Jalostustoimikunta on ensisijaisesti vastuussa Jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisesta. Jalostustoimikunta laatii vuosittain tilastomuotoisen raportin JTO:n kohtien 6.1. Rotujärjestön asettamat tavoitteet ja 6.3. Menetelmät, toteutumisesta.

Populaation kokonaistilan ja rakenteen seuranta

- rekisteröinnit, kasvatetut pentueet / pentumäärät ja tuonnit
- jalostukseen käytetyt urokset ja urosten pentumäärät
- jalostukseen käytetyt nartut ja narttujen pentumäärät
- jalostuspopulaation sukusiitoskerroin
- sukusiitoskertoimet pentueittain ja poikkeamat 4%:n säännöstä
- jalostuskoirien laatusuranta (näyttelytulos)
- jalostuskoirien terveysseuranta

Luonteen ja käyttöominaisuuksien seuranta

- Luonnetesti- ja MH-kokeiden tulosten seuranta

Terveyden seuranta

- tehdyt silmätarkastukset
- silmätarkastettujen ikärakenne (alle 4 v., 4-8v., yli 8 v.)
- havainnot PEVISA –poikkeamista
- tehdyt lonkkatutkimukset, määrät ja tulokset
- tehdyt kyynärtutkimukset, määrät ja tulokset
- tehdyt polvitutkimukset, määrät ja tulokset
- muut terveystutkimukset
- tiedot muista toimikunnalle annetuista terveys / sairaustiedoista
- terveyskyselyissä saatujen tietojen tilastointi

-ulkomaisten terveystietojen seuranta, erityisesti kirjataan ne tiedot, jotka koskevat Suomessa olevia sukulaisia.

Ulkomuodon seuranta

-Näyttelyarvostelut, jalostustarkastukset

Jokainen jalostustoimikunta antaa kolmivuotiskautensa lopussa JTO:n seurantaraportin käsiteltäväksi yhdistyksen kokouksessa. Raporttiin sisältyy:

-vuosittain kerättyjen tilastotietojen koonti

-tiedot rotujärjestön asettamien tavoitteiden toteutumisesta ja tavoitepoikkeamista

-tiedot menetelmien toimivuudesta

-ehdotukset muutoksista, joita JTO:hon tulisi seuraavan päivituksen yhteydessä tehdä

Jalostustoimikunta valmistelee JTO:n päivitykset tarvittaessa ja vähintään viiden vuoden välein, sekä huolehtii SKL:n jalostustieteellisen toimikunnan antamien toimitus- ja käsittelyaikataulujen noudattamisesta.

7. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Aronen, Anna-Maija, ELL, suullinen tiedonanto, tammikuu 2005.

Bellumori, TP, et al Prevalence of inherited disorders among mixed-breed and purebred dogs: 27,254 cases (1995-2010). *Journal of the American Veterinary Association* 2013 242(11) 1549-55

Curtis, R: Aetiopathological Aspects of Inherited Lens Dislocation in the Tibetan Terrier: *J.Comp. Path* 1983, Vol 93, Academic Press Inc. London.

Elfving, Sanna: Tiibetinterrierin silmäsairauksista, luentomoniste, Tiibetinterrierit ry:n Kasvattajapäivät Kauniaisissa 15.10.2000.

Farias FHG, et al. An *ADAMTS17* Splice Donor Mutation in Dogs with Primary Lens Luxation *Invest Ophthal and Vis Science*, 51(9):4716-21, 2010.

Garmer, Lennart: Detta är PRA, *Hundsport* 4 / 1980.

Kettritzsh, K, et al. Genetic analysis on presumed inherited eye diseases in Tibetan Terriers. *The Veterinary Journal* 168 (2004), 151-159.

Lang, Thomas: *Tibet Terrier?* Leipzig 1991.

Manner, Eva: Lens Luxation (LL) – mykiön sijoiltaanmeno. *Suomen Tiibetiläiset-lehti* 1/1981. Raportti Skaran silmälääkäripaneelista. *Suomen Tiibetiläiset* 1/1981.

Mulliner, Angela: *The Tibetan Terrier*, Oxford 1977 ja *The Tibetan Terrier 2*, Oxford 1994.

Mäki, Katariina ja Kallio, Juha: *Koiramme-lehti* 10/2014: Kennelliitto otti kantaa valmisteilla olevaan eläinsuojelulakiin, s. 12-15.

Ostrander, Elaine A. (2007). ”Genetics and the shape of Dogs”. *American Scientist* 95 (5): 406.

Paatsama, Saki: *Suuri suomalainen koirakirja*, kolmas uudistettu painos, Keuruu 1991.

Plathan, Tuula: Progressive Retinal Atrophy (PRA) – verkkokalvon etenevä surkastuminen. *Suomen Tiibetiläiset-lehti* 1/1981. Kokemuksia tiibetinterrierien PRA-sairauden vastustamistyöstä Suomessa, *Tiibetinterrierit* 1/1993.

Pankiewicz, Margy: Congenital deafness and the tibetan terrier, *TTCA Yearbook* 2001, s. 74-77.

Reif, Jane: *The Tibetan Terrier Book 1-2*. The Southfarm Press, Middletown Connecticut, USA 1984 & 1986.

Sundqvist, Margareta: *New Beginnings*, *KTR Reporter* 2/2004, s. 14-15.

Suomen Kennelliitto: *KoiraNet-Jalostustietojärjestelmä*

Tiibetinterrierien maailmankongressiaineistot 1989 – 2005.

Tiibetinterrierit ry, *Jalostustoimikunnan arkisto*

Tiibetinterrierit ry, *Tiibetinterrieri-lehdet*, vuosikerrat 1990-2014..

Tiibetinterrierit ry, vuosikirjat 1980-2004.

Tibetan Terrier Club of America, Yearbook 1995-2002.

Wallin, Birgitta; Tibetansk Terrier, teoksessa Sund Hundavel – genetiska anomalier hos hundas, DEL 3, Svenska Kennelklubben, Stockholm 1977.

Willis, M.B, Curtis, R, Barnett, K.C. and Tempest W.M., Genetic Aspects of lens luxation in the Tibetan Terrier, Vet. record 104, 1979

A Guide to Hereditary and congenital Diseases in Dogs, <http://www.inkabijou.co.uk/genetic.htm>

<http://www.caninehealthinfo.org/brdregs.html?breed=TT>

<http://www.kennelliitto.fi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

<http://www.kennelliitto.fi/sukusiitos>

<http://www.kennelliitto.fi/tehollinen-populaatiokoko>

<http://www.tibetanskterrier.com/ras.htm>

8. LIITTEET

Liite 1 JALOSTUSTOIMIKUNNAN TYÖTAVAT

1. JALOSTUSTOIMIKUNTA

- 1.1. Tiibetinterrierit ry:n vuosikokous valitsee puheenjohtajan eli jalostusneuvojan ja vähintään 5 jäsentä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Yhdistyksen kokous voi painavista syistä erottaa jalostusneuvojan tai jäsenen tai myöntää eron asianomaisen pyynnöstä kesken kolmivuotisen toimikauden.
- 1.2. Jalostustoimikuntaan valittavalta henkilöltä toivotaan:
 - Suomen Kennelliiton ja Tiibetinterrierit ry:n yhtäjaksoinen jäsenyys vähintään viiden vuoden ajan
 - Hyväksytysti suoritettu Suomen Kennelliiton kasvattajan peruskurssi
 - Henkilö on omistanut tiibetinterrierin vähintään 10 vuotta ja kasvattanut vähintään 5 pentuetta (tai omaa vastaavan käytännön kokemuksen)
 - Osallistuminen rotujärjestön kasvattajaseminaariin
 - Aktiivinen osallistuminen koiraharrastuksen eri muotoihin Suomen Kennelliiton ja Tiibetinterrierit ry:n tarkoituksia noudattaen ja edistäen, sekä em. järjestöjen ohjeiden ja määräysten noudattaminen koirankasvatuksessa
 - Perusteellinen rodun tuntemus, esim. ulkomuototuomarin pätevyys
 - Laajat tiedot koiranjalostuksesta, perinnöllisyydestä ja koiran käyttäytymisestä esim. alaan liittyvän koulutuksen myötä.

2. JALOSTUSTOIMIKUNNAN TYÖSKENTELY JA TEHTÄVÄT

- 2.1. Jalostustoimikunnan työskentely on kollektiivista ja toimikunta kokonaisuudessaan vastaa antamistaan ohjeista. Yksityinen jäsen ei toimikunnan suostumuksesta anna erillisiä lausuntoja. Toimikunnan päätöksestä eriävän mielipiteensä jäsen sanelee toimikunnan muistioon. Jalostustoimikunta voi keskuudestaan nimetä luottamushenkilöt erityistä osaamista vaativiin tehtäviin tai käyttää ulkopuolisia avustajia.
- 2.2. Jalostustoimikunta huolehtii jalostuksen tavoiteohjelman noudattamisesta ja antaa tavoitteiden seurantaohjelmaan kuuluvat raportit.
- 2.3. Jalostustoimikunta kerää, arkistoi ja julkistaa rotua koskevaa tietoa.
 - 2.3.1. Arkistoitava aineisto:
 - Suomen Kennelliiton toimittama materiaali
näyttely- ja koetulokset
silmätarkastus-, polvitutkimus- ym. terveystarkastuslausunnot
muu aineisto
 - jalostustarkastuspöytäkirjat
 - jalostustiedustelut ja muu kasvattajilta ja koiran omistajilta saatu aineisto
 - ulkomailta toimitettu aineisto
 - muu toimikunnalle osoitettu materiaali
 - 2.3.2. Rotujärjestön hallituksen ohjeitten mukaan julkaistavaksi valmistettava materiaali:
 - vuosikirjamateriaali
 - rotujärjestön lehdessä julkaistava ajankohtainen informaatio
 - lisäksi jalostustoimikunta laatii vuosittain sekä toimintasuunnitelman, että toimintakertomuksen, jotka molemmat julkaistaan
 - 2.3.3. Jalostustoimikunta valistaa rotujärjestön jäseniä kaikissa koiran jalostusta ja kasvatusta koskevissa asioissa, sekä opastaa erityisesti uusia harrastajia ja

- kasvattajia tiibetinterrierin hoitoon, terveyteen, astutukseen ja synnytykseen, pentueen hoitoon, luovutukseen ym. liittyvissä kysymyksissä.
- 2.3.4. Jalostustoimikunta järjestää vuosittain jalostustarkastuksia. Jalostustarkastuksen voi suorittaa tehtävään nimitetty rodun ulkomuototuomari yhdessä jalostustoimikunnan jäsenen kanssa. Jokaisesta tarkastetusta koirasta laaditaan jalostustarkastuspöytäkirja, josta yksi kopio toimitetaan koiran omistajalle ja yksi jalostustoimikunnalle. Jalostustarkastuksiin osallistuneet koirat kirjataan jalostustoimikunnan muistioihin.
- 2.3.5. Jalostustoimikunta järjestää vuosittain kasvattajaseminaarin, jonka tarkoituksena on kartoittaa rodun kulloinenkin tilanne sekä informoida jäsenistöä ajankohtaisista, rotua koskevista asioista. Tarkoitus on myös syventää kasvattajien ja jalostustoimikunnan välistä vuorovaikutusta. Seminaarista laaditaan osanottajaluettelo ja muistio.
- 2.3.6. Jalostustoimikunta järjestää Suomen Kennelliiton ohjeiden mukaisesti ulkomuototuomareiden täydennyskoulutusta, sekä laatii täydennyskoulutusta varten ajankohtaisen tilannekatsauksen rodun ansioista ja virheistä.
- 2.3.7. Jalostustoimikunta antaa jalostusneuvontaa seuraavassa esitetyllä tavalla.

3. JALOSTUSNEUVONTA

Jalostusneuvonnan tehtävä on valistuksella ja suosituksilla ohjata tiibetinterrierirotua Suomessa sillä tavoin, kuin jalostuksen tavoiteohjelma edellyttää.

Jalostustoimikunta kokoontuu vähintään viisi kertaa vuoden aikana. Vuoden ensimmäisessä jäsenlehdessä ilmoitetaan jalostusneuvojan ja jalostustoimikunnan sihteerin nimi sekä yhteystiedot. Yhdistyksen kotisivuilla ilmoitetaan päivämäärät, johon mennessä kulloiseenkin kokoukseen tarkoitettu jalostusposti on toimitettava jalostustoimikunnalle. Kokous on päätösvaltainen, mikäli vähintään kolme jäsentä tai kaksi jäsentä ja puheenjohtaja on läsnä. Kokouksen koolle kutsuu jalostusneuvoja.

Kokouksessa käsitellään postipäivään mennessä saapuneet jalostustiedustelut ja niistä laaditaan muistio. Kiireellisissä tapauksissa jalostustiedustelusta voidaan päättää sähköpostineuvottelussa. Sähköpostineuvottelu on päätösvaltainen samoin perustein kuin kokous ja myös sähköisestä neuvottelusta laaditaan muistio. Jalostustiedustelulomake julkaistaan ensimmäisessä jäsenlehdessä tai yhdistyksen kotisivuilla.

Jalostustoimikunta vastaa jalostustiedusteluihin kirjallisesti tai sähköisesti kolmen viikon kuluessa kokouksesta. Urostiedusteluissa annetaan vähintään kolme perusteltua urosvaihtoehtoa. Yhdistelmän hyväksyntä on voimassa yhden vuoden. Toimikunta esittää kasvattajalle kaikki tiedossaan olevat riskit, joita esitettyihin yhdistelmiin sisältyy. Kokeneiden kasvattajien ehdottamiin siitospareihin jalostustoimikunta suhtautuu myönteisesti, mutta tilanteen niin vaatiessa antaa myös muita perusteltuja vaihtoehtoja. Ellei narttu tai ilmoitettu uros toimikunnan mielestä ole sopiva siitoskoiraksi, on jalostustoimikunta oikeutettu ja velvollinen ilmoittamaan tämän mielipiteensä hyvin perustellusti nartun omistajalle.

Jalostusneuvonta on maksutonta ja suositusluonteista, eikä sido kasvattajaa. Kasvattaja yksin on vastuussa kasvattamistaan pennuista ja niissä mahdollisesti ilmenevistä virheistä.

4. JALOSTUKSEEN KÄYTETTÄVIEN KOIRIEN LAATUVAATIMUKSET

4.1. Ikäraajat

Nartut: Nartun tulee olla täyttänyt vähintään 18 kuukautta ennen ensimmäistä astutusta, suositellaan, että narttu on täyttänyt kaksi vuotta, eikä sitä käytettäisi jalostukseen sen täytettyä 8 ikävuotta. Nartun kunnosta ja jälkeläisten laadusta riippuen sillä tulisi teettää enintään 4 pentuetta. Pentueiden välin tulee olla vähintään 10 kuukautta (Seuraava astutus saa tapahtua vasta, kun edellinen pentue on täyttänyt 8 kk).

Urokset: Uroksen tulee olla täyttänyt vähintään 12 kuukautta ennen jalostukseen käyttämistä, suositellaan, että uros olisi täyttänyt kaksi vuotta.

Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen ikärajoituksiin.

4.2. Laatuvaatimukset

Luonne

Jalostukseen käytettävän uroksen ja nartun tulee olla luonteeltaan moitteeton ja rotumääritelmän mukainen. Vihaista, varautunutta tai arkaa tiibetinterrieriä ei saa käyttää jalostukseen.

Terveys

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla fyysisesti ja psyykkisesti täysin terve. Sekä uroksella, että nartulla tulee astutushetkellä olla PEVISA:n mukainen silmätarkastuslausunto.

PLL (primaari linssiluksaatio): Silmäpeilauksella tai geenitestillä PLL-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan. Yhdistelmän toinen osapuoli on oltava geenitestattu PLL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan PLL:n suhteen.

PRA (etenevä verkkokalvon surkastuma): Silmäpeilauksella PRA-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan. Yhdistelmän toinen osapuoli on oltava geenitestattu PRA:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella tunnettujen PRA-mutaatioiden osalta (tällä hetkellä PRA3 ja rcd4). Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat testataan saatavilla olevilla PRA-geenitesteillä. Muita PRA-muotoja tunnetusti kantavaa ei oteta jalostusneuvontaan.

Katarakta (perinnöllinen kaihi): Silmäpeilauksella katarakta-sairaaksi todettua yksilöä ei suositella käytettäväksi jalostukseen, eikä oteta yhdistyksen jalostusneuvontaan (pois lukien diagnoosin “muu vähämerkityksinen katarakta” saaneet). Yksilö, jonka vanhemmalla tai jälkeläisellä on todettu kaihi, tulee yhdistää yksilöön, jolla ei ole kahdessa polvessa kaihiin sairastuneita lähisukulaisia (pentuesisarukset, puolisisarukset, isovanhemmat, lapsenlapset).

NCL (neuronaalinen seroidilipofuskiinosis): Yhdistelmän toinen osapuoli oltava geenitestattu NCL:n suhteen terveeksi tai tiedettävä terveeksi vanhempien perusteella. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan NCL:n suhteen.

Lonkat: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava lonkkatutkimustulos (koiraa voi siis käyttää jalostukseen kerran ilman lonkkatutkimustulosta). Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan lonkkien suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta.

Kyynärät: Toistuvasti jalostukseen käytettävällä yksilöllä on oltava kyynärtutkimustulos. Suositellaan, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan kyynärten suhteen jo ennen ensimmäistä astutusta.

Polvet: Suositellaan, että molemmilla on polvitutkimustulos.

Muu: Jalostusneuvontaan ei oteta koira, joka sairastaa mm. jotain seuraavista: allergia, atopia, kaihi, PRA, diabetes, kilpirauhasen vajaatoiminta, sydämen vajaatoiminta, munuaisen dysplasia/polynefropatia (RD/PNP) tai joka kärsii kyynär- tai lonkkadysplasian tai patellaluksaation vakavimmasta asteesta (Kennelliitto rekisteröi kyynär- tai lonkkadysplasian tai patellaluksaation vakavimmasta asteesta kärsivän koiran jälkeläisiä korkeintaan yhden pentueen ja senkin EJ-rekisteriin). Omistajan/jalostusneuvontaa pyytävän tulee ilmoittaa jalostustoimikunnalle tiedossaan olevista sairauksista.

Näyttelytulos

Jalostukseen käytettävällä uroksella ja nartulla tulee ennen ensimmäistä astutusta olla virallisesta näyttelystä yli 9 kk iässä vähintään laatuarvostelun EH (erittäin hyvä). Lisäksi suositetaan, että palkinto olisi saatu suomalaiselta tuomarilta tai rodun erikoistuomarilta.

Jalostustarkastuslausunto: Mikäli koiralta puuttuu virallinen näyttelytulos, sitä voidaan käyttää jalostukseen jalostustarkastuksen perusteella. Jalostuskelpoisuudesta tulee olla merkintä lausuntokaavakkeessa.

Jalostustoimikunta voi perustellusta syystä myöntää poikkeuksen laatuvaatimuksiin, esimerkiksi jalostukseen käytettävän uroksen korkean iän vuoksi.

4.3.Siitoskoirien jälkeläisseuranta

Tietoja siitoskoirien jälkeläismääristä ja –laaduista seurataan.

4.4.Jalostuksesta poistaminen ja rekisterikiellon valmistelu

Jalostustoimikunta voi suositaa kasvattajaa tai koiran omistajaa poistamaan jalostuksesta sellaisen uroksen tai nartun, joka on toistuvasti eri yhdistelmissä periyttänyt luonnevikaisia, vakavasti sairaita tai vakavia rotumääritelmän vastaisia virheitä omaavia jälkeläisiä. Suositus esitetään kirjallisena koiran omistajalle ja jätetään tiedoksi rotujärjestön hallitukselle. Jalostustoimikunta valmistelee tarpeen vaatiessa Suomen Kennelliiton määräysten mukaisen tapauskohtaisen rekisteröintikiellon vireillepanon. Rekisteröintikiellon valmistelusta ilmoitetaan kirjallisesti koiran omistajalle, kasvattajalle ja rotujärjestön hallitukselle.

4.5.Suksiitos / monimuotoisuus

Yhdistelmän sukusiitoskertoimen suositellaan olevan enintään 4% tai pienempi 5-sukupolvessa. Yhdistelmän sukukatokertoimen suositellaan olevan vähintään 0,85 tai enemmän 5-sukupolvessa. Mikäli kasvattaja aikoo yhdistelmässään käyttää sukusiitoskerrointa 6,25% tai suurempi (esim. puolisisarparitus) tai sukukatokerrointa 0,75 tai vähemmän 5-polvessa, aikomus tulee perustella jalostustoimikunnalle, joka antaa asiasta kirjallisen lausunnon. Mikäli jalostustoimikunta katsoo yhdistelmän riskit niin ilmeisiksi, ettei voi sitä hyväksyä, ei kyseisestä yhdistelmästä syntyneitä pentuja oteta yhdistyksen pentuvälilykeen.

Jalostusneuvontaan ei oteta koira, joka on saanut jälkeläisiä enemmän kuin 5% sukupolven pentumäärästä (sukupolvi 4 vuotta, jälkeläismäärä tarkistetaan vuosittain). Hyvää jalostusnäyttöä omaavalle yli 8-vuotiaalle urokselle voidaan myöntää poikkeus pentumäärän suhteen. Rajoitetun ajan käytössä olevien ulkomaisten urosten kohdalla voidaan tehdä poikkeuksia tapauskohtaisesti.

5. PENTUVÄLITYS

Rotujärjestön kokous nimeää henkilön, joka hoitaa valtakunnallista pentuvälitystä. Pentuvälitykseen ilmoitetut pentueet julkaistaan yhdistyksen kotisivuilla. Pentuvälitys ilmoittaa ostajille tiedot niiden kasvattajien pennuista, jotka jalostustoimikunta on hyväksynyt ja jotka täyttävät seuraavat vaatimukset:

- Pentue on jalostustoimikunnan hyväksymästä yhdistelmästä ja täyttää Jalostuksen Tavoiteohjelman ja jalostusohjesäännön vaatimukset.
- Kasvattaja on Suomen Kennelliiton ja Tiibetinterrierit ry:n jäsen ja noudattaa kasvatuksessaan näiden järjestöjen ohjeita.
- Kasvattaja on kirjallisesti tai sähköisesti ilmoittanut pentueensa pentuvälitykseen.

Pentuvälitys on puolueetonta ja ilmoittaa ostajille kaikki tiedosteluhetkellä välityksessä olevat pentueet. Pentuvälitys antaa ostajille seuraavat tiedot:

- Kasvattajan nimi, kennelnimi ja yhteystiedot
- Pentujen syntymäaika, lukumäärä ja sukupuoli jakauma, värit ja vanhemmat
- Tarpeen mukaan pentuvälittäjä kertoo ostajille rodusta ja sen ominaisuuksista.

Pentuvälittäjä pitää toiminnastaan muistiota ja toimittaa sen jalostustoimikunnan kokouksiin. Kasvattajan pentueilmoitus on voimassa 3 kuukautta pentujen syntymästä lukien. Kasvattaja voi uusia ilmoituksensa ja hänen on myös ilmoitettava pentuvälittäjälle heti, kun välityksessä oleva pentue on myyty.

6. KASVATTAJAN JA UROKSEN OMISTAJAN VASTUU

6.1. Kasvattajan vastuu

Kasvattaja noudattaa Suomen Kennelliiton antamia, koiranjalostusta ja -kasvatusta koskevia ohjeita ja määräyksiä, sekä Tiibetinterrierit ry:n jalostuksen tavoiteohjelmaa, jalostusohjesääntöä ja muita rotujärjestön ohjeita. Kasvattaja luovuttaa pentunsa hyväkuntoisina aikaisintaan 7 viikon ikäisinä ja tekee jokaisesta myymästään tai sijoittamastaan pennusta kirjallisen sopimuksen ostajan tai vastaanottajan kanssa Suomen Kennelliiton voimassa olevalle sopimuslomakkeelle. Kasvattaja antaa jokaisen pennun mukaan kirjalliset hoito-, ruokinta- ja kasvatusohjeet. Kasvattaja on vastuussa siitä, että hän antaa myymiensä tai sijoittamiensa pentujen sekä niiden vanhempien luonteesta, terveydestä ja muusta laadusta oikeata tietoa ostajalle tai vastaanottajalle.

6.2. Uroksen omistajan vastuu

Uroksen omistaja antaa jalostukseen vain jalostuksen tavoiteohjelman ja jalostusohjesäännön vaatimukset täyttävän, luonteeltaan moitteettoman, rotumääritelmän mukaisen ja terveen uroksen.

Liite 2. LUONNETESTI JA MH-KUVAUS

Taulukko L2.1. Kaikki luonnetestitulokset määrittäin eriteltyinä

	KAIKKI						UROKSET						NARTUT					
	-3	-2	-1	1	2	3	-3	-2	-1	1	2	3	-3	-2	-1	1	2	3
Toimintakyky		4	16	10				2	10	6				2	6	4		
Terävyys				23		7				14		4				9		3
Puolustus-halu			6	14	1	9			3	7		8			3	7	1	1
Taistelutahto	1	7	14		8			3	8		7		1	4	6		1	
Hermorakenne			2	26	2				1	16	1				1	10	1	
Temperamentti				5	18	7				3	13	2				2	5	5
Kovuus		9		19		2		5		12		1		4		7		1
Luoksepäästävyys					13	17					8	10					5	7
Laukauspelottomuus			1		10	16					7	10			1		3	6
			-		++	+++			-		++	+++			-		++	+++

Taulukko L2.2. Kaikkien luonnekuvattujen tulokset määrittäin eriteltyinä ja yleisin tulos sanallisen selityksen kanssa.

			1	2	3	4	5	Yleisin tulos
1a	KONTAKTI	tervehtiminen		1		6		4 Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen
1b	KONTAKTI	yhteistyö	1	1	2	3		4 Lähtee mukaan halukkaasti, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta
1c	KONTAKTI	käsittely	1	2	3	1		3 Hyväksyy käsittelyn
2a	LEIKKI 1	leikkihalu		5	1	1		2 Ei leiki - osoittaa kiinnostusta
2b	LEIKKI 1	tarttuminen	1	5		1		2 Ei tartu, nuuskii esinettä
2c	LEIKKI 1	puruote ja taisteluhalu	6		1			1 Ei tartu esineeseen
3a	TAKAA-AJO 1		2	3	2			2 Aloittaa, mutta keskeyttää
3b	TARTTUMINEN 1		5	2				1 Ei kiinnostu saaliista/ ei juokse perään
3a	TAKAA-AJO 2		5	1		1		1 Ei aloita
3b	TARTTUMINEN 2		6	1				1 Ei kiinnostu saaliista/ ei juokse perään
4	AKTIVITEET -TITASO			3	4			3 Tarkkailevainen, ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja
5a	ETÄLEIKKI	Kiinnostus		3	4			3 Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja
5b	ETÄLEIKKI	Uhka/ aggressio	6	1				1 ei osoita uhkauseleitä
5c	ETÄLEIKKI	Uteliaisuus	5	1	1			1 ei saavu avustajan luo
5d	ETÄLEIKKI	Leikkihalu	7					1 Ei osoita kiinnostusta
5e	ETÄLEIKKI	Yhteistyö	6			1		1 ei osoita kiinnostusta
6a	YLLÄTYS	Pelko	1		2	2	2	3/4/5 3 Väistää kääntämättä pois katsettaan haalarista, 4 pakenee enintään 5 m, 5 Pakenee enemmän kuin 5 metriä
6b	YLLÄTYS	Puolustus/ aggressio	6	1				1 Ei osoita uhkauseleitä
6c	YLLÄTYS	Uteliaisuus	3	4				2 Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa
6d	YLLÄTYS	Jäljellejäävä pelko	3	1	2	1		1 Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä
6e	YLLÄTYS	Jäljellejäävä kiinnostus	4	2	1			1 Ei osoita kiinnostusta haalariin
7a	ÄÄNI-HERKKYYS	Pelko	1		5		1	3 Väistää kääntämättä pois katsettaan
7b	ÄÄNI-HERKKYYS	Uteliaisuus	3	2	1		1	1 Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa
7c	ÄÄNI-HERKKYYS	Jäljellejäävä pelko	3		1	2		1 Ei minkäänlaista liikkumisnopeuden vaihteluita tai väistämistä
7d	ÄÄNI-HERKKYYS	Jäljellejäävä kiinnostus	5		1			1 Ei osoita kiinnostusta laitetta kohtaan
8a	AAVEET	Puolustus/ aggressio	4		2			1 Ei osoita uhkauseleitä

8b	AAVEET	Tarkkaavaisuus			2	3	1	4	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja
8c	AAVEET	Pelko	1	4			1	2	On enimmäkseen ohjaajan edessä/sivulla, pientä välimatkanottoa
8d	AAVEET	Uteliaisuus	3	2	1			1	Menee katsomaan kun ohjaaja ottanut avustajalta hupun pois
8e	AAVEET	Kontaktinotto aaveeseen	1		1	4		4	Ottaa itse kontaktia avustajaan
9a	LEIKKI 2	Leikkihalu	2	3	1			2	Ei leiki, osoittaa kiinnostusta
9b	LEIKKI 2	tarttuminen	5		3			1	Ei tartu esineeseen
10	AMPUMINEN		5			1		2	Häiritsevyyttä lisääntyy leikin/passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön

Taulukko L2.3. Rotuprofiili

			Toivottu	Hyväksytty
1a	KONTAKTI	tervehtiminen	3 Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä	2 Välttää kontaktia, väistää
1b	KONTAKTI	yhteistyö	2 Lähtee mukaan haluttomasti	
1c	KONTAKTI	käsittely	2 Väistää tai hakee tukea ohjaajasta	
2a	LEIKKI 1	leikkihalu	2 Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	
2b	LEIKKI 1	tarttuminen	2 Ei tartu, nuuskii esinettä	
2c	LEIKKI 1	puruote ja taisteluhalu	1 Ei tartu esineeseen	
3a	TAKAA-AJO 1		1 Ei aloita	
3b	TARTTUMINEN 1		1 Ei kiinnostu saaliista/ ei juokse perään	
3a	TAKAA-AJO 2		1 Ei aloita	
3b	TARTTUMINEN 2		1 Ei kiinnostu saaliista/ ei juokse perään	
4	AKTIVITEETTITASO		3 Tarkkailevainen, ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja	
5a	ETÄLEIKKI	Kiinnostus	2 tarkkailee avustajaa, välillä taukoja	
5b	ETÄLEIKKI	Uhka/aggressio	1 ei osoita uhkauseleitä	
5c	ETÄLEIKKI	Uteliaisuus	1 ei saavu avustajan luo	
5d	ETÄLEIKKI	Leikkihalu	1 Ei osoita kiinnostusta	
5e	ETÄLEIKKI	Yhteistyö	1 Ei osoita kiinnostusta	
6a	YLLÄTYS	Pelko	3 Väistää kääntämättä	4 Pakenee enintään 5 m

			pois katsetaan haalarista	
6b	YLLÄTYS	Puolustus/aggressio	1 Ei osoita uhkauseleitä	
6c	YLLÄTYS	Uteliaisuus	3 Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä.	2 Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa
6d	YLLÄTYS	Jäljellejäävä pelko	2 Pieni niaus liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	3 Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen
6e	YLLÄTYS	Jäljellejäävä kiinnostus	2 Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla	
7a	ÄÄNI-HERKKYYS	Pelko	3 Väistää kääntämättä pois katsetaan	
7b	ÄÄNI-HERKKYYS	Uteliaisuus	4 Menee räminälaitteen luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	3 Menee räminälaitteen luo, kun ohjaaja seisoo sen vieressä.
7c	ÄÄNI-HERKKYYS	Jäljellejäävä pelko	2 Pieni niaus tai temponvaihtelu jollain ohituskerralla	1 Ei minkäänlaista liikkumisnopeuden vaihteluita tai väistämistä
7d	ÄÄNI-HERKKYYS	Jäljellejäävä kiinnostus	1 Ei osoita kiinnostusta laitetta kohtaan	2 Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla
8a	AAVEET	Puolustus/aggressio	1 Ei osoita uhkauseleitä	
8b	AAVEET	Tarkkaavaisuus	4 Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja	3 Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista
8c	AAVEET	Pelko	2 On enimmäkseen ohjaajan edessä/sivulla, pientä välimatkanottoa	3 On enimmäkseen ohjaan edessä tai sivulla, vaihtelee paon ja kontrollin välillä
8d	AAVEET	Uteliaisuus	3 Menee katsomaan kun ohjaaja seisoo vieressä	2 Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa
8e	AAVEET	Kontaktinotto aaveeseen	4 Ottaa itse kontaktia avustajaan	
9a	LEIKKI 2	Leikkihalu	2 Ei leiki, osoittaa kiinnostusta	
9b	LEIKKI 2	tarttuminen	2 Ei tartu, nuuskii esinettä	
10	AMPU-MINEN		1 Ei häiriinny, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön	2 Häiritsevyys lisääntyy leikin/passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön

Taulukko L2.4. Suomalaisen ja ruotsalaisten (vuosilta 2006-2015) koirien MH-kuvaustulokset. Tummennetut numerot 1-5 tarkoittavat MH-kuvauksen arvioita ja muut taulukon numerot kyseisin arvion saaneiden määrää.

			Suomalaiset koirat					Ruotsalaiset koirat				
			1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1a	KONTAKTI	tervehtiminen		1		6			4	49	33	
1b	KONTAKTI	yhteistyö	1	1	2	3		2	9	63	12	
1c	KONTAKTI	käsittely	1	2	3	1		4	8	55	19	
2a	LEIKKI 1	leikkihalu		5	1	1		20	31	14	18	1
2b	LEIKKI 1	tarttuminen	1	5		1		46	13	19	6	
2c	LEIKKI 1	puruote ja taisteluhalu	6		1			62	2	18	1	1
3a	TAKAA-AJO 1		2	3	2			52	14	9	9	
3b	TARTTUMINEN 1		5	2				49	10	12	12	
3a	TAKAA-AJO 2		5	1		1		70	10	3		1
3b	TARTTUMINEN 2		6	1				62	14	2	2	3
4	AKTIVITEETTITASO			3	4				26	44	13	
5a	ETÄLEIKKI	Kiinnostus		3	4			12	41	30		
5b	ETÄLEIKKI	Uhka/aggressio	6	1				77	3		1	2
5c	ETÄLEIKKI	Uteliaisuus	5	1	1			71	6	3		3
5d	ETÄLEIKKI	Leikkihalu	7					72	6	2	2	1
5e	ETÄLEIKKI	Yhteistyö	6			1		73	8		1	1
6a	YLLÄTYS	Pelko	1		2	2	2	1	13	53	7	9
6b	YLLÄTYS	Puolustus/aggressio	6	1				41	35	5	2	
6c	YLLÄTYS	Uteliaisuus	3	4				20	42	11	6	3
6d	YLLÄTYS	Jäljellejäävä pelko	3	1	2	1		45	18	13	5	1
6e	YLLÄTYS	Jäljellejäävä kiinnostus	4	2	1			39	38	5		
7a	ÄÄNIHERKKYYS	Pelko	1		5		1	4	11	31	14	22
7b	ÄÄNIHERKKYYS	Uteliaisuus	3	2	1		1	20	29	9	11	13
7c	ÄÄNIHERKKYYS	Jäljellejäävä pelko	3		1	2		49	16	9	7	1
7d	ÄÄNIHERKKYYS	Jäljellejäävä kiinnostus	5		1			38	37	7		
8a	AAVEET	Puolustus/aggressio	4		2			21	40	18	3	
8b	AAVEET	Tarkkaavaisuus			2	3	1	2	16	27	28	9
8c	AAVEET	Pelko	1	4			1	15	19	10	13	25
8d	AAVEET	Uteliaisuus	3	2	1			39	12	15	9	7
8e	AAVEET	Kontaktinotto aaveeseen	1		1	4		18	15	44	5	
9a	LEIKKI 2	Leikkihalu	2	3	1			38	19	15	10	
9b	LEIKKI 2	tarttuminen	5		3			55	4	18	5	
10	AMPUMINEN		5			1		31	10	13	3	15

Liite 3. ROTUMÄÄRITELMÄ

TIIBETINTERRIERI (TIBETAN TERRIER)

Alkuperämaa: Tiibet

Vastuumaa: Iso-Britannia

KÄYTTÖTARKOITUS: Seurakoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 9 seura- ja kääpiökoirat
alaryhmä 5 tiibetiläiset rodut
Käyttökoetulosta ei vaadita.

Ryhmä: 9

FCI:n numero 209

Hyväksytty: FCI 16.2.2011

Kennelliitto 14.2.2012

LYHYT HISTORIAOSUUS: Nimestään huolimatta tiibetinterrieri ei ole terrieri vaan paimenkoira, joka toimi myös vaeltavien kauppiaiden vahtikoirana heidän matkoillaan Kiinaan. Se oli menestyksekkäs tässä tehtävässään, ei niinkään kokonsa vuoksi vaan sen kunnioituksen ansiosta, jota sitä kohtaan tunnettiin. Tämän rodun uskotaan olevan Tiibetin alkuperäinen Pyhä Koira. Sen sanotaan olevan vieläkin eloisampi kuin muut ryhmän 9 tiibetiläiset rodut, ja sen energisyys ja innokkuus tekevät siitä hyvän vahtikoiran, joka muistuttaa pientä vanhaenglanninlammaskoira.

YLEISVAIKUTELMA: Vankka, keskikokoinen, pitkäkarvainen, ääriivivoiltaan neliömäinen.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus olkanivelestä hännäntyveen mitattuna on yhtä suuri kuin säkäkorkeus.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Vilkas, hyväluonteinen. Uskollinen, miellyttävä seurakoira. Seurallinen, valpas, älykäs ja rohkea; ei terävä eikä tappelunhaluinen. Pidättyväinen vieraita kohtaan.

PÄÄ: Päässä runsas, pitkä karvapeite, joka kaartuu eteenpäin mutta ei peitä silmiä eikä haittaa koiran näkökykyä. Alaleuassa pieni mutta ei liiallinen parta. Määrätietoinen ilme.

Kallo: Keskipitkä, ei leveä eikä karkea, kapenee hieman korvista lähtien silmiä kohti, ei kupera eikä täysin tasainen korvien välistä.

Otsapenger: Silmien kohdalla selvä, mutta ei liioiteltu.

Kirsu: Musta.

Kuono: Vahva. Kuonon pituus silmistä kirsun kärkeen yhtä pitkä kuin silmistä niskakyhmyyn.

Leuat / hampaat: Alaleuka hyvin kehittynyt. Etuhampaat loivan kaaren muotoisessa tasaisessa rivissä, kohtisuorassa leukoihin nähden. Leikkaava tai käännteinen leikkaava purenta.

Posket: Poskiluut kaarevat, mutta eivät niin voimakkaat, että ne olisivat ulkonevat.

Silmät: Suuret ja pyöreät, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat; melko etäällä toisistaan ja väriltään tummanruskeat. Silmäluomet ovat mustat.

Korvat: Riippuvat, eivät liian päänmyötäiset, V:n muotoiset, eivät liian suuret, suhteellisen korkealle kallon sivuille kiinnittyneet, runsaskarvaiset.

KAULA: Voimakas ja lihaksikas, keskipitkä, jolloin pään asento on selkälinjan yläpuolella ja antaa tasapainoisen yleisvaikutelman. Kaula kiinnittyy sulavasti hyväasentoisiin lapoihin.

RUNKO: Lihaksikas, tiivis ja voimakas.

Selkälinja: Suora.

Lanne: Lyhyt, hieman kaareva.

Lantio: Tasainen.

Rintakehä: Hyvin kaareutuneet kylkiluut, rintakehä on syvä ja pitkä ulottuen kyynärpäihin.

HÄNTÄ: Keskipitkä, melko korkealle kiinnittynyt ja iloisesti selän päälle kiertynyt, erittäin runsaskarvainen. Hännänpäässä usein esiintyvä mutka on sallittu.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Runsaskarvaiset.

Lavat: Viistot ja pitkät.

Olkavarret: Viistot ja pitkät.

Kyynärvarret: Suorat ja yhdensuuntaiset.

Välikämmenet: Hieman viistot.

Etukäpälät: Suuret, pyöreät, runsaskarvaiset, karvoittuneet myös varpaiden ja päkiöiden välistä.

Koira seisoo tukevasti koko käpälällä, varpaat eivät ole kaareutuneet

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Runsaskarvaiset ja lihaksikkaat. Hyvä polvikulma ja matalat kintereet mahdollistavat tasaisen ylälinjan ja hyvän työnnön koiran liikkeessä.

Polvet: Hyvät polvikulmaukset.

Kintereet: Matalat.

Takakäpälät: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Sulavat ja vaivattomat, hyvä askelpituus ja voimakas takaraajan työntö. Takaraajat eivät käynnissä eivätkä ravissa astu sisä- eikä ulkopuolelta eturaajojen ohi.

KARVAPEITE:

Karva: Kaksinkertainen. Pohjavilla on hienoa ja villavaa. Peitinkarva on runsasta ja hienoa, mutta ei silkkimäistä eikä villavaa. Se on pitkää ja joko suoraa tai laineikasta, mutta ei kiharaa.

Väri: Valkoinen, kullanvärinen, kermanvärinen, harmaa tai savunvärinen, musta, kaksi- tai kolmivärinen; eli kaikki muut värit paitsi suklaan- tai maksanruskea ovat sallittuja.

KOKO

Säkäkorkeus: Uroksilla 36–41 cm, nartut ovat hieman pienempiä.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Liite 4: ROTUMÄÄRITELMÄN TULKINTA ROTUOPAS TIIBETINTERRIERIIN

Tiibetinterrieri on keskikokoinen paimen- ja vahtikoira Tiibetistä, missä se tunnettiin nimellä Dhoki apso. Niitä kasvatettiin luostareissa, joissa koirien uskottiin omaavan onnea tuottavia kykyjä, mutta myös köyhillä paimentolaisilla oli näitä työkoirinaan. Silloin rotu palveli lammaspaimenina, ja sille länsimaissa annettu terrieri-nimitys on siis täysin harhaanjohtava. Tiibet on karu ja köyhä maa, jonka ankarissa luonnonolosuhteissa tiibetinterrieristä kehittyi ketterä ja kestävä rotu. Ohuessa ilmanalassa se selviytyi suurien keuhkojensa ja tilavan rintakehän ansiosta, sääoloissa selviytyäkseen se tarvitsi kaksinkertaisen karvapeitteen ja vaikeakulkuisilla vuoristopoluilla se pärjäsi neliömäisellä sekä vankalla rungollaan, jonka erikoisuutena ovat pitkät ja hyvin kulmautuneet takaraajat sekä suuret litteät tassut. Ensimmäiset tiibetinterrierit kulkeutuivat Eurooppaan englantilaistohtori Agnes Griegin mukana 1920-luvulla. Pitkän taipaleensa aikana ne eivät ole kadottaneet elinvoimaisuuttaan ja sitkeyttään eikä hyväkuntoinen tiibetinterrieri ole mikään ihme veteraaniluokissakaan.

Tiibetinterrieri (Tibetan Terrier)

FCI-numero 209, seura- ja kääpiökoirat

Alkuperämaa: Tiibet

Vastuumaa: Iso-Britannia

(Hyväksytty: FCI 16.2.2011, käänös SKL-FKK 14.2.2012)

YLEISVAIKUTELMA: Vankka, keskikokoinen, pitkäkarvainen, ääri viivoiltaan neliömäinen.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus olkanivelestä hännäntyveen mitattuna on yhtä suuri kuin säkäkorkeus.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Vilkas, hyväluonteinen. Uskollinen, miellyttävä seurakoira. Seurallinen, valpas, älykäs ja rohkea; ei terävä eikä tappelunhaluinen. Pidättyväinen vieraita kohtaan.

Tiibetinterrieriä tuomaroidessa on syytä muistaa, että lukuisista tärkeistä yksityiskohdista huolimatta oleellisinta ovat kokonaisuus, mittasuhteet ja tasapainoisuus. Tibellä tulee olla sopusuhtainen olemus ilman mitään liioiteltua. Se on vaivattomasti liikkuva, notkea ja vankka ja siksi selvinnyt rodun alkuperäisoloissa.

Tibbe ei ole raskas koira – mieluummin ketterä ja eloisa. Se ei silti saa olla hento tai ohutluinen. Sanat siro tai kevyt eivät sovi kuvaamaan tiibetinterrieriä.

Tibbe on aina arvostettava tunnustellen – monia sen muotoja ei voi muuten erottaa karvapeitteen alta. Silmämääräisesti se saattaa vaikuttaa neliömäiseltä myös mittasuhdevirheisenä. Rungon pituuden pitääkin olla oikeassa suhteessa raajojen pituuteen ja myös mittasuhde raajoissa on oleellinen. Tibbe ei saa antaa lhasa apsomeista, matalaa vaikutelmaa.

PÄÄ: Päässä runsas, pitkä karvapeite, joka kaartuu eteenpäin mutta ei peitä silmiä eikä haittaa koiran näkökykyä. Alaleuassa pieni mutta ei liiallinen parta. Määrätietoinen ilme.

Kallo: Keskipitkä, ei leveä eikä karkea, kapenee hieman korvista lähtien silmiä kohti, ei kupera eikä täysin tasainen korvien välistä.

Otsapenger: Silmien kohdalla selvä, mutta ei liioiteltu.

Tibbe on ilmeikäs koira, jolla on täyteläinen pää, vahva kuono-osa ja alaleuka. Pää on sopusuhtainen koiran kokoon nähden.

Pään pitää olla tasapainossa muun kehon kanssa. Huomattavan lyhyt pää, karkea kallo tai kupera/pyöreä päälaki eivät ole toivottavia, samoin kuin eivät luisu otsapenger tahi kapea, suippo pää.

Tibbe on ilmeikäs ja nokkela koira. Tyypillinen ilme vihjaa, että silmien takana 'on joku kotona'.

Tyypikkäitä ilmeitä

Kirsu: Musta.

Kuono: Vahva. Kuonon pituus silmistä kirsun kärkeen yhtä pitkä kuin silmistä niskakyhmyyn. Leuat / hampaat: Alaleuka hyvin kehittynyt. Etuhampaat ovat loivan kaaren muotoisessa tasaisessa rivissä ja kohtisuorassa leukoihin nähden. Leikkaava tai käännteinen leikkaava purenta. Posket: Poskiluut kaarevat, mutta eivät niin voimakkaat, että ne olisivat ulkonevat. Silmät: Suuret ja pyöreät, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat; melko etäällä toisistaan ja väriltään tummanruskeat. Silmäluomet ovat mustat.

Saksipurenta sekä käännteinen saksipurenta ovat samanarvoiset. Kuono-osa ei saa olla terävä eikä suippo tai liian lyhyt (muista kallon/kuono-osan suhde!). Alaleuka on vahva ja selkeästi nähtävissä.

Posket ovat kaareutuvat, mutta eivät huomattavan ulostyöntyneet. Nuorelle tibelle on tyypillistä keskeneräinen silmänympäryspigmentti – varsinkin particoloreilla, joiden silmien seutu on valkoinen. Jos silmänympäryksissä on nähtävissä vähänkin mustaa pigmenttiä, se yleensä täyttyy ajan kanssa, joskus jopa 3-4-vuotiaaksi asti.

Korvat: Riippuvat, eivät liian päänmyötäiset, V:n muotoiset, eivät liian suuret, suhteellisen korkealle kallon sivulle kiinnittyneet, runsaskarvaiset.

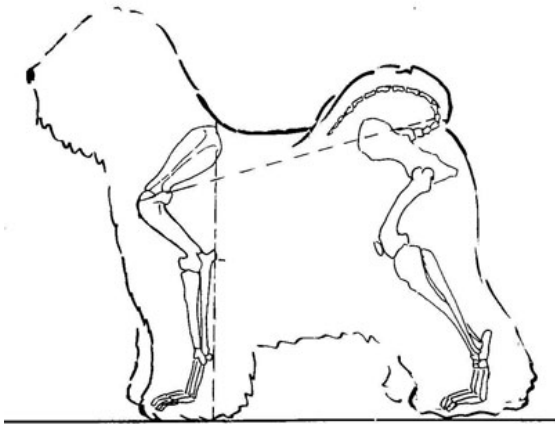
Virhe: matala otsapenger, heikko alaleuka

KAULA: Voimakas ja lihaksikas, keskipitkä, jolloin pään asento on selkälínjan yläpuolella ja antaa tasapainoisen yleisvaikutelman. Kaula kiinnittyy sulavasti hyväasentoisiin lapoihin.

Kaulan pitää olla vahva, lihaksikas ja keskimittainen siten, että se on tasapainossa yleisilmeen kanssa, ei liioiteltu, mutta saa koiran kantamaan päänsä selkälínjan yläpuolella. Kaula kiinnittyy olkaseutuun pehmeässä kaarella, ei jyrkkää kulmaa muodostaen.

RUNKO: Lihaksikas, tiivis ja voimakas.

Tiben kuuluu olla neliömäinen, vaikka se ei todellisuudessa olekaan tiukasti neliö. Silmämääräinen mitta olkakulmasta hännäntyveen voi vaikuttaa hivenen pidemmältä kuin koiran säkäkorkeus varsinkin silloin, kun tibbe on täydessä, runsaassa turkissa.

Selkälinja: Suora.

Lanne: Lyhyt ja hieman kaareva.

Lantio: Tasainen.

Rintakehä: Hyvin kaareutuneet kylkiluut, rintakehä on syvä ja pitkä ulottuen kyynärpäihin.

Virhe: pitkärunkoisuus

HÄNTÄ: Keskipitkä, melko korkealle kiinnittynyt ja iloisesti selän päälle kiertynyt, erittäin runsaskarvainen. Hännänpäässä usein esiintyvä mutka on sallittu.

Rotumääritelmä sanoo 'melko korkealle kiinnittynyt', mikä ei tarkoita, että häntä lähtee lantion päältä tai niin ylhäältä selkää kuin mahdollista – vaan todella vain melko korkealta. Pitkähkö häntä lepää selän päällä kevyellä kaarella, ei tiukasti rullalla tai litteästi selkää vasten.

Oikeanlainen häntä on sopusuhtainen pään kanssa, ja yhdessä ne piirtävät rodunomaisen siluetin. Hännänhuipun mutkaa ei pidä sekoittaa häntäkoukkuun!"

RAAJAT

ETURAAJAT

Yleisvaikutelma: Runsaskarvaiset.

Lavat: Viistot ja pitkät.

Olkavarret: Viistot ja pitkät.

Kyynärvarret: Suorat ja yhdensuuntaiset.

Välikämmenet: Hieman viistot.

Etukäpälät: Suuret, pyöreät, runsaskarvaiset, karvoittuneet myös varpaiden ja päkiöiden välistä.

Koira seisoo tukevasti koko käpälällä, varpaat eivät ole kaareutuneet.

TAKARAAJAT

Yleisvaikutelma: Runsaskarvaiset ja lihaksikkaat. Hyvä polvikulma ja matalat kintereet mahdollistavat tasaisen ylälinjan ja hyvän työnnön koiran liikkeessä.

Polvet: Hyvät polvikulmaukset.

Kintereet: Matalat.

Takakäpälät: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Sulavat ja vaivattomat, hyvä askelpituus ja voimakas takaraajan työntö. Takaraajat eivät käynnissä eivätkä ravissa astu sisä- eikä ulkopuolelta eturaajojen ohi.

Paras tapa arvioida tiben liikettä on seurata sitä sivulta. Näin voi arvioida koiran tasapainoisuuden, askelpituuden ja takapotkun sekä sen, miten se säilyttää mallinsa liikkeessä. Tibbe on kuitenkin myös single-tracker eli se astuu omaan jälkeensä, ikään kuin ratakoilla, joten sen liikkeet on arvioitava myös edestä ja takaa. Liikkeessä vahvojen, matalien kintereiden merkitys korostuu.

KARVAPEITE:

Karva: Kaksinkertainen. Pohjavilla on hienoa ja villavaa. Peitinkarva on runsasta ja hienoa, mutta ei silkkimäistä tai villavaa. Se on pitkää ja joko suoraa tai laineikasta, mutta ei kiharaa.

Väri: Valkoinen, kullanvärinen, kermanvärinen, harmaa tai savunvärinen, musta, kaksi- tai kolmivärinen; eli kaikki muut värit paitsi suklaan- tai maksanruskea ovat sallittuja.

Tiben karvapeitteen sanotaan usein tuntuvan samalta kuin ihmishiuksen, mikä on melko epämääräinen vertaus. Oikeanlaatuinen karva on puhtaanakin helposti laskeutuvaa, ei kuitenkaan litteää tai ihonmyötäistä. Peitinkarvan tai pohjavillan puuttuminen on virhe. Turkin ei myöskään kuulu olla liioitellun pitkä, karvalinjan ja maarajan välistä on hyvä nähdä läpi.

Tiben turkki kehittyy hitaasti ja on usein parhaimmillaan vasta 3-4 ikävuoden tienoilla. Nuorella koiralla tulevan turkinlaadun voi kuitenkin tunnistaa hännän ja lapojen seudun karvoista.

Virheellisiä karvapeitteitä:

KOKO

Säkäkorkeus: Uroksilla 36 - 41 cm, nartut ovat hieman pienempiä.

36-41-senttiset koirat ovat sopivankokoisia, uroksilla 42 senttiäkin voi olla hyväksyttävä mitta, jos se on muuten erinomainen, tasapainoinen ja mittasuhteiltaan oikeanlainen.

'Tarkka korkeus ja paino eivät ole arvostelun tärkeimpiä huomioita. Laatu ja tasapainoisuus ovat paljon tärkeämpiä', Tom Horner / Dog World 1992.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin. Huom. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussisiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria. Koiralle ei anneta laatuarvostelua, jos se on aggressiivinen tai poikkeuksellisen pelokas tai jos siinä on sellaisia rakenteellisia virheitä, jotka vaarantavat sen terveyden tai hyvinvoinnin.

KIITOS KIINNOSTUKSESTA!